BÉCSI NAPLÓ

XL. ÉVFOLYAM 1. SZÁM
2019. JANUÁR–FEBRUÁR
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,50 Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P. b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

2019 – AZ ATLANTIZMUS ALKONYA

Jelen cikk megírásakor az a szándék vezérelt, hogy némileg provokatív, gondolkodásra késztető módon tegyek közzé néhány 2019-re vonatkozó előrejelzést. A sorrend nem feltétlenül fontossági, és természetesen szubjektív.

Első állításom nem előrejelzés, a következtetések azonban igen. Az Egyesült Államok és a nemzetközi energiapiacok viszonyának radikális, évek óta tartó, 2019-ben kiteljesedő változásáról van szó. Amerika ugyanis energiahordozó-vásárlóból nettó exportőrré vált, mind az olaj, mind a finomított termékek és a földgáz tekintetében. Elsődleges piacai Ázsiában találhatóak, ami komoly fejfájást okoz a régiót hagyományosan ellátó közel-keleti kitermelőknek. A kiváló minőségű amerikai könnyűolajat, benzint, gázolajat és finomított fűtőolajat szállító tankhajók megjelentek Kína, Dél-Korea, Szingapúr kikötőiben, a cseppfolyósított földgáz pedig szerepet játszhat a kínai kormány elsősorban környezetvédelmi okokból (légszennyezés csökkentése) meghirdetett, széntüzelésről földgázra való átállási programjában.

Ezért (is) a kínai–amerikai kereskedelmi háborúban márciusban fegyverszünetet köthetnek a felek. Ha Kína előnyben részesíti az amerikai kőolaj- és földgázszállítókat, ez tetszeni fog a nemzetközi kapcsolatokat üzleti alapon kezelő Trump-adminisztrációnak. Az amerikai kereskedelmi mérleg Kínával szembeni, tavaly 232 milliárd dollárt elérő deficitjét nemcsak kínai árukra kivetett vámokkal lehet mérsékelni, hanem növekvő exportbevételekkel is. Kína gazdasági előnyök nyújtásával politikai "szabad kártyákhoz" juthat, például Tajvan kérdésében. És Iránnal szemben sem kell szankciókat alkalmazni. Jobban fog fájni nekik, ha elvesztik egy-két vevőjüket.

Olajhatalomként az Egyesült Államok csökkenő érdeklődést tanúsít a Közel-Kelet ügyei iránt. Megszűnik a 2005-ben rendkívül intenzív szakaszba lépett – lásd Condoleezza Rice külügyminiszter kairói egyetemen 2005 júniusában tartott beszédét, melyben kijelentette: ettől a pillanattól a régió stabilitása helyett a demokráciát óhajtó erők támogatása az elsődleges – fegyveres demokrácia-export. Az olaj világpiaci árát továbbra is az amerikai piac határozza meg, de az ár az USA pala-olaj-kitermelésének árszintjétől függ, és nem attól, hogy benzinfaló autóikat milyen külső forrásból és mennyiért lehet etetni. Amerika nem zsarolható tovább olajembargóval és a Perzsa-öböl elzárásával, az "olajfegyver" elavult. Amerika kivonul Afganisztánból, Szíriából, de továbbra is szívesen ad el fegyvert bárkinek. Az olaj jelentőségének csökkenése miatt a Közel-Kelet gazdasági súlya apad, a hagyományos feszültségforrások helyét újak veszik át. Mint például Líbia, mely immáron nem az olaj kitermelése, hanem az Európába irányuló migrációban játszott szerepe miatt van a középpontban, és marad játéktér, érdekek ütközésének színpada.

Mindez nem tetszik Trump elnök washingtoni ellenfeleinek, de több okból is állítható, hogy kénytelenek lesznek beletörődni az „America first" elv működésébe. A tőkepiacoknak tetszik Trump politikája. Demokrata oldalon valódi kihívó nem mutatkozik, a gazdasági mutatók jók.

Áttérve Európára, és ezen belül az ukrán helyzetre, a márciusban esedékes ukrán elnökválasztásig az ukrán–orosz viszony feszült marad, de nem kerül sor robbanásra. Trump számára ugyanis Ukrajna nem bír különösebb jelentőséggel, azonkívül, hogy némi fegyvert ad el oda. Ennél többre nem hajlandó. Az EU vezető hatalmai mérsékeltebb irányvonal hívei. Porosenko komoly támogató híján elmegy egy bizonyos határig, hogy felkorbácsolja a nemzeti hevületet, újbóli megválasztása érdekében. De bárki lesz is az ukrán elnök, a választások után tárgyalnia kell Oroszországgal. Trump ugyanis minden további nélkül kész lesz az Oroszországgal szembeni szankciók enyhítésére. Közben pedig boldogan figyeli az amerikai hadiiparhoz érkező lengyel és román megrendeléseket. Ők legalább fizetnek a saját védelmükért. Amerikának. Trump a többi NATO-tagtól is hasonló lépéseket vár. ha pedig nem reagálnak, fel fogja vetni Amerika NATO-ból való kilépését, amit egyébként már tavaly is többször, reális lehetőségként fogalmazott meg. A hidegháború aszimmetrikus lezárása – ti. a Varsói Szerződés megszűnt, a NATO viszont azóta is új tagokkal bővül – óta az atlanti-orosz kapcsolatokat a 2007-ig tartó "hideg béke" (Jelcin elnök által használt terminus) után a fokozódó feszültség jellemezte. A lisszaboni szerződés aláírásával az Unió új tagjai kötelezettséget vállaltak biztonságpolitikájuk NATO-n belüli összehangolására. Ezt Oroszország stratégiai fenyegetésként fogta fel, és 2008-ban Grúziában először, majd Ukrajnában másodszor is demonstrálta: eddig és ne tovább. Ha a NATO Oroszországot továbbra is lator államként kezeli, és nem fogja fel, hogy a másik félnek is vannak érdekei, nincs remény a feszültség csökkenésére. Ezen a helyzeten változtathat az "America first" elv alkalmazása. És a Brexit.

A brit parlament elutasította a May-kormány és az EU közötti szerződést, viszont bizalmat szavazott ugyanennek a kormánynak. 2019-ben Nagy-Britanniát a Brexit, az Uniót pedig a Brexit kezelése, és a fenyegető recesszió elhárítása köti le.

A briteknek kevésbé lesz fontos az ország katonai költségvetésének szinten tartása, plánе növelése. A kétkedőknek egy tény: a flotta egy darab, elvileg 2020-ban szolgálatba lépő anyahajójának (momentán a briteknek nincs anyahajójuk) üzemeltetési költségeire jelenleg nincs fedezet, és senki nem tudja, honnan teremtik elő. A többi fegyvernem sem áll jobban. Nagy-Britannia egyre inkább papírtigris, aminek nagy a szája – lásd a vadul oroszellenes kormányzati retorikát. De a király meztelen. A NATO sarokköve porladozik. És ezen a tíz darab rakétahordozó atom-tengeralattjárójuk megléte sem változtat.

Végül, tavasszal az Unióban is parlamenti választásokat tartanak, ahol további teret nyernek a középtől jobbra és balra(?) álló erők – nevezzük őket bárminek is. Az ok: a centrum a XXI. század folyamán mindent megtett azért, hogy a hagyományos bázisának számító középosztály életfeltételeit rombolja. Az Unió vezető hatalmainak gazdaság- és társadalompolitikája a középosztályt létében fenyegeti – lásd a francia sárgamellényes tüntetéseket, de a Brexit is ugyanezt demonstrálja. Az egyéb feszültségforrások, mint például a migráció, a választókat még inkább elfordítják a hagyományos pártoktól. Máshol keresik kérdéseikre a választ.

2019 nyertese Amerika lesz, és ezúttal nem a szokásos módon. Nem nyernek háborút, nem szállnak meg egyetlen országot sem. A veszteseket pedig gyűjtőnéven atlantistáknak nevezik majd.

TORBA TAMÁS

Városháza és Zsolnay szökőkút (Kudlik Zoltán felv.)

Demonstrandum est…

A világpolitika fejleményeinek nagy vonalai alatt/mögött egy „mozgalom" kezd láthatóvá válni, mely a huszadik században napirenden volt, de 2000 után ritkaságszámba ment: Úgy látszik, újabban a tömegtüntetések idejét éljük. Franciaországban a karácsony körüli látszólagos visszavonulást követően a sárgamellényesek ismét elárasztják a köztereket. Tízezrek vonulnak az utcákra, nem ijednek vissza a rendőrökkel való összetűzésektől, gépkocsikkal ostromolnak meg minisztériumokat, és Emmanuel Macron államelnök lemondását követelik. Németországban a rendőrség gyakran bevetésre indul, mert bal- és jobboldali tüntetőket kell szétválasztani. Az Egyesült Államok a tüntetések területén is a határtalan lehetőségek országa, január közepén például több ezren tüntettek Donald Trump elnök ellen Washingtonban a harmadik alkalommal megrendezett Nők menetén. De máshol is van ok a vonulásra. Athénban ezrek gyűltek össze, hogy Macedónia névváltoztatásának tervezett parlamenti ratifikációja ellen tüntessenek. Ebből a sorból Magyarország sem maradhat ki. Budapesten és sok másik városban azért mentek az emberek az utcára, mert az új túlóratörvényt rabszolgatörvénynek tartják.

A Munka Törvénykönyve (Mt.) január elsején módosult. Dr. Szűcs Bálint irodavezető ügyvéd, az RSM Hungary adótanácsadó partnere így magyarázta: „Elérkeztünk az Mt.-módosítás legvitatottabb pontjához – a rendkívüli munka maximális mértékének kibővítéséhez." Eszerint „a rendkívüli munkaidő éves mértéke" ugyan változatlanul 250 óra, kollektív szerződés esetén 300 óra, de „a munkáltató és a munkavállaló megállapodása alapján" 400 órára emelhető. „Ezt az új, megállapodáson alapuló rendkívüli munkát nevezi a törvény önként vállalt túlmunkának."

E módosításhoz kapcsolódik dr. Szűcs Bálint szerint egy „a módosító jogszabály nagyobb visszhangot kapott rendelkezése", ugyanis: „A munkaidőkeret maximális időtartamát felemelték 36 hónapra, tehát 3 évre. Ez abban a tekintetben kedvezőtlenebb helyzetet eredményez a munkavállalókra nézve, hogy a túlórákkal való elszámolási kötelezettség csak a munkaidőkeret végén vagy a munkaviszony megszűnésekor áll be." Az ügyvéd pontosan érzékeli a tiltakozások okát: „Ez adott szélsőséges esetben azt is jelentheti, hogy valaki a 2019-ben teljesített túlórájának ellenértékét csak 2021 év végén kapja meg vagy egy, a termelésben bekövetkező visszaesés miatt egyáltalán nem részesül túlórában, mert a munkáltató a napi munkaidő csökkentésével kompenzálja a korábbi évben végzett túlórát."

Ezt egy magát nyilvánosan megnevezni nem akaró magyarországi bennfentes is érzékeli: „Van valódi felháborodás." De a szakember meglehetősen realista módon látja a tüntetőket: „A tüntikézők azonban nem a napi 8 órát dolgozó emberekből kerülnek ki, azok nem törnek-zúznak (a rendőrség hihetetlen türelmes volt velük)." Akkor kik vesznek részt? „Néhány ezer tüntizőt (köztük külföldi antifásokat) egyébként bármikor össze lehet terelni egy 8 éve regnáló kormány ellen, de az nem Franciaország, nincs a tüntetésekben erő…" A szakszervezeteknek lenne ereje? Azok „hallgatnak, mint Szerafin a fűben, mivel pénzügyileg függenek a Fidesztől (korábban kitömték a vezetőket pénzzel)."

Ami két okból nem korrekt. Egyrészt a Magyar Szakszervezeti Szövetség elnöke már december elején kijelentette: Nem kizárt, hogy sztrájkokat és útlezárásokat is szerveznek. Kordás Lajos szerint elfogadhatatlan, hogy a kormány nem egyeztetett velük a túlórakeret növeléséről. „Nem európai mód, hogy ilyen törvényjavaslatot képviselői módosító indítvány útján nyújt be a kormányzat".

Folytatás a 3. oldalon

Meglátások és jóslatok

Az emberi természetben rejlő belső bizonytalanság történelmi helyzetekben olyan személyek kezébe helyezte bizalmát, akik képesek voltak megmondani egy-egy háború kimenetelét, vagy bizonyos jelekből levonni általános következtetéseket. Ezek a jósok még uralkodók döntéseit is befolyásolták, mivel rájuk hagyatkoztak. Érdemes lenne kikutatni, utánanézni, vajon a jóslatok, előrelátások hányada bizonyult helytállónak. Általában inkább azok a sorsszerű fordulatok maradtak ránk, amikor az érintett személyek nem hallgattak az intő szóra, vagy éppenséggel rosszul értelmezték őket.

Európa kezd a nyugtalanság földrészévé válni. Ha valaki jobban odafigyel a megnyilvánuló jelenségekre, sokféle magyarázattal szolgálhat, amik nem okvetlen kézenfekvőek. Kicsit a múltba tekintve úgy is fogalmazhatnánk: nincs forradalmi helyzet. Ha pedig ez nem áll fenn, akkor mi az, ami egyes embereket, embercsoportokat annyira megmozgat, hogy aligha lehet felfogni, valami jéghegy csúcsáról van-e szó, vagy pedig rossz hangulatból keletkeznek az utcai megnyilvánulások?

Valamilyen módon rossz az emberek közérzete, aminek nincs okvetlen anyagi vonzata. Kétségtelen, már évek óta lehetett hallani, olvasni, hogy vége a szociális (jóléti) államnak, aminek következményei csak lassan törnek felszínre. A középosztályok jól (?) tartják magukat, az elszegényedés méretei, ha érzékelhetők is, nem ijesztők. Minden bizonnyal fennáll az olló-mérce, avagy a növekvő aránytalanság a gazdagok és a szegények vagy szegényebbek között. Minderre mégsincs megbízható mérce, sokkal inkább a megközelítéstől függően lehet dramatizálni a méreteket. Valójában mennyiségileg az emberek nagyobb többsége elégedett, ha van is hiányérzete. Utóbbi egyfajta bizonytalanságból fakad, mert sem az állam, sem érdekképviseletek nem tudnák írásba adni, hogyan látják mondjuk az előttünk álló esztendőt. Vannak előrejelzések, amik vagy beválnak, vagy utólag kiigazításra szorulnak, de ez csak utólag derül ki.

Ilyen légkörben nem mondhatók marginális jelenségeknek a kártyavetőktől a javasasszonyokon át azok a vajákosok, horoszkópkészítők, akik ugyancsak belelátnak a jövőbe és csalhatatlan igazságokkal látják el az egyre nagyobb számú érdeklődőt. Igaz, a művelt társadalom ma úgy van ezekkel, mint régebben a hóhérokkal, akiknek igénybe vették munkálataikat, ellenben kiközösítve a települések legszélén tűrték meg őket. Mégsem lehetünk meg a harmadik idődimenzió becserkészése nélkül, de tudományos kereteket, feltételeket szabunk neki. Az egyoldalúság (komolytalanság) vádját vállalva, tudható, hogy a józandékú mellébeszélések mellett nagyon is megférnek a tudatos ferdítések, sőt, hazugságok, amikre a helyes szakkifejezés a deszinformáció. Tudjuk, pl. a II. Világháborúban stratégiai eszközként vették igénybe.

Békeidőben, különösen az uborkaszezon idején, amikor nem akar történni semmi érdekfeszítő esemény, amikor megélhetési

Folytatás a 2. oldalon

Határok nélkül

Rendhagyó történelemkönyv

Szokatlan tartalmú és hozzá horvát nyelvű történelmi olvasókönyv érkezett szerkesztőségünkbe. Mindjárt átlapozásakor feltűnik, hogy a középiskolásoknak írt munka messze túlmutat a nyelvhatárokon, hiszen tematikáját tekintve ugyanúgy érinti a burgenlandi magyarokat, sőt, még a többséget alkotó német nyelvű diákokat is. Példaértékű vállalkozás, amivel foglalkozni kell. Az alábbiakban egyrészt bemutatjuk a könyvet, másrészt megkérdeztük az egyik szerzőt, Bencsics Miklóst, miben látja a feldolgozás fontosságát, időszerűségét? Egyáltalán, mi szolgáltatott alapot ahhoz, hogy olyan történelemkönyv jelenjen meg, aminek a „gradistyei" horvátok is részesei.

Az október 1-jén bemutatott tankönyv, melynek címe Povijest gradišćanskih Hrvatov, tehát A gradistyei horvátok története a felső tagozatos 10–14 éves diákoknak készült. Mi adta az ötletet a könyv megírásához?

Az alapötletet három történészkollégám adta, akik 1996-ban jelentették meg kétkötetes **Geschichte des Burgenlandes** - Festgabe an die Schüler der höheren Schulen anlässlich des Jubiläums 75 Jahre Burgenland c. tankönyveiket. A tartományi pénztárból adományozott „Festgabe" annyira többségi Burgenland központúra sikerült, hogy a burgenlandi (gradistyei) horvátok és magyarok is csak részlegesen tudták elfogadni azt a történelmet, amelyről az iskolában azt tanították, hogy nem részrehajló.

Milyen elgondolás alapján született meg a könyv?

Egy olyan tankönyv volt az elképzelésünk, amely nem klasszikus felülnézetből (ahogy az államtartó többségi nép) szemléli a történelmi eseményeket, hanem amennyire lehet a többségen belül élő nemzetiségi/kisebbségi szemszögből. Tehát mit tud/tudhat a kisebbségi ember, tanuló saját eredetéről, történelméről, kötődéséről és milyen érzülettel fogadja, ha csak a többségi, nemzetközi irányelvet követi a történelmi eseményekben a sajátja meg teljesen, vagy részben homályban marad? De ezt is olyan fordulattal próbáltuk megoldani, hogy a szomszédok klasszikus történelmén ne essen csorba, hiszen a valamikori nyugat-magyarországi horvátok, immár ötszáz éve magyarokkal, németekkel (osztrákokkal), szlovákokkal, morvákkal, zsidókkal és romákkal vállvetve védték, művelték, kivirágoztatták ezt a határ menti tájat és ezért a történelmükben is joguk van az egyenlőségre, akármilyen kisszámú a népességük a nemzeten belül.

Mit jelent a könyv címében a gradistye kifejezés?

Nem csak a mostani Burgenlandban élő horvátokról van szó, hanem Burgenland mellett Alsó-Ausztriában és Bécsben honos horvátokról, na meg a valamikori egység töredéke Magyarországon, számos valamikori és mostani falu Szlovákiában (Felvidéken) és Morvaországban is (akiket a kommunizmus alatt megsemmisítettek, mert az egész Csehszlovákia területére deportálással, büntetésből szétszórták őket). Tehát a „gradistye"-it nem politikai földrajzi értelemben kell használni, hanem a kulturális és népi egység (utódai azoknak akik a 16. sz. jöttek erre a területre) szemszögéből kell tekinteni.

A könyv Zrínyi Miklóst és a kőszegi vár védőjét Jurisics Miklóst horvát gyökerűként mutatja be. Adott-e ez okot vitára a magyar történészekkel, hiszen őket magyarként tartják számon.

Számos vitám is volt magyar(érzelmű) vitapartnerekkel, mert mindenki az, aminek vallja magát. Hiszen Jurisics a tengermelléki Zengben (Senj) született és a császárnak írt leveleit horvát cirill betűkkel írta alá. A szigetvári hős, Zrínyi Miklós birtokai is Horvátországban terültek el, igaz Horvátország a szentistváni Magyarország társországa volt Könyves Kálmán óta. Pont ezt akartuk egy kicsit helyre billenteni, hogy végre az értékekre nézzünk, ne arra ami elválaszt bennünket.

Hogyan őrizhető meg az ősi horvát kultúra és nyelv?

Mivel a 16. sz. tragikus fordulópontjaival szétszóródtak Ausztriába, Magyarországra, Olaszországba. Koszovóban a katolikus horvátok, a kultúra és a nyelv megőrzése az egyház feladata lett. Erre jó példa a győri egyházmegye győri és bécsi Pázmáneum papképzése.

Sajnos a horvát népesség szép csendesen átvette a szomszédos népek kultúrájából, szokásaiból, dalaiból, ételeiből – az új mentalitást, amit manapság az anyaországi horvátok azonnal észrevesznek - sőt föl is hánytorgatnak.

Milyen témákat ismertet meg a tanulókkal a tankönyv, amelyekkel eddig nem találkoztak?

Olyan témákkal foglalkozunk, mint például hogyan is hatott a nemzeti öntudat ébredése az egyes régiókban, mi történt a schwechati/pandorfi csatában, milyen is volt Jellasics csapatainak átvonulása a Hanságon, Lővön, majd a magyar horvát falvakon, az Első Világháború, amelyben a kis horvát falvak aránylag nagy veszteséget szenvedtek el vagy például hogyan viselkedtek a nyugat-magyarországi horvátok a Saint Germaini és Trianoni békekötés után.

A könyv további érdekessége, hogy 430 kép, illusztráció, térkép mellett négynyelvű (gradistyei horvát – horvát – német – magyar) névjegyzéket és fogalommagyarázatot is tartalmaz.

Jobbult e a horvát kisebbség helyzete Ausztria és a környező országokban az EU-ba való belépéssel?

Ezt a kérdést is felvetjük a könyvben, gondolkodásra késztetjük a fiatalokat, hogy erre a kérdésre a történelmi tények értékelése alapján adják meg saját válaszukat.

Kalmár Eszter kcsp-ösztöndíjas

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk 2002. júniusi beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat – 2018/6. számában közzétett 104.937,13 euró 2019. január 21-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Adorján István	30,00	Gáspár János	10,00	Liszka Kristóf, Dr.	30,00
Ágoston József	15,00	Gasztonyi Katalin	20,00	Löschl Josef	30,00
Albert Elisabeth	30,00	Gerzsenyi Enikő	15,00	Loss Dominik & Eszter	10,00
Albert Ludwig, Dr.	50,00	Goessl Irén, Dr.	50,00	Markovics Róbert, Dr.	100,00
Aved Levente, Dr.	50,00	Gombár Rozália	25,00	Mészáros Helga	10,00
Balázs Péter	25,00	Guthy Emma	20,00	Németh Péter, DI	30,00
Balikó László, DI	30,00	Gyöngyösi István	20,00	Pálfi György	20,00
Balog Pál	15,00	Haas Erzsébet	40,00	Palotai Tamás, Dr.	50,00
Balogh Ádám, Prof.	50,00	Hajdu Ildikó	10,00	Pongrácz Vilmos	30,00
Bazsó Ferenc	20,00	Horváth Parschiva	30,00	Prikler Paul, DI	50,00
Beck Andreas, Dr.	30,00	Höller Judit, Mag.	40,00	Ráduly Etelka, Dr.	30,00
Bede Mária	20,00	István Anna	20,00	Retek József	30,00
Bekeny Irene	20,00	Iván Zsuzsanna	16,50	Scheibler Mátyás, DI	50,00
Béres Georg	98,00	Izay Gábor	25,00	Schindler Tibor, Dr.	30,00
Berger Maria, Mag.pharm.	20,00	János Árpád	20,00	Simonffy Erika	15,00
Bódi Franz	20,00	János Julius, DI	30,00	Szabó Claudia	15,00
Czingraber Aladár	100,00	Juhász Árpád, Sen.	40,00	Szabó Ernő, Mag.	10,00
Csernay Árpád, Dr.	40,00	Jusits István, Dr.	50,00	Szabó Margit	20,00
Csipkó László	20,00	Kántás István	100,00	Szegő Johann	25,00
Csongvai Mária	20,00	Kemenesi Ferenc	50,00	Szekeres Imre, DI	20,00
Demeter Györgyi	50,00	Koller Manfred	30,00	Szentkereszty György, Dr.	200,00
Domberger Molnár Éva, Dr.	20,00	Kovács Tibor, Mag. theol.	10,00	Teri-Berkenhoff Evelyn Ágnes	30,00
Dombi Csaba	37,00	Köves Zsuzsanna, Mag.	200,00	Tornyay Erzsébet	20,00
Dowas Katharina	15,00	Krause Walter, Dr.	20,00	Udvari Katalin, Mag.pharm.	50,00
Duris Pál, Mag.	30,00	Kraxner Josef	30,00	Umlauff Julius	15,00
Endrédi Barnabás	15,00	Kriston Eveline	70,00	Vadász Gabriel	25,00
Erjauz Franz	35,00	Kulman Sándor	50,00	Vadon Mária, Dr.	50,00
Falger Margareta	25,00	Lauringer Peter, Dr.	30,00	Vargha Tamás	25,00
Fodor Mária - Ilona Stüberl	100,00	Lauringer Wilhelm	20,00	Vencser László, Dr.	20,00
Fónyad Pál	15,00	Lelley Tamás, Dr.	30,00	Veressné Katalin	20,00
Gall Maria	20,00	Linke/Gecse Mária	20,00	Zaják András	15,00
				Összesen:	***3 281,50***

A támogatások eddig befolyt teljes összege 108.937,63 euró.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett a Bécsi Magyar Iskolának is otthonul szolgál.

Mag. Hollós József elnök **Dr. Seidler Andrea** főtitkár **Tánczos Zoltán** pénztáros

További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Platz 1, Bankleitzahl/Bankirányítószám 60000, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. IBAN AT55 6000 0000 0725 5731 BIC OPSKATWW

Napló postája

Felhívás

Kedves Olvasóink, Támogatóink!

Az idén 40. évfolyamába lép a Bécsi Napló, Ausztria, az utóbbi időben Nyugat-Európa egyetlen magyar nyelvű újságja. Már csak ebben az összefüggésben is érthető, mekkora jelentőséget lehet neki tulajdonítani. Amenynyiben az elmúlt négy évtizedet tekintjük, megállapítható, hogy nem kis munkát vállalt magára a lap szerkesztősége, amikor európai szellemiségű fórumként információk és közéletű, az egyetemes magyarságot érintő problémák feltárásával és terjesztésével az összetartás jegyében látja el feladatát.

A szándék és a célirányosság hatásfoka a lap iránti érdeklődésen, olvasottságán mérhető le. Kétségtelen, bizonyos szellemi igényesség korlátokat is szabhat azok felé, akik inkább boulevard lapok szintjén főleg szenzációs hírek terjesztésében vélik az írott sajtó küldetését. Az ilyen nézetekkel aligha lehet versenyezni. Éppen ezért azok felé akarjuk felkelteni és tartani a Bécsi Naplóra irányuló figyelmet, akik színvonal és megjelenés vonatkozásában szabad, véleményeket egyeztető fórumként ítélik meg a lap rendeltetését és további kiadását.

Mint laptulajdonosnak és kiadónak nagyon fontos, hogyan lehet biztosítani a kéthavonta, 2500 példányban 12 A3-as oldalon megjelenő lap zavartalan megjelenését. A szellemi eszközök mellett nélkülözhetetlen az anyagi előfeltételek előteremtése, ami elsősorban olvasóinkon, támogatóinkon múlik.

Nélkülözhetetlen a kiadó, ill. szerkesztőség és az olvasók közötti élő kapcsolat, ami annyit jelent, hogy elvárjuk a véleménynyilvánítást, mert csak ezen keresztül mérhető a Bécsi Napló elfogadottsága. Ezen túlmenően azonban feltételezhető, hogy országhatárokon túlnyúlóan valamennyi olvasó, érdeklődő nélkülözhetetlennek tartsa a Bécsi Napló fenntartását, s ezért lehetőség szerint előfizetésével, támogatásával hozzájárul a lap minőségének és megjelenésének biztosításához.

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége minél több magyar figyelmébe ajánlja a Bécsi Naplót és kéri, legyen megrendelője, olvasója, támogatója.

Köszönettel:

Mag. Hollós József elnök

Ellentétek szítása

Budapesten felkavarta az érzelmeket a Parlament közelében lévő Nagy Imre-szobor eltávolítása. A szobrot kormányhatározatra restauárálási céllal műterembe szállították, hogy aztán – hírek szerint – a Jászai Mari téren helyezzék el. Helyén, a Mártírok terén az 1919-es vörös terror áldozatainak korábbi emlékművét állítják vissza. Az ezzel kapcsolatos viták újfent felszínre dobták a jobb- és baloldali ellentéteket, amikre nincs semmi szükség. Valami ördögi dialektika szerint ellentétek, ellenségkép nélkül nem tud meglenni Magyarország. Nem csak Nagy Imréhez, de az 1956-os forradalom emlékéhez is méltatlan „szoborügyben" háborút kezdeni, mintha nem lennének más, átfogóbb kérdések, amiket egyedül nemzeti összefogással lehet megoldani. A szoboregyüttes elszállítása ellen tiltakozott Nagy Imre unokája és a Nagy Imre Társaság, de alkotója Varga Tamás szobrász is.

Az alábbi verset Nagy Imre emlékének ajánlja az *Egyetemi ifjúság* egyik 1956-os szerkesztője, az október 23-i diáktüntetés egyik bölcsészkari szervezője.

Emléksorok egy áldozatról

Nagy Imre emlékének

Utca nem őrzi nevét, mosolya is már fakulóban
régi felvételeken, s bár vannak még, akik érzik
kézszorítása melegét, s idézik utolsó
hátrahagyott szavait, az újonnan születettnek
ő már csak adalék, túl egyszerű, köznapi két név.
Meg kellett halnia: így kívánta a százcselű végzet.
Sértett démonok engesztelésére vére kiomlott,
s kellett a test a habarcsba, az alapozásba, amelyre
a relatív jólét csálé Dévavára fölépült.
(Ingatag falain, aki látja, olvashatja az írást,
„Kaparj kurta. Ne szólj szám, s nem fáj a fejünk")
Utca nem őrzi nevét, s aki szólna ma róla,
csak így szól:
nem e világra való volt ennyi naiv bizalom.
Él mégis, túl szavakon, most és minden időben,
mindenütt, ahol pár magyar összehajol.
(1980)

Gömöri György

Meglátások és jóslatok

Folytatás az 1. oldalról

gondokkal küszködik az újságírás, megjelenik a kacsának nevezett, szárnyra kelt híresztelés, aminek egyre -másra fel lehet ülni. Közhelyként ismert a „meg nem erősített hírek szerint" toldalék, amit nem lehetett sem bizonyítani, sem cáfolni, ellenben mozgásba hozta az unatkozó újságolvasókat, rádióhallgatókat. Csakhogy az igazságra, tényszerűségre való törekvés annyira íratlan törvénnyé vált, hogy minden magára valamit adó média hitelességre törekedett tudósításaiban. Uborkaszezon manapság lehet akár télen is, s hogy felkeltsék a befutott riporterek olvasóik, hallgatóik, nézőik figyelmét, szokásuktól eltérően kitalálnak olyan történeteket, amik megtörténhettek, valójában azonban nélkülözik a tényeket. Legutóbb éppen a rangos Der Spiegel még rangosabb munkatársa kénytelen volt beismerni, hogy valóságos történetei közé „becsúszott" néhány kitaláció is.

Hasonló eset hozta izgalomba az újságolvasókat. Miután éppenséggel az Európai Unió megreformálásával kapcsolatos „kiáltvány" látott napvilágot, rákérdeztek a kétkedők bizonyos idézetekként hozott megfogalmazásokra, amik végül is nem találhatók az idézett személy írásai között. Régi, hagyományos módon ilyenkor elemi elvárás, hogy az illető bocsánatot kérjen megtévesztő lépéséért. De nem így manapság; egyre-másra látnak napvilágot a cáfolatok, amik többek között az elmaradt bocsánatkérés miatt is törtek felszínre, nemde a kezdeményező, agitátorként fellépő személy a tények helyett egész oldalas újságcikkben mellébeszéléssel akarta kivágni magát a kellemetlen helyzetből. Fentebbi felsorolásban tudatosan kerültük nevek felfedését, ugyanis nem a leleplezés szándéka, mint inkább az elharapózó, már-már mentalitássá burjánzó állítólagos állítások tényére kívánjuk felhívni a figyelmet.

Aki együtt akar haladni a korral, még államfőként is kevésbé az illetékes intézményekkel, parlamenttel, pártokkal tárgyalja meg elgondolásait, hanem twitter-en nyilatkoztatja ki előbb, így aztán nem érheti meglepetés a közvéleményt. Ezt átláthatóságnak is lehetne nevezni, ha nem is kell okvetlen komolyan venni.

A megtévesztésnek, félretájékoztatásnak legújabb változata a Fake News. Ezzel a lehetőséggel bárki élhet, aki internetközelbe kerül vagy benne is van. Eltekintve a mármár áttekinthetetlen információ-áratadattól az átlagolvasó roppant kényelmesnek találja, ha a képernyő előtt ülve helyből körbejárhatja a világot abban a tévhitben, hogy mindenről tájékozott, nem is gondolva arra, mi mindennek ül fel a feltételezett, vagy éppenséggel kitalált, tehát meg nem történt események olvastán. Itt már nem létezik sem törvényesség, sem pedig korlátozottság, hiszen bárki igénybe veheti a tömegtájékoztatásnak ezt az eszközét. Roppant veszélyes információs eszköz, ami a legsötétebb babonák világát idézi fel, csak éppen politikai célzattal, az ellenfél lejáratásával, sőt, bevádolásával. Annyira beleette magát a mindennapokba, hogy idestova még azt is kétségbe kell vonni, vajon felkelt-e a nap, különösen ha az interneten éppen az ellenkezője olvasható.

Babonából, megszokásból boldogságot, szerencsét szoktunk kívánni az új év kezdetén. Ha már a kívánságoknál tartunk, nagyon nagy szükség lenne a nélkülözhetetlen tisztánlátásra, mert különben félő, hogy egyfajta bábeli zűrzavar uralkodik el rajtunk, amikor már nem hagyatkozhatunk a józan észre, érzékszerveinkre. Meg kell szabadulnunk a teljes és helyes tájékoztatás és tájékozódás illúziójától, és ezáltal talán lehetővé válik az a kritikus távolságtartás, hogy kétkedve fogadunk minden újdonságot. Ez ugyan rossz közérzettel jár, mégis inkább legyen rossz a közérzetünk – de legalább tudjuk, mitől van ez – mintsem a látszatok, kitalációk bűvkörébe temetkezünk.

Pannonicus

EURÓPA ÉS A MIGRÁCIÓVAL VALÓ VISSZAÉLÉS

Az emigráció és a migráció már emberemlékezet óta létezik. Kezdve a Homo sapiens Eurasien 40.000 évvel ezelőtti Afrikából való kivándorlásával egészen addig, kb. 12.000 évvel ezelőtt az összes kontinenst benépesítette. Habár az akkori népességvándorlást tudományosan bizonyítani lehet, okait csak sejthetjük és találgathatunk.

Az emigráció főbb okai közé sorolhatjuk a túlnépesedést, a klímaváltozást, a természeti katasztrófákat, háborús valamint területszerzési tevékenységeket. Még ha szubjektívnek is tűnhet, az éhínség, a gazdasági és anyagi javak elvesztése, diszkrimináció, üldöztetés és a kilátástalanság is mind a kiváltó okok közé sorolható.

A természet által kialakított határokat a klánok, népek és államok önkényesen rendezték át és húztak új mesterséges határokat.

A megnövekedett népességszámmal az emigráció és a migráció fontos, nem félvállról vehető problémát vet fel. Az elmúlt évszázad háborúi ugyancsak üldözésekhez és a civil lakosság meneküléséhez vezettek. A menekültek kilátástalanságukban csak magukra hagyatkozhatnak, hiszen mindenféle emigráció egy az ismeretlenbe való utazást is jelentette. Minden új ország új szokásokat, új nézőpontot jelent, melyekhez a menekülteknek alkalmazkodnia kell és a befogadó ország jóindulatát is ki kell vívni.

Ezekhez hozzájárul, hogy a határok, útlevél ellenőrzések és a vízumkötelesség nagyban hátráltatja és megnehezíti a beutazásokat és az ott tartózkodást. Ezen ügyek könnyítésére létrehozott nemzetközi megállapodások és egyezmények, szervezetek, mint pl az ENSZ vagy az Emberjogi Szervezetek, csak a múlt század végén alakultak ki és terjedtek el, így még lassan őrölnek a bürokrácia malmai.

A menekültek helyzetére vonatkozó egyezményt (röviden a Genfi Konvenciót) 1951-ben 19 állam fogadta el, és több kiegészítéssel a mai napig használják. Máig 140 országban ismerték el az egyezményt. A Genfi Konvenció azon személyek számára biztosítja az emberi jogokat, akik faji, vallási okok, nemzeti hovatartozásuk, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozásuk, avagy politikai meggyőződésük miatti üldözéstől való megalapozott félelmük miatt hagyják el hazájukat. Az egyezmény a már menekült státuszban lévő egyének jogait védelmezi. Arról, hogy ki kaphat menedékjogot, csakis nemzetközi törvények dönthetnek, a genfi konvenciónak nincs beleszólása.

A menedékjogot kérőknek és azoknak, akik már meg is kapták, egyaránt vannak jogaik és kötelességeik. A kérvényezők, akik betartják az adott ország törvényeit, az eljárásban aktívan részt vesznek, és bizonyítható indokuk van a menekülésre, viszonylag hamar kaphatnak menekült státuszt. A statisztikai számokon kívül kevés információ jut el a nagyközönséghez, mint például, hogy az eljárás zavartalanul folyik, a beilleszkedési szándék fennáll és nem utolsósorban a hálás köszönetmondások sem maradnak el. Ezek mind olyan dolgok, amelyek a média számára nem elég nagy szenzáció.

A sok jogi követeléskor és a menedékjoggal való visszaélésekkor tűnik fel, mennyire semmibe veszik ezek az emberek a kötelezettségeket. Ezen ignorancia vezet végül a különböző problémákhoz, melyekről a sajtó is folyamatosan beszámol, továbbá politikai viták sorát indítják el.

A II. Köztársaság idején Ausztria volt az első ország, aki menekülteket fogadott be. 1945 óta 2 millió kérelmező kapott menedékjogot, akiknek egyharmada Ausztriában talált új hazára.

Az ország számára az első nagy kihívás az 1956-os magyar forradalom volt, amikor is Ausztria 180.000 menekültet fogadott be, majd a prágai tavaszt követően 162.000-en kértek menedékjogot az osztrák államtól. A további krízishelyzetek és háborúk 10 évenkénti menekülési hullámot váltottak ki.

Aki segítségre szorult, annak Ausztria és Európa mindig is segített és a jövőben sem lesz ez másképp. A jogi normák előírják, hogy a menekülteknek az első biztonságos államban kell beadniuk menedékjogi kérelmüket és e határral szomszédos országba tilos átutazniuk. Ha egy menekült egy Európa szívében lévő országban szeretne menekült státuszhoz folyamodni, akkor azt csakis úgy teheti meg, ha légi úton érkezett az országba. Hiszen ha a szárazföldön teszi meg az utat, akkor számos olyan országot érint, ahol benyújthatja és be is kellene nyújtania kérelmét.

Ausztria, mint az EU tagállama (kivéve a repterek) a Dublini Rendelet szerint menekülteket nem fogadó ország. A Dublini Rendelet kimondja, hogy az az EU-tagállam felelős a menedékjogi kérdésekért, amelyben a menekült először az EU területére lépett valamint regisztrálva lett.

Az olyan gazdasági menekültek, akik nem tartoznak a Genfi Egyezmény alá, elsősorban Ausztriát, Németországot és Svédországot veszik célba. Ezek az országok gazdaságilag és politikailag is stabilak és biztonságosak valamint jó szociális szolgáltatásokkal rendelkeznek.

A nem gazdasági menekültek legelőször Olaszország, Görögország és Lengyelország területére érkeznek. Sokan sok pénz reményében illegálisan, embercsempészek segítségével próbálnak eljutni a hőn áhított országba, anélkül, hogy egy volt keleti tömbbeli országban regisztrálták volna. Ezen embercsempészek hatalmas terhet rónak a menekültügyre, hiszen illegálisan hoznak be embereket történetesen Ausztriába. Ezen folyamatot a Schengeni Egyezmény is megkönnyíti.

Az embercsempészetnek több ágazata van. Vannak nemzetközi hálózatok és magányos farkasok. A nemzetközi hálózatok az egész utat, a hazától egészen Európáig megszervezik. A távolság, a lebukás veszélye valamint a szállítóeszköz kiválasztása függvényében egy menekült akár négy vagy ötjegyű összeget is fizethet. A magas áraknak köszönhetően csak egy családtag vághat neki az európai útnak, reménykedve abban, hogy Európában menedékjogot kap és családegyesítés címén utána jöhet az egész család. Az „utazni vágyókat" gyakran hamis ígéretekkel csábítják át Európába, mint például azonnali lakás, minimum 2000 euro fizetéssel rendelkező állás és tartózkodási engedély biztosítása. A valóság természetesen teljesen más és a menedéket kérőket hatalmas csalódás éri. Az utazások finanszírozásához a családok sokszor eladósodnak vagy le kell dolgozniuk a felmerült költségeket. A szervezettől függően ezek a munkák kiterjedhetnek a drogszállítástól a prostitúcióig.

Viszont az olyan embercsempészek, akik egyedül dolgoznak messzemenően olcsóbbak. Egy Európán belüli határátkelés minimum 300 euróba kerül fejenként. A Földközi–tengeren való átkelés egy gumicsónakban 1000 euró, de a mentőmellényért külön kell fizetni.

Azt, hogy az embercsempészeket csak a pénz és nem az emberek biztonsága érdekli, jól példázza az a szomorú eset, amikor 2015. augusztus 26-án egy Magyarországról Ausztriába tartó teherautóban 71 ember, köztük nők és gyerekek haltak meg.

A 2015-ös nagy menekülthullám jól mutatja, melyben főleg szíriaiak jöttek Európába, hogy sok észak-afrikai is szerencsét próbált és szírnek kiadva magát akart eljutni. A hatóságoknak segítő tolmácsok a nyelvjárások alapján hamar rájöttek, hogy nem szírek, hanem észak-afrikaiak az illetők. Az európaiak számára a menekülést kiváltó okok nem érthetőek. Egyik szír menekült azt állította, hogy az országa már nem biztonságos. A nejét és a lányát megerőszakolták, így a menekülés mellett döntött. Európába szeretett volna jönni, hogy a családja majd utána jöhessen. Egy román férfi Románia EU-hoz való csatlakozása előtt igényelt menedékjogot, mert az árvíz lerombolta a házát és az állam nem hajlandó fizetni az újjáépítést.

Meg kell említeni, hogy az Ausztriában menedékjogot kérő emberek nagy részét már más EU-országban regisztrálták és folyamodtak menedékjoghoz. Gyakran előfordul, hogy idegenek, akik illegálisan tartózkodnak az országban és elfogják őket, menedékjogot kérnek, hogy ne toloncolják ki őket. Elsősorban a volt Jugoszláviából érkeznek feketemunkások. A menekültügyi eljárás ideje alatt, míg a kitoloncolás nem jogerős, ideiglenesen Ausztriában maradhatnak. Az eljárások akár évekig is elhúzódhatnak, hála az együttműködés hiányának, az eltűnéseknek és fellebbezéseknek.

A helyzetet még jobban nehezíti az a tény, hogy az elfogott személyek hamis személyazonosságot adnak meg. Az Európát átívelő ujjlenyomatrendszernek köszönhetően folyamatosak a lebukások és a migránsturizmus is nyomon követhető. Példának okáért a Földközi-tengeren át Olaszországba érkezett bevándorlót Olaszországban pszeudo-identitással regisztrálják. Mivel Olaszország nem túl vonzó a szemében, így tovább utazik Ausztriába, ahol újabb menedékjogi kérvényt nyújt be, most már új névvel. A felülvizsgálat során kiderül, hogy Olaszország az illetékes, és a bevándorlót felszólítják, hogy térjen vissza Olaszországba. Ha ezt az intézkedést megtagadja, kiutasítás és a Dublini Egyezmény alapján történő áttelepítés lesz a következmény. Feltéve, ha az illető nem tűnt el vagy nem utazott tovább.

Több bevándorlónál fennáll a bűnügyi háttér gyanúja, ami többeknél bizonyított tény. Több olyan eset felmutatható, ahol az egyes személyek azért hagyták el hazájukat vagy az első európai állomásukat, mert ott bűncselekményt követtek el, mely akár halált okozó is lehetett. Ezek az emberek nagy problémát jelentenek, hiszen a Genfi Egyezmény alapján nem számítanak üldözötteknek, másrészről mindent megpróbálnak, hogy elkerüljék a kiutasítást. Ez odáig is fajulhat, hogy Ausztriában újabb bűncselekményeket hajtanak végre. Elmondásuk alapján még mindig jobb Ausztriában hosszabb időt leülni, mint hogy kiutasítsák őket, hiszen az európai börtönviszonyok sokkal jobbak, mint a hazájukban. Elsősorban az arabul beszélő országokból, így Észak-Afrikából és a közel-keleti térségből, valamint Afganisztánból kerül ki a legtöbb bűnöző.

Városi postatakarék épülete (Kudlik Zoltán felv.)

A kiutasítás, legyen az akár a Dublini Egyezmény szerint az első európai országba, ahol földet értek vagy saját hazájukba, nagyon nehezen valósítható meg. A jogi alapok adottak, de legtöbbször a kiutasított viselkedésén és a befogadó ország együttműködésén bukik el az egész. A határátlépéshez (még a Schengeni zónán belül is) érvényes papírokra van szükség, legyen az útlevél vagy személyi igazolvány. A legtöbb kiutasított azonban nem rendelkezik útlevéllel: vagy elvesztette, vagy megszabadult tőle, vagy eladta. Ezután az osztrák hivatalok és a származási ország egyezményén múlik, hogy pót úti okmányt (ebben az esetben hazautazási tanúsítványt) kiállítsanak. A hamis személyazonosságok miatt nagyon bonyolult ez a folyamat, hiszen Ausztriának bizonyítania kell, hogy az adott személy abból az országból származik és a személyazonossága egyezik. Amint megvan a hazautazási tanúsítvány, a kiutaztatás megkezdődhet. A nagy távolságok miatt ez csakis légi úton történhet. Sok ország, mint Algéria és Marokkó nem engedélyeznek charter járatokat, csakis menetrendszerinti járatokon való visszaküldést. Az ilyen menetrendszerinti járatok még az indulás előtt kudarcba fulladnak, mert a kiutasítottak a fedélzeten randalíroznak, őrjöngnek és kiabálnak. A pilóta ezek alapján megtagadja a szállításukat, a biztonságra hivatkozva.

Emellett számos kiutasításra ítélt fogoly éhségsztrájkba kezd vagy megsebesíti magát, hogy megússza a börtönt. A kiszabadultak jó része pedig eltűnik. A Dublini Egyezmény szerinti kiutasítások könnyebben zajlanak. A nagyobb problémát a migránsturizmus okozza, hiszen ezek az emberek rövid időn belül újra Ausztriába szöknek, így az eljárásuk az első országban, ahol regisztrálták őket, elhúzódik.

A hivatalos döntéshozásig a bevándorlók ideiglenes tartózkodási engedélyt kapnak. A szándékosan és tudatosan elhúzott eljárás akár évekig is eltarthat. Így ezek az emberek legális módon illegálisan tartózkodnak Európában, történetesen Ausztriában.

2017-ben 7.666 személyt „távolítottak el" az országból, míg 3.565 embert a Dublini Egyezmény alapján toloncoltak ki. 21.767 kérelmező kapott menedékjogot és 24.735 új kérvényt nyújtottak be.

Összefoglalva megemlíthető, hogy nem minden bevándorló követett el bűntettet. Minden szökés – akármilyen okból is – emberi sorsot takar. A politikusok feladata, hogy a migrációs visszaélések ellen fellépjenek. De ez nem nemzeti, hanem egész Európát behálózó probléma, mely csakis diplomáciai síkon oldható meg. Az olyan választási beszédek, mint „Ha engem választanak meg, gondoskodom arról, hogy minden bűnözőt azonnal a saját hazájába kitoloncolunk" – nagyon hangzatosak. A vázolt körülmények között azonban ez a probléma nem oldható meg, mindegy ki vagy melyik párt van éppen hatalmon. Az elmúlt években, főleg a választások előtt sem a politikusok, sem a média nem hirdette, hogy a kiutasításokat ne lehetne véghezvinni.

Csengel Christof

Németből fordította: Kalmár Eszter kcsp-ösztöndíjas

Demonstrandum est…

Folytatás az 1. oldalról

Ekkora horderejű módosításnál hosszas tárgyalásokra és hatástanulmányokra lenne szükség, azt is meg kellene nézni, hogy a 36 hónapra elrendelhető munkaidőkeret és a 400 óra túlmunka milyen hatással lesz a munkavállalókra, egészségi állapotukra és a piacra. „Amit nyernek a túlmunkával a munkáltatók, azt ki fogják majd fizetni táppénznek" – mondta Kordás Lajos.

De amit mondott, nem egyezik a tettekkel. Január végéig inkább anonim informátorunknak van igaza: a szakszervezetek „hallgatnak, mint Szerafin a fűben". Mellékesen az idézett szakembernek az ellenzéki politikusokról sincs jó véleménye: „Azt hitték, felülhetnek a yellow-west vonatra, de nem sikerült… Politikai öngyilkosságot ennél hatékonyabban és látványosabban aligha lehet elkövetni." Szerinte „nyilván ez az egyik oka annak, hogy nem is lehet hatékony tömegdemonstrációt szervezni, ki áll be ezek mögé?"

A dolognak van egy olyan oldala is, amely megmérgezi a fiatalokat. Nem kell a 18 éves Nagy Blankát idézni, aki trágár szavakkal illette a kormányt – ugyanazt teszi évek óta Bayer Zsolt a másik oldal iránt. Mindenki mindenkire ráfogja, hogy a másik gyűlölködik. A szitkozódás már annyira mindennapi jelenség lett, hogy a politikától távol álló személyek is megszólalnak miatta. Beer Miklós katolikus váci megyéspüspök a legfájóbbnak és legszomorúbbnak „a névtelen, arctalan megnyilatkozási jelenséget" nevezi, „ami elsősorban a Facebookon, kommentekben jelenik meg". Beer Miklós nem érti, „hogy tud ennyire lealacsonyodni az ember, amikor a másik véleményére csípőből haraggal válaszol". De mivel ez az egymásnak feszülés „nem csak az internetre jellemző", hanem a hétköznapokban is elterjedt, a püspök valószínűnek tartja, hogy „az acsarkodást a politika hozza elő leginkább. Amint elhangoznak az olyan szitokszavak', hogy migráns egy társaságban, lesz, aki feláll az asztaltól, és sértetten elmegy". És Beer Miklós kimondja, amit nyugati magyar látogató is bizonyíthat: „Ha két idegen találkozik, akkor előbb kérdezik meg, a másik jobb- vagy baloldali-e, minthogy bemutatkoznának."

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége a kormány melletti állásfoglalásában túltette magát az adok-kapok-rendszeren és kijelentette: „Különös aggodalomra ad okot az, hogy már a nyilvánosan megszólalók körében is elterjedt mások vulgáris és obszcén kifejezésekkel történő gyalázása. Nem tartjuk elfogadhatónak, hogy a felnövekvő nemzedékek és gyermekek számára ez legyen a követendő példa. A közönséges stílus elsősorban az azt használót jellemzi és szennyezi be, de az emberi személy tiszteletét, a demokrácia alapértékét is megtiporja. Az ilyen szóbeli gyűlölködés szélsőséges, emberhez nem méltó viselkedéshez teremt alapot, és így könnyen igaza lehet a közmondásnak: »aki szelet vet, az vihart arat«."

A viharos szél már elérte Magyarországot…

Martos Péter

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

The Economist

2019-ben politikai dráma játszódhat le az EU-ban

A hírmagazin öt politikai folyamatot vázolt fel ez évre vonatkozó előrejelzésében.

1. Egy megállíthatatlan folyamatról van szó, mely 2019-ben tovább tagolja Európa politikai térképét. A régi létesítmények megfakulnak. Hatalmas erővel csaphat le az EU-választáson az a változás, mely már több országban megkezdődött. Dániában, Lengyelországban és négy Keletnémet tartományban is választások lesznek. Ott is folytatódhat az az országhatárokon átnyúló tendencia, hogy a néppártok szavazatokat veszítenek, melyek más, gyakran extrém erőkhöz vándorolnak.

2. Két tábor harcol a definiálásért. Politikai drámához vezet az ideológiák harca. Egyik oldalon a defenzív Európa a keresztény nemzetállamokkal, a másikon a posztmodern egyre integráltabb Európa, mely nyitott a migráció és a globalizáció számára. A dráma fő alakjai egyrészt Emmanuel Macron és Angela Merkel, akik belekényszerítik Viktor Orbánt és Matteo Salvinit egy kultúrpolitikai harcba, melynek témája az iszlám szerepe az európai társadalomban és a bevándorlás, valamint az európai integráció lesz.

3. Egyik oldal sem kerül ki győztesen ebből a csatározásból. Az EU nem oszlik meg feketék és fehérek között. Bár a populisták 2019-ben tovább erősödnek, a hatalom nagy része a „megalapozott politikai családoknál" marad.

4. Míg Európa hadakozik, a világ más pontjain jelentős fordulatok jönnek létre. India megelőzheti Nagy-Britanniát, Franciaországot és a világ ötödik legerősebb gazdaságává válhat. Az USA és Kína között dúló gazdasági háború miatt a két nagyhatalom kellemetlen döntésekre kényszerítheti az európai országokat.

5. Európát az elaprózódás fenyegeti. Sorakoznak az itthoni problémák, mint a társadalom elöregedése és a még mindig elodázott „igazi vita" az európai határpolitikáról. Az euró jövőjének kérdését sem veszik eléggé komolyan; különösen Németországban nem. Európa demográfiája és ipari kapacitása sérülékeny. Egy kontinens, amely a karácsonyi üdvözlőlapokkal foglalkozik ahelyett, hogy a valóban fontos ügyekre összpontosítana, kockáztatja, hogy ezért nagy árat fizethet.

NASA

Gyorsan vándorol az északi mágneses pólus

Az iránytűkön az Észak jelzés a mágneses északi pólus felé mutat. Száz évvel ezelőtt még ez egy az Észak-Kanada partjainál lévő pontot jelölte, de elmozdult a Jeges-tenger közepe felé, és fokozatosan halad Oroszország irányába. Évente közel 50 kilométernyit halad. A XX. század első nyolcvan évében lassan mozgott, de az utóbbi 40 évben nagyon felgyorsult. A pólus vándorlását a Föld belsejében lévő olvadt vas változása irányítja.

2020-ban lenne esedékes a Mágneses Világmodell *(World Magnetic Model)* frissítése, mely módosítás az eddigi gyakorlat szerint ötévenként történt. Több intézmény, mint például a NATO, az amerikai Nemzeti Óceán és Légkörkutató Hivatal *(National Oceanic and Atmospheric Administration)* és az USA hadereje kérte a frissítés előrehozását.

Az északi mágneses pólus elmozdulása hatással van a navigációra. Különösen érvényes ez a Jeges-tenger Kanadától északra eső részén. Ebben a régióban nagyobb az esély a navigációs hibákra, míg az Északi-sarkvidéken kívül élők nem észlelik a pólus mozgását. Ennek oka, hogy a navigációs rendszerek és az okostelefonok a műholdakról érkező rádióhullámokra épülnek.

The New York Times

Mesterséges intelligencia alkotásáért 400 ezer dollár

Az árverések történetében először vett aukciós listájára mesterséges intelligencia által készített alkotást a Christi's aukciós ház New York-i árverésén. A ház szakértői a kép árát hétezer-tízezer euró közöttire becsülték. Legnagyobb meglepetésükre öt licitáló pillanatok alatt feltornázta a kép árát. A nyertes végül egy telefonos ajánlattevő lett, aki négyszázharminckétezer dollárt fizetett a számítógépes algoritmus által készített képért.

A mű létrehozása a párizsi *Obvius* kollektíva munkája. *Hugo Caselles-Dupré* számítógépmérnök barátaival, *Gauthier Vernier*-vel és *Pierre Fautrellel* hozta létre az alkotó közösséget. Ők írták meg azt az algoritmust, mely a képzeletbeli *Edmond de Belamy*-ról készített portrét.

Az algoritmus még nem tökéletes, mert a vászonra nyomtatott portrék még elmosódottak. A technológiát még fejleszteni kell ahhoz, hogy jobb eredményeket érhessenek el.

Képesek-e a gépek igazi festmények létrehozására? Egy festő, *Robert Prestigiacomo* szerint „Egy festmény mögött mindig érzelem van…A mesterséges intelligenciában pedig benne van a mesterséges…"

Az *Obvius* kollektívának Nicolas Laugero-Lasserre szerint fogalma sincs a művészetről."De, hogy végül is őrültek-e, vagy zsenik? Majd meglátjuk" – mondta a gyűjtő, aki a trió egy korábbi képét már tízezer euróért megvásárolta.

DLR

Zöldségtermesztés egy antarktiszi konténerben

A Német Űrközpont antarktiszi „üvegházában" tavaly, az első kísérleti évben napfény és növényvédőszerek nélküli termesztéssel három mázsa zöldséget gyűjtöttek be.

Paul Zabel kutató februárban ültette a különböző konyhakerti növényeket egy konténerből kialakított növényházban, 13 négyzetméteren. Az EDEN-ISS kutatási program keretében. A termesztéshez talajt sem használtak. A zöldségek és gyümölcsök gyökereit, egy számítógép által irányított tápoldattal permetezték.

Az antarktiszi kutatóállomás a Naumayer III. az Alfred Wegener Intézethez tartozik. Az itt dolgozó legénység nagy örömmel fogadta a zöldségeket, mely jelentősen gazdagította étrendjüket. A kísérlet tulajdonképpen azt a célt szolgálta, hogy Holdra, vagy esetleg a Marsra utazó missziók legénységének rendszeresen jusson friss zöldség.

Az első próbálkozás sikeréhez nem fér kétség. Zabel februártól az év végéig 115 kg salátát, 67 kg uborkát, 46 kg paradicsomot, 19 kg karalábét, 8 kg hónapos retket és 15 kg zöldfűszert szüretelt különleges növényházából.

Paul Zabelnek nagyon ízlettek a helyben termesztett zöldségek, de a frissen érkezett kutatók is dicsérték a konténerben előállított növényeket.

A melegházban ez évben is folytatódik a zöldségtermesztés. A felújítási munkálatok után, a magvakat májusig alvó állapotban tartják, s majd csak akkor indítják meg csíráztatásukat a brémai irányító központból. A sarkkutatók, majd szüretelni és újabb magokat vetni mennek csak át a kísérleti növényházba.

Reinhard Olt

EUrópa Magyarországon köszörüli karmait

Reinhard Olt (1952) Magyarországról szóló írása, *EUropas ungarischer Reibebaum* címmel több német nyelvű portálon jelent meg 2018 decemberében, Ausztriában és Németországban. A szerző újságíró, 1985-2012 között a Frankfurter Allgemeine Zeitung szerkesztője volt. 1994-től a lap bécsi székhelyű kelet-európai tudósítójaként Magyarországot is jól ismeri. Cikkének rövidített változatát a szerző beleegyezésével közöljük. (Szerk.)

A magyar miniszterelnök, Orbán Viktor, az európai politika, valamint a nyugat-európai médiák, de elsősorban a németországi és ausztriai közvélekedés számára egyenesen pofozóbábuvá vált.

Szemére vetik, hogy korlátozza az emberi- és szabadságjogokat, ellenőrzés alatt tartja a médiákat, szélesíti a kormányzat hatalmát, korlátozza az igazságszolgáltatást, aláássa a hatalommegosztást, irányítás alá veszi a gazdaságot és korlátozza a szakszervezeteket, üldözi a máskéntgondolkodókat és a társadalmi szervezeteket. … Röviden szólva, önkényuralmi rendszer felé viszi Magyarországot és fokozatosan leépíti a demokrácia rendszerét.

Erről szól az **„Osteuropa"** c. („tudományos") folyóirat legújabb számának, közel összes Magyarországgal (és Lengyelországgal) foglalkozó írása. A szerkesztőség összefoglaló látlelete szerint, Magyarország esetében nem az Orbán Viktor által „illiberális demokráciának" aposztrofált rendszerről van szó, hanem sokkal inkább egy olyan „liberális autokráciáról" beszélhetünk, „amelyben még érvényesülnek a polgári jogok".

Az országot hosszú évek óta ismerő, elfogulatlan megfigyelő számára azonban, mindez abszurdnak hangzik. Inkább az az igazság, hogy Orbán Viktor olyan, a társadalom valamennyi rétegét érintő, alapvető reformokat hajtott végre, amelyek túllépték a bevett nyugati elképzeléseket. Nem tetszik, hogy bizalmatlan mindazzal szemben, amit a politika és a „fősodrú" médiák politikailag korrektként nemcsak propagálnak, hanem elő is írnak, különösen azt, hogy az EU-ban elvárják a „politikai korrektséghez" történő, messzemenő igazodást. Továbbá azt sem tűrik, hogy (Orbán Viktor -*ford.*) olyan politikát folytat, amelynek a középpontjában a nemzet, tehát a magyar nép érdekei állnak.

Ez különösen abban mutatkozik meg, hogy a magyar miniszterelnök 2015 óta szigorúan bevándorlás ellenes politikát folytat és ellenzi a jelenlegi ENSZ „migrációs paktumot" is, - hogy csak két példát említsünk, - amelyek azonban szintén szúrják EUrópa és az ENSZ szemét. Továbbá az is jól látszik, hogy a mai Magyarországon élő, és az áldatlan Trianoni Békeszerződés (1920. június 4.) következtében kisebbségbe kényszerült magyarok elsöprő többsége – a választások és egyéb felmérések eredményei szerint – támogatja a magyar miniszterelnököt, főleg amióta bevezették a kettős állampolgárság intézményét (2011. január 1.), valamint az ezzel együtt járó jogot a magyarországi választásokon való részvételre.

Írása további részében a szerző visszatekint a rendszerváltozás utáni első évtizedekre és megállapítja, hogy az 1990 után létrejött demokratikus viszonyok, valamint a bevezetett többpártrendszer ellenére, a kommunista rendszer reprezentánsai, átmentve magukat az új viszonyokba, közel két évtizeden keresztül, az állam és a társadalom valamennyi területén domináns szerepet töltöttek be. Ilyetén az ország további politikai, valamint gazdasági-szociális fejlődésének fékezőjévé váltak. Baloldali politikusok neveit is említve, a szerző röviden jellemzi ezt az időszakot.

Politikai és társadalmi átalakulás, című alfejezetben a szerző a FIDESZ-KDNP 2010-es kétharmados választási győzelmével és az azt követő törvényalkotási műveletekkel foglalkozik, amelyek alapján létrejöhetett az „igazi rendszerváltozás". Ezután így folytatja: a 2010-2014 közötti kormányzati ciklusban sikerült konszolidálni a viszonyokat, majd 2014–2018 között az ország gazdasága összességében erősödött, emelkedett az életszínvonal, és a gazdasági fejlődés üteme stabilan felfelé ívelő pályára került.

Egy másik alfejezetben a szerző az Orbán Viktor által kinyilvánított „illiberális demokrácia" fogalmát is említi, amelyről a következőket állapítja meg: Orbán Viktor ezzel azt kívánta kifejezni, hogy számos nyugati államban a liberalizmus túl messzire ment, ugyanis megengedte a demokrácia ellenfeleinek, hogy az állam intézményeit kiüresítsék, és belülről bomlasszák szét. Számos példával igazolta, hogy ebben a vonatkozásban világtrendről beszélhetünk. A rosszul felfogott tolerancia elve végül is bomlasztóvá válik. Ennek kiváltó oka szerinte, a „politikai korrektség", az a jelenség, amely az USA-ból gyűrűzött be Nyugat-Európába és eluralni látszik a politikai életet és a médiák működését.

Egyébként csakúgy, mint a magyar népesség, az elfogulatlan megfigyelő számára is evidens, hogy Orbán Viktor kormányra kerülését követően, – leszámítva az első időszakban (2010-2012) meghozott, az államcsődöt elkerülendő szokatlan gazdasági-szociális intézkedéseket, – az „igazi rendszerváltozás" létrejöttével, a lakosság nagyobbik része már jobban él. A bérek növekednek, a gazdaság teljesítménye javul, az inflációt pedig kordában tartják. Az államadósság jelentősen csökkent, és összehasonlítva az EU déli államaival, kezelhetővé vált.

Összefoglalva tehát elmondható, hogy az Orbán-kormány alatt az ország polgárai jobban élnek, mint bármikor az 1989/90-es rendszerváltozás előtt. S azt is le kell szögezni, hogy az „Orbáni-Magyarország" (Orbáns-Ungarn) olcsó kritikája ellenére sem állítható, hogy ott ne lenne demokrácia vagy, hogy Orbán a demokráciát „demokratúrával" helyettesítené. Ugyanis ezek, a számtalan ellenzője által megfogalmazott (ideológiailag motivált) gyűlöletkeltő állítások, rendszerint szertefoszlanak.

Németből fordította: Varga Sándor

Megújult a Semmelweis orvosegyesület

A Semmelweis orvosegyesület, amely az Ausztriában élő magyar orvosokat igyekszik összefogni, újraéledt Csipkerózsika álmából.

Több éves passzivitás után 2018. június 6-án az egybehívott közgyűlés új vezetőséget választott. Új elnök **dr. Amrein Attila** a nőgyógyász, az alelnökök tisztségét pedig **dr. Bartók Zsófia** és **dr. Zala Attila** látja el. Az egyesület alapító elnökét, **dr. Birtalan Ivánt**, a hosszú éveken át végzett kiváló egyesületi munkájára való tekintettel, tiszteletbeli örökös elnökké választották.

A korábbi szakelőadások felélesztéseként 2019. január 19-én megtartott évadnyitón dr. Zala Attila tartott előadást „*Pszichiátria – gyakorlati tanácsok a hétköznapi orvoslásban*" címmel.

Az előadás egyszerre szólt orvoskollégáknak, de más érdeklődőknek is. Közérthető, egyben érdekes hangvételben adott elő emberi kríziseinkről, életünk elkerülhetetlen hullámvölgyeiről, valamint a kínzó alvászavarok modern kezelési lehetőségeiről.

Az év további tervei között szerepel honlap létrehozása mellett, közös programok az orvosok részére, valamint mindenki számára érthető és élvezhető orvosi, irodalmi és egyéb témájú előadások az érdeklődő nagyközönség számára.

Az egyesületről és rendezvényeiről a következő e-mail címen kapható felvilágosítás:
semmelweisorvosegyesulet@gmail.com

Csató Beáta

Szabadkán járt a Bécsi Napló

A múlt év végén, december 8-án a Pannon RTV meghívására Szabadkán tartott szerkesztőségi ülést a Bécsi Napló.

A szabadkai Pannon RTV, nevezetesen Bodzsoni István igazgató régóta szoros barátságot ápol a Bécsi Napló munkatársaival, így az ő meghívásukra a szerkesztőség a VM4K záró konferenciáján is részt vett.

Vajdaság egyetlen csak magyar nyelvű rádió és tévé székházában, a Pannon RTV új épületében került sor szombat reggel a Bécsi Napló szerkesztőségi ülésére. Az ülésen nemcsak az újság Ausztriában élő, de magyarországi, felvidéki, kárpátaljai, vajdasági szerkesztői, munkatársai is részt vettek. A majdnem három és fél órás megbeszélés főbb témái az évértékelés és jövőbeni tervek, anyagi támogatások és a legújabb vajdasági terjesztés voltak. Összességében elmondható, hogy a 2018-as év sok elismeréssel zárult, a lapot 2.500 példányban nyomtatják, amelyet többségében nyugdíjas, diplomás értelmiségi réteg olvas. A lap terve változatlanul a fiatalabb generáció bevonása egyrészt az újságírásba, másrészt a lap terjesztésébe és olvasásába. Nagy öröm, hogy Fehér Márta, a Pannon RTV munkatársa vállalta a Bécsi Napló vajdasági terjesztését és előfizetők szerzését.

Deák Ernő, a Bécsi Napló főszerkesztője kifejtette, habár örvendetes, hogy a lapot ilyen sokan olvassák, de anyagi támogatások nélkül képtelenség lesz az újságot hosszútávon fenntartani. Ezért is kérik az olvasóktól a lap fokozottabb anyagi támogatását.

A Hajdújáráson megtartott ebédet együtt költötték el Pásztor Istvánnal, aki ismertette a VMSZ politikáját. Ezt követően, a szabadkai Zsinagógát tekinthették meg a szerkesztőségi tagok. Az elmúlt években restaurált 1500 főt befogadó zsinagóga magyar szecessziós stílusa lenyűgözte a látogatókat.

Az est fénypontja a VM4K, a Vajdasági Magyar Képző-, Kutató- és Kulturális Központ zárókonferenciája volt, ahol a nagyközönség előtt is bemutatkozhatott a Bécsi Napló. Deák Ernő nyitotta meg az estét, ahol ismertette, hogy a Bécsi Napló 2019-ben 40. évfolyamába lép, melyet ausztriai lapként a nyugat-európai és tengeren túli magyarok nyelvi és szellemi igényeinek kielégítésére alapítottak 1980. márciusában. A Bécsi Napló tulajdonosa és kiadója az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége. A lap nyomatékosan foglalkozik a Kárpát-medence magyarságának helyzetével. Nyugat- Európa egyetlen magyar újságját világszerte olvassák. Az est további részében a Bécsi Napló szerkesztői, Martos Péter, Varga Sándor, Zakar Péter, Fetes Kata, Benyák Mária, Fehér Márta, Paládi Renáta jutottak szóhoz, akik a vajdasági, kárpátaljai, felvidéki magyar helyzetet ismertették. Böröndi Lajos és S. Csoma János verseikből olvasott fel. A konferencia után a Pannon RTV székházában állófogadással zárult a nap, amelyet Hajnal Jenő, a Magyar Nemzeti Tanács elnöke is megtisztelt a jelenlétével.

Kalmár Eszter, kcsp-ösztöndíjas

Ress Imre

A horvát–magyar kiegyezés alternatívái 1861–1868

Az 1850-es évek végén a Habsburg birodalom területi integritását fenyegető olasz nemzeti egyesülés katonai feltartóztatásának teljes kudarca és az állami pénzügyek katasztrofális helyzete indította el az 1848-49-es polgári forradalmak leverése után kiépült monarchikus abszolutista hatalmi és kormányzati struktúra átalakításának folyamatát. A centralizált, tekintélyelvű osztrák császári hivatalnokállam számos korszerű társadalmi, intézményi és gazdasági újításával sem érte el a soknemzetiségű birodalom egységének és nagyhatalmi állásának megszilárdítását, nem csillapította a külön államtudattal, alkotmányos képviseleti tradícióval rendelkező territoriális alkotóelemeinek elutasító szembenállását. A változtatást, az alkotmányos parlamentáris kormányzást kívánó domináns nemzeti liberális elitcsoportok a polgári forradalom kudarcélményének, nemzetiségi konfliktusainak és a kisnemzeti külső fenyegetettség érzet hatása alatt nem törekedtek a független nemzetállam elérésére. Az orosz, német és olasz nagy etnikai tömbök szomszédságában ragaszkodtak a védettséget nyújtó Habsburg-birodalmi keretekhez, s az alkotmányos átalakulás során elsődlegesen a saját nemzetépítést szolgáló államjogi pozíciók kialakítására tettek kísérletet a Monarchiában.

A magyar politikai elit nagyobb hányada, – a teljes függetlenség fokozatosan morzsolódó táborát leszámítva – a törvényesség és történeti jogfolytonosság bázisán viszonylag egységesen foglalt állást a 48-as törvények által legitimált magyar állami önállóság képviseleti kormányzásának és a szentistváni államterület integritásának a helyreállítása mellett. Ezzel szemben a horvát államjogi elhelyezkedés Habsburg birodalmi alternatívái, a föderalizmus, az alkotmányos centralizmus és az osztrák-magyar alkotmányos dualizmus erőteljesen megosztották a horvát vezetőréteget. A társadalom politikailag aktívabb, nagyobb hányadát mozgósító Nemzeti Párt szellemi vezérei, többnyire prominens katolikus egyházi személyiségek, 1848 örökségéből vették át a Habsburg-monarchia ausztroszláv föderatív átalakítását, újították meg a jugoszlavizmusnak átkeresztelt integratív illír eszmét. A nemzeti liberálisok ausztrofil jugoszlavizmusa a horvátok, szerbek, szlovének és bolgárok Habsburg jogar alatti politikai integrációját vizionálta, mint a horvátságot nyomasztó német és olasz túlsúly, a magyar hegemonizmus és a keresztényeket elnyomó oszmán uralom kiküszöbölésének eszközét. Az önálló horvát nemzetállam létének és területi igényeinek igazolására vitték véghez a történeti hagyomány romantikus patrióta átértékelését, amelynek jegyében a Rómában képzett pap-történész, Franjo Rački cseh és magyar mintára alkotta meg a horvát koronaeszmét. Zvonimir királynak adományozott pápai korona emlékének felelevenítése a horvát állami egyenrangúságot szimbolizálta a magyar Szent István és a cseh Szent Vencel Korona országaival. E koraközépkori nemzeti uralkodói jelvény kultuszával támasztotta alá a csupán virtuálisan létező horvát–szlavón–dalmát Háromegy Királyság történeti-etnikai elvű területi helyreállításának jogosultságát, az osztrák igazgatás alatti Dalmácia, Isztria és a Horvát–Szlavón Határőrvidék, a magyar kézen lévő Fiume és Muraköz, valamint az oszmán Bosznia északnyugati körzetének, az ú.n. Török-Horvátország egyesítését a báni igazgatás mindössze hat megyéből álló szerény területi állományával. A horvát önálló államiságot 1861-ben a „nagy szábor" kísérelte meg kodifikált jogi bázisra helyezni. A szábor végzései sorában a 42. sorszámot viselő határozat mondta ki az 1848-ban bekövetkezett horvát–magyar különválás jogszerűségét, szögezte le az új állami együttélés előfeltételét, a teljes államjogi egyenrangúság és a maximális területi igények magyar országgyűlési elismerését, továbbá a belső közigazgatás, az igazságszolgáltatás és a vallás- és oktatásügy horvát autonóm kezelését. A Habsburg- monarchia német dominanciájú, látszat-alkotmányos parlamentáris centralizmusa, amelynek alapjait a februári pátens vetette meg, egyáltalán nem ígért kedvező kilátást a teljes horvát területi restitucióra és államjogi emancipációra. A szábor liberális többsége így a magyar mintát követte, amely az uralkodó által szentesített 48-as törvények jogérvényessége alapján vetette el a közös ügyeket, valamint a bécsi birodalmi parlamentnek a magyar korona országait érintő kompetenciáját. Természetesen a magyar és horvát szembeszegülés a bécsi birodalmi központtal kiváltotta az elmarasztalást, előbb a pesti, majd a zágrábi országgyűlés feloszlatását.

A horvát nemzeti liberális elit markáns államhivatalnoki, szakértelmiségi csoportja, amely a neoabszolutizmus modernizáló hivatalszervezetében szocializálódott és futott be jelentős karriert, ennek a közjogi-nemzeti sérelemnek a hatására sem helyezkedett ellenzéki platformra, hanem reformliberális nemzet- és társadalompolitikai ideáljai valóra váltására pragmatikusan államigazgatási szerepet vállalt az alkotmányos birodalmi centralizmus kormányzatában. Vezéralakjuk az első bécsi horvát udvari kancellár, a polgári származású, 1848-hoz sok szállal kötődő irodalmár és liberális jogász, Ivan Mažuranić volt, aki a horvát nemzeti érvényesülés lehetséges keretének fogadta el a központosított, parlamentáris Habsburg-monarchiát. A birodalmi politikában a centralista kormány erdélyi sikere 1863 közepétől rendkívüli mértékben felértékelte a Bécscsel való külön horvát kiegyezés fontosságát, mint az állami önállóságért és az alkotmányos parlamentarizmusért folytatott magyar ellenállás megtörésének egyik lehetséges eszközét. Az erdélyi választási rendszer gyökeres átalakításával és a választók megnyerésére szolgáló hatalmas pénzügyi ráfordítással ment végbe ugyanis 1863 nyarán az erdélyi országgyűlésen az erőviszonyok átrendezése, a korábbi magyar dominanciát felváltó román–szász többség kialakítása. Az új többség érvénytelenítette Magyarország és Erdély egyesülését kimondó 1848. évi uniós törvényt, elfogadta a februári pátenst, s így a Magyar Korona Országai közül elsőként az Erdélyi Nagyfejedelemséget tagolta be az alkotmányos centralizmus rendszerébe. Hasonló politikai átalakulási folyamat kibontakozását várták Horvát-Szlavóniában is. A bécsi hatalmi központban 1864 elején határozták el a horvát szábor összehívását a februári pátens gyors megszavazására az ellenálló magyarokat erdélyi módra megszorongató zágrábi döntés érdekében.

A centralizmust többségében elutasító horvát elit és a közvélemény áthangolására a horvát udvari kancellár önmagában nem látott elegendő biztosítékot a választási rendszer módosításában és a birodalmi költségvetésből elkülönített jelentős pénzeszközök bevetésében. A társadalmi fordulat véghezviteléhez szükségesnek tartotta az 1861. évi 42. számú szábor-határozatban foglalt nagy nemzeti célkitűzés, a történeti jogot és az etnikai elvet érvényesítő területi államegység megvalósítását, amely viszont éppen a két legfontosabb ponton ütközött leküzdhetetlen akadályba. A Katonai Határőrvidék horvát polgári igazgatás alá helyezésére a minisztertanácsban Ferenc József személyesen mondott nemet Mažuranićnak, míg a Dalmáciával való egyesítést az italodalmata autonomisták ellenállása és az osztrák–német centralisták és liberálisok szlávokkal szembeni fenntartásai tették kilátástalanná. A politikailag kényszerhelyzetbe került reformliberálisok 1865 elején ezért vetették be legfontosabb választási ütőkártyának a horvát nemzetállam területi kiterjedéséről és jogállásáról szóló, említett határozat állítólagosan már annak meghozatala évében megtörtént uralkodói szentesítésének diadalmas hírét. A meglepő bejelentéssel kétségkívül a horvát tárgyalási pozíció minden

Városháza – fa védőburkolat (Kudlik Zoltán felv.)

irányú megerősítésére, és az 1848-as magyar törvényekkel azonos értékű jogalap megteremtésére törekedtek, mert egyidejűleg kinyilvánították a birodalmi centralizmus elfogadásának szándékát, és a Magyarországgal való állami közösség teljes elutasítását. A birodalmi központtal való horvát kiegyezés időszerűségét konfrontáló címével, - „Szakítsunk a magyarokkal!" (Okanimo se Magjarah!) - meghirdető névtelen felhívás politikai hatásában csak Deák Ferenc néhány hónappal későbbi, húsvéti cikkének programadó jelentőségéhez volt mérhető. Az egész társadalmat megszólító patetikus iránymutatás kibocsátói helye világosan utalt Mažuranić szülőföldjére, ami valószínűsítette szerzőségét vagy legalább sugalmazói szerepét. Történelmi perspektívából nem vonta kétségbe a horvát–magyar állami együttélés korábbi szükségességét, de a jelenben már nem a tőkeszegény agrár-Magyarországgal való társulást, hanem a Monarchia fejlettebb nyugati feléhez való csatlakozást tartotta előnyösnek az elmaradt Horvátország iparának, kereskedelmének fellendítéséhez, közlekedési infrastruktúrájának gyors kiépüléséhez. Az államterület egyesítése, a centralizált birodalmi alkotmány elfogadása, a monarchia szláv nemzeteivel való politikai együttműködés intézményesítése és a társadalmi-technikai modernizáció elősegítése ígéretével hirdette meg Mažuranić 1865 elejétől a birodalmi központtal tervezett kiegyezési programját, amelynek támogatására hónapokon keresztül neves közírók és névtelen szerzők szólaltak fel az egyeduralkodó horvát politikai orgánum, a reformliberális Dombrovan hasábjain.

Folytatás a következő számban

A VÉG ÉS A KEZDET

1918. november 3-án az Osztrák–Magyar Monarchia képviselői aláírták Padovában a fegyverszüneti egyezményt az antanthatalmak meghatalmazottaival, és ezzel az utókor által Nagy Háborúnak nevezett küzdelem az európai nagyhatalom katonai vereségével fejeződött be. A császári és királyi haderő, a magyar királyi Honvédség és az osztrák Landwehr alakulatai nem voltak képesek a túlerővel szemben tovább védeni a birodalmat, jóllehet az osztrák–magyar alakulatok szinte kivétel nélkül az ellenséges országok területén foglalták el védelmi állásaikat.

Mindeközben a Magyar Királyságban a miniszterelnöki tisztet már Károlyi Mihály gróf töltötte be, aki előbb az uralkodó, IV. Károly magyar király, majd a Magyar Nemzeti Tanács jóvoltából nyerte el a tisztét.

Budapest a teljes káosz képét mutatta. Fegyelmet nem ismerő katonai alakulatok, sztrájkoló munkások, felsőbb utasítás nélkül lépni nem akaró/nem tudó rendőri és katonai vezetők, semmiből létrejövő szervezetek, alig ismert vezetőkkel.

Az országgyűlésben képviselt pártok vezetői letargiában, miközben a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és az Országos Polgári Radikális Párt vezető politikusai meghatározó szerephez jutottak.

Új Magyarország. Királyság vagy köztársaság? Kérdés, ami sokakat foglalkoztatott. A királyságot korábban nem elutasító Károlyi miniszterelnökként 1918. november 16-án „kikiáltja" a Magyar Népköztársaságot, amelyről a döntést az „önszerveződő", Hoch János katolikus plébános elnökölte Magyar Nemzeti Tanács hozta meg.

Ekkorra már Magyarország sorsa megpecsételődni látszott. 1918. október 31-én meggyilkolták Tisza István grófot, a Magyar Királyság korábbi – kétszer is – volt miniszterelnökét. Az antanthatalmak nem ismerték el a padovai fegyverszüneti egyezményt, és új megállapodásra kötelezték Magyarországot. Az első belgrádi tárgyalásokon (1918. november 7.) a Károlyi Mihály vezette delegációval közölték, hogy az addigi álláspont, miszerint Magyarország határai jelentik a demarkációs vonalat, nincs érvényben. A második belgrádi találkozón (1918. november 13.) – amelyen az addigra hadügyminiszterből tárca nélküli miniszterré (megbízva a béketárgyalások előkészítésével) „előlépett" Linder Béla tüzértörzskari alezredes vezette a magyar tárgyalóküldöttséget -- szembesülhettek a jelenlévők azzal a ténnyel, hogy a jövőben már más Magyarország lesz, mint ami addig létezett, és aminek a megtartása csak álom.

Új demarkációs vonalak, többségében magyarlakta területek antant csapatok, illetve általuk támogatott erők – szerbek, románok, csehek (majd cseh-szlovákok) – általi megszállása. Minimális létszámú magyar haderő fegyverben tartása – két lovas és hat gyalog hadosztály – és a végleges döntések majd a béketárgyalásokon.

De vajon mi lesz addig Magyarországgal? Meddig maradhat fenn az állam, amelyet magyar államnak lehet nevezni?

Azok a remények és kényszerek, amelyek Károlyi Mihályt a miniszterelnöki tisztségbe emelni segítették, elillantak. Az Amerikai Egyesült Államok elnökének oly sokat emlegetett – és a vesztesek által az utolsó pillanatban elfogadni vágyott – 14 pontja már idejét múltnak tűnt. A győztesek végső győzelmüket sok évtizedre kiható békeszerződések által akarták „békévé oldani", és kielégíteni a háború folyamán győztesek mellé álltak igényeit. Utóbbiak Európa közepén gyakorlatilag az Osztrák–Magyar Monarchia – azon belül is főleg a Magyar Királyság – területéből építhették fel új, illetve részben új államaikat.

A magyarországi nemzetiségek – minden magyar egyeztetési kísérlet ellenére – úgy döntöttek: az új, illetve részben új államokban látják biztosítottnak a jövőjüket. Olyan új államokban, amelyek a legkevésbé sem nemzeti alapon jöttek létre a későbbi hónapok során, hanem sokkal inkább a győztesek jóvoltából és az „igénylők" elképzeléseiből.

Károlyi Mihály grófnak és politikustársainak hamar rá kellett döbbenniük arra, hogy magukra maradtak. A magyar társadalom tagjainak jelentős része elfordult tőlük, hiszen kiderült: „Mihály nem tényező" a győztesek szemében. Nincsenek olyan francia, amerikai és brit személyes kapcsolatai, amelyek felülírnák a győztesek vágyait, miközben az ország területének egyre kisebb hányadán létezett már csak magyar „hatalom" és közigazgatás.

A Pogány József hírlapíró és tartalékos tiszt vezette Katonatanács – amely alapvetően csak arra volt jó, hogy még a maradék haderőt is szétzüllessze – olyan követelésekkel állt elő, amely a legcsekélyebb mértékben sem volt támogatható. A fegyveres erőt – amely a Magyar Néphadsereg nevet viselte – haderővé szervezni kívánó, Bartha Albert vezérkari alezredest, hadügyminisztert lemondásra kényszerítették. Fegyelmezett, az országba benyomuló idegen csapatokkal szemben katonai erő ténylegesen nem létezett.

Károlyi és kormánya nem kívánt – és a rendelkezésre álló katonai erővel gyakorlatilag nem is igen tudott volna – szembeszállni a szerb, román, cseh csapatokkal, jóllehet, azok nem álltak kiképzésben, fegyverzetben olyan szinten, mint a brit vagy francia csapatok.

Mindeközben az országban feltűnt egy radikális, baloldali erő – a Kommunisták Magyarországi Pártja –, amely a Szovjet-Oroszországban zajló bolsevik forradalmat tekintette példának. A párt szervezői, vezetői pedig többségükben a Szovjet-Oroszországból hazatért, hadifogságot megjárt, majd bolsevikká vált személyek voltak.

A Magyar Népköztársaság vezetői egyszer ellenük fellépve, másszor velük egyezkedve próbáltak kiutat találni a válságból. Abból a válságból, amelyből nehezen vezetett kiút. A meghozott néptörvények – a választójogról, földről, külügyminisztériumról, stb. – csak részben tűntek megvalósíthatónak, és az ország irányítása választók által fel nem hatalmazott, különböző politikai és egyéni érdekek mellett szerveződött csoportok kezében volt.

Ami a leginkább érzékelhető volt az a sodródás, a történések utólagos legitimálási kísérlete és a remény a majdani béketárgyalásokban. Azokban a béketárgyalásokban, amelyek hívatottak voltak/lettek dönteni Magyarország múltjáról és jövőjéről, és amelyre a meghívás csak egyre váratott magára, míg végül 1919 decemberében megérkezzen, és legyen annak az eredménye: az 1920. június 4-én, a versaillesi-i Nagy Trianon palotában aláírt, a magyarság számára csak „trianoni békediktátum"-nak nevezett békeszerződés, amely egy több mint ezeréves európai ország addigi történetét zárta le.

Szakály Sándor

Bécsi szlovákok
hagyományok és asszimiláció között

A nyelvészek szerint Bécsben minden negyedik ember szláv származású, néhányuk szerint pedig „csak” minden harmadik, így a szlovákság a sokrétű osztrák kultúra szerves része a fővárosban. Az Osztrák Statisztikai Hivatal adatai szerint 2014-ben 35.464 szlovák élt Ausztriában, míg 2017-ben Bécsben 15.289 szlovákot tartottak nyilván. Nem hivatalos adatok szerint a szlovák származású lakosok száma meglehetősen ingadozó. Mivel Szlovákia közel esik Ausztriához, sokan közülük Ausztriában helyezkednek el ápolóként, illetve egyéb egészségügyi munkakörben.

A határövezetben növekszik az osztrák kisvárosok és falvak lélekszáma, mivel a lakosság Szlovákiából ide özönlik. Kittsee/Köpcsény jelenleg a leggyorsabban növekvő község Ausztriában. A fiatal családoknak itt könnyebb egzisztenciájukat megteremteni, mint a közeli Pozsonyban. Sok szlovák, aki az osztrák határmentén él, de a határon túl dolgozik, ámbár közel fekvő Pozsonyba jár, mert ez kevesebb közlekedési dugóval jár, mintha Pozsonyban lakna. A szlovákok nagyon aktívan vesznek részt a városi közéletben (pl. Hainburgban és Wolfsthalban).

A bécsi szlovákok nemzetiségi voltukat különféle egyesületekben élik meg, miután 1992-ben őshonos népcsoportként ismerték el őket. Bécsben 1982-ben alapították az Osztrák–Szlovák Kultúregyesületet. Fő célja a szlovák kisebbség asszimilációjának megakadályozása, kultúrájának, hagyományainak és nyelvének megőrzése. A népcsoporti elismerés után egyesületi helyiségeket béreltek a 6. kerületben, az Otto-Bauer-Gasse 23/11-ben és ezeket a célnak megfelelően adaptálták. Ezen a helyen a mai napig lényeges egyesületi tevékenységet folytatnak. Az Osztrák–Szlovák Kultúregyesület aktivitásai közé különböző kiállítások, koncertek, bálok, könyvbemutatók tartoznak, előadások különböző témakörökben, így foglalkoznak szlovák személyiségek felkutatásával is az osztrák történelemben vagy rendszeres filmbemutatók a „Film–Klub” keretében és az ú.n. Chill-out estek szlovák nyelven. Ezeknek a rendezvényeknek a különlegessége, hogy az egyesület helyiségeiben rendezik meg őket és a közönség közvetlenül érintkezhet a művészekkel. Az esteknek nem szakad hirtelen vége, hanem személyes beszélgetésekben folytatódnak, sokszor egy pohár bor mellett.

Az egyesület bemutatja és támogatja az Ausztriában élő szlovákok kulturális életét és tevékenységét, de szervez kulturális rendezvényeket Szlovákiából meghívott művészekkel is. Bécs és Pozsony földrajzi közelsége érdekes és változatos rendezvények szervezését teszi lehetővé. A szlovákok Bécsben önmagukat a Duna-régió hídépítőinek tartják. Közkedveltek a klubestek, melyek alkalmával a szlovák kultúrélet híres résztvevőivel beszélgetnek, pl. színészekkel, irodalmárokkal vagy történészekkel, akik nemcsak szakmai életükről illetve műveikről mesélnek, hanem tájékoztatják az érdeklődőket az aktuális szlovákiai eseményekről. Az egyesület legalább kétszer évente rendez színházi előadásokat szlovákiai vendégekkel; színjátszó csoportokkal, színtársulatokkal.

Az Osztrák–Szlovák Kultúregyesület ösztönözte az Ausztria határain túl is ismert gyermek nemzetiségi csoport a Rosmarin alapítását. Néhány éve működik a Vinica felnőtt nemzetiségi csoport is, akik különös szeretettel ápolja a szlovák népzenét és -táncot.

Saját naptárat is ad ki az Osztrák–Szlovák Kultúregyesület. Évente háromszor jelenik meg a Pohlady (Meglátások) című folyóirat. Ebben a folyóiratban egyre növekvő terjedelmet kapnak azok az oldalak, amelyek közös médiafórumot szolgáltatnak a szlovák egyesületeknek, érdekcsoportoknak. Itt helyezi el cikkeit a Szlovák Iskolaegyesület, a Komensky iskola és a Szlavisztikai Intézet. Alkalmanként megjelenteti az Osztrák–Szlovák Kultúregyesület Ausztriában élő honfitársai műveit is. Ez az egyesület sok éve szervezője a bécsi szlovákok báljának.

2003-ban alapították a SOVA iskolaegyesületet, amelynek közös székhelye van az Osztrák-Szlovák Kultúregyesülettel. Az iskolaegyesület szeretné a szlovák nyelvet fenntartani és a szlovák anyanyelvű oktatást az alsó-ausztriai és bécsi iskolákban támogatni és ápolni. Egyidejűleg ugyanez az egyesület kínál szombatonként szlovák anyanyelvi oktatást, valamint megszervezi a húsvéti- és nyári gyermektáborokat Szlovákiában. Gyermekek részére gyakran vasárnaponként is használják az egyesület helyiségeit. Egyrészt színházi és zenei előadásokra vagy rendszeres, kisgyermekes szülői találkozásokra, a Baby-Club részére. Az év szenzációja mindig a Mikulás ünnepség, amire több mint 100 gyermek szüleivel, gyakran nagyszülőkkel együtt jön el.

Az Osztrák–Szlovák Kultúregyesület már több mint tíz éve szoros kooperációban van a bécsi 3. kerületben elhelyezkedő Komensky iskolával. Ez az utolsó tanintézet abból a sok bécsi cseh iskolából, amelyik már 100 évvel ezelőtt is megvolt Bécsben. Ebben az iskolában az óvodától az érettségiig szlovák nyelven tanulhatnak a gyermekek. A szlovák egyesületek némelyik rendezvényét az iskola helyiségeiben bonyolítják le.

Már 12 éve üzemelteti webportálját az Osztrák–Szlovák Kultúregyesület és a Szlovák Iskolaegyesület, SOVA – www.slovaci. A platform a közvetlen információcserét szolgálja. A chatrészen a véleménycserét szorgalmazza és programinformációval szolgál az egyesületek rendezvényeiről, de más rendezvényszervezők tevékenységeiről is beszámol, olyanokról, melyek nagy fontossággal bírnak Szlovákia, avagy az Ausztriában élő szlovákok életére nézve. Ezek a weboldalak igen látogatottak, az érdeklődők itt különböző témákról értekezhetnek, véleményüket másokéval kicserélhetik. Összesítve, az évek során olyan sok tudás halmozódott fel, ami nem kevés szlovák szemében többletértéket jelent.

Teniszrajongók találkoznak néhány esztendeje saját sportegyesületükban, a TC Slaviaban. Az egyesület minden évben nemzetközi teniszversenyt szervez Bécsben, a Danube Challenge Tennis Cup-ot, és a verseny egyre közkedveltebbé vált a szomszédos országokban is. A versenyt rendszeresen a szlovák követ nyitja meg.

A szlovák lelkész-szolgálat szervezi a vasárnapi miserendet az Isten anyja (Muttergotteskirche) templomban, a 3. kerületi Jacquingasse 12. szám alatt és ez is fontos cím a katolikusoknak a fővárosban. Az Osztrák–Szlovák Kultúregyesület a lelkész-szolgálattal közösen szervez minden évben zarándoklatot Ausztriában, de ugyanúgy Szlovákiában vagy Csehországban is.

A bécsi egyetemen már a régmúltban is sok szlovák tudós kapott kitűnő képzést a szlovák nyelv és kultúra megőrzésére. Az egyetem 1932 óta kínál ismételten kurzusokat szlovák nyelven. A Szlavisztikai Intézetben létesített tanszék jelentékenyen bővítette a szlovák nyelv, irodalom és kultúra terjesztésének lehetőségeit. Már 2010-ben lehetett jelentkezni szlovák nyelvszakra. A képzés iránti érdeklődés növekedett az utóbbi években.

Az ORF, mint Osztrák Nyilvános Közszolgálati Rádió és Televízió sugároz szlovák nyelvű programokat is. Az első a Radio Spongia, elsősorban fiataloknak, ezt követte a Rádió Diaton, a Radio Burgenland 94,7 hullámhosszon. 2009 augusztusa óta van egy közös televíziós műsor a Tschechen Ozveny (cseh és szlovák echo). A műsor német alcímekkel, aktuális témákkal foglalkozik a szlovákok és csehek életéből Ausztriában. A programot az ORF 2 sugározza minden páros hónap második vasárnapján. A szlovákoknak, mint szokásosan az összes népcsoportnak, Bécsben van rádióműsora – ám összehasonlítva a karintiai és stájerországi helyzettel –, még jobban kiépíthető lenne.

A Szövetségi Kancellária népcsoport-támogatási keretei 1995 óta nem változtak. A szlovákok és a többi népcsoport megegyeznek abban a követelésben, hogy a támogatás nagyságát 50%-kal meg kellene emelni és a továbbiakban évenként meg kellene vizsgálni és igazítani a reális követelményekhez és szükségletekhez. Az elkövetkezendő büdzsé-tervek nem teszik lehetővé a szlovák népcsoport számára, hogy újítási projekteket realizáljon, ezért koncentrálnak a jelenlegi adottságokra. A szlovák népcsoport nagyon harcol az asszimilációs tendencia ellen, abban a reményben, hogy a politika felismeri az őshonos népcsoportok többletértékét és fenntartásukért többet tesz majd, mint eddig.

Vlado Mlynar

Lerántjuk a lepedőt az egészségügyről
Védőoltás – Hamis biztonság?

Itt van a tél, itt van újra. Hideg van, esik a havas eső, a hó, fúj a kellemetlen szél.

A nyirkos hideg, a latyak, a nedves lábbeli és a szeles időjárás, a korai sötétség, a borult ég, a kevés napsütés, mind-mind hozzájárul ahhoz, hogy a vírusok jól érezzék magukat, támadjanak.

Novembertől áprilisig az év fő ellensége a vírus. Természetesen nem szabad kizárni a bakteriális, gombás fertőzések jelenlétét sem, de ezek mértéke alulmarad a vírusok elterjedésének százalékos növekedéséhez képest.

Az összes napi-, hetilap, szakmai és laikusoknak készült egészségügyi felvilágosító írásának mindegyike részletezi, elemzi a várható influenzás megbetegedések kezelésének, megelőzésének bölcs fortélyait.

Senki sem meri kihagyni a jó tanácsok közül, hogy hogyan öltözködjünk, táplálkozzunk, ne menjünk fertőző betegek közelébe, sőt ha lehet akkor a tömegrendezvényeket is kerüljük el stb.

Ha a sok hasznos tanácsot betartanánk, akkor sem tudná egyetlen orvos, vagy tanácsadó sem garantálni, hogy nem leszünk betegek. A körzeti, az általános orvosok rendelője az őszi-téli hónapokban megtelik és csöpögő orrú, köhögő, lázas betegek, köztük gyermekek, nők, férfiak és sok idős ember cseréli ki egymás között a korokozóikat.

Ne menjünk orvoshoz, hogy ne kapjon a legyengült immunrendszerünk még egy másik pofont? Nem jó tanács, mivel nem biztos, hogy az internetből, vagy saját tapasztalatunk alapján a helyes diagnózist és a hatékony kezelést magunk tudjuk meghatározni.

A napokban hívott fel és panaszolta el felsőlégúti és hörgőit megtámadó magas lázzal járó megbetegedését egy igen nagytudású, gyakorlatú orvosprofesszor. Ö, aki a szakma minden tudásának birtokában van, mégis úgy döntött, hogy megkonzultálja betegségét azzal a rutinos kollegával, aki a mindennapokban százával lát influenzás betegeket.

Tehát, mindenkinek csak azt ajánlhatom, hogy a felső-alsó légúti feltehetően vírusos influenza betegsége esetén keresse meg bizalmával az általános orvost, aki megvizsgálja és szükség esetén beutalja a szakorvosi vizsgálatra, kezelésre.

Senkit nem célom idegesíteni, de gondoljunk arra, hogy a vírus fertőzések milyen veszélyeket hordozhatnak. Csak említem; a „spanyol náthát“, amely végigsöpört Európán és több halálos áldozatot szedett, mint az Első Világháború. Nem valószínű hasonló durva járvány, de a „könnyű“ influenzának is a gyermekek, a legyengült krónikus betegek és az idős emberek között mindig van és lesz nem kevés halálos áldozata.

Vita dübörög a világ közvéleményében arról, hogy szükség van-e az oltásokra? Nem érzem magam felhatalmazva, hogy a szakemberek és a kuruzslók között folyó vitában tudós szakmai érvekkel részt vegyek.

Azonban a mega-tanulmányok, amelyeket nagyon komoly felelősséggel rendelkező szakértők állítottak össze, egyértelműen ajánlják a megelőzésre a védőoltásokat.

Természetesen, garancia arra nem lehet, hogy az alkalmazott védőoltás minden vírusos fertőzést kivéd, megelőz. Csak az ismert vírusok ellen van vakcina és a módosult kórokozók ellen igazándiból nem hatékony. Milyen kockázata van a védőoltásoknak?

Igen alacsony a mellékhatások előfordulása, de nem lehet előre azt állítani, hogy nincs semmi kockázat. Azok a betegek, akik legyengült állapotban vannak, bármely krónikus betegség következtében, idős emberek, vagy gyermekek, vagy érzékenyek valamely kémiai hordozó anyagra, reagálhatnak a védőoltásra allergiás, gyulladásos jelenségekkel.

Szeretnék azonban mindenkit megnyugtatni, hogy statisztikailag ezen allergiás reakciók száma elenyésző azon emberek tömegéhez képest, akiknél a védőoltás megelőzi, vagy könnyű lefutásúvá teszi a vírusos megbetegedéseket.

Ha reálisan és józanul gondoljuk át a védőoltások hatékonyságát, és nem pánikolunk fölöslegesen sem a tűtől, sem az esetleges mellékhatásoktól, akkor nem hamis biztonságban vagyunk, hanem józan megelőzés mellett döntöttünk.

Prof. Dr. Birtalan Iván Ph.D.

Ukrajna elnökválasztás előtt

2019 januárjában megkezdődött Ukrajnában az idén esedékes elnökválasztási kampány. Mivel az elnökválasztás az államfő működésének ötödik évében, március utolsó vasárnapján történik, így ezúttal a szavazásra 2019. március 31-én kerül sor. Csak természetes, hogy ilyenkor telítve van a sajtó kampánycikkekkel és tartalmakkal. Ezekből közlünk rövid összefoglalót.

Az utóbbi két hónap eseményei azt a nem éppen alaptalan félelmet keltették az ország lakosságának jelentős részében, hogy a választásokat jobbik esetben elhalasztják – ha ugyan nem végképp elmaradnak. Ez a múlt év novemberében kiéleződött azovi-tengeri ukrán–orosz válságnak tudható be. Utóbbinak eredményeként a parlament 2018. november 26-tól Ukrajna tíz megyéjében hadiállapotot rendelt el. Szerencsére a kijelölt időszak már letelt és a harminc napra szóló rendkívüli állapot megszűnt. Így jelen felállás szerint semmi sem akadályozza a soron következő választásokat. A választások napját is véglegesítették már, amit törvény szerint csak Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa korrigálhatja legalább száz nappal az esemény előtt. Erre múlt év december 21-ig lett volna esély.

December 30-án kezdetét vette a Központi Választási Bizottság (KVB) által bejelentett kampányidőszak, mely kilencven napon át fog tartani. Az elnökjelöltek 2019. február 9-ig jelöltethetik magukat, amit követően megszületik a végleges választási lista. A Központi Választási Bizottságnál 2019. január 18-ra hivatalosan tíz személyt regisztráltak mint elnökválasztási jelöltet, többek között Andrij Szadovijt Lviv/Lemberg polgármesterét és Anatolij Hricenkot, az Ellenzéki blokk vezetőjét. Még jóval korábban a választásokon való indulási szándékukról tudósítottak Nadija Szavcsenko, Olekszander Sevcsenko, Olekszander Vilkul, Volodimir Zelenszkij és Julija Timosenko. No, és valószínűleg nem fog kimaradni a történetből Petro Porosenko jelenlegi államfő sem, bár hivatalosan még nem adta le jelentkezését a KVB-nál. Továbbá kérdéses a zenész Szvjatoszlav Vakarcsuk választásokon való indulása is és voltak személyek, akiktől a KVB megtagadta ezt a jogot. Ilyen például a kommunista párt vezetője Petro Szimonenko vagy akár Sergej Farenjuk és Vitalij Velidcsenko is.

Tehát így, bőven a kampányidő vége előtt is jól látható, hogy bizonyosan sok jelöltre lehet számítani, az eddigi elnökválasztásokhoz képest is. Összehasonlítás érdekében soroljuk: 1991-ben 6, 1994-ben 7, 1999-ben 13, 2004-ben 26, 2010-ben 18, a legutóbbi 2014-es választásokon pedig 21 jelölt volt. Kár, hogy az effajta növekvő részvétel nem párosul a képviselt ország jólétének növekedésével, hanem ennek inkább az ellenkezője megfigyelhető...

De azért nem érdemes mindegyik jelöltben komoly esélyest látni az elnöki posztra. Mint azt különböző politológusok és szociológusok megjegyzik, a jelöltek jó része aktívkodásával az idén ősszel esedékes parlamenti választásoknak próbál jóelőre megágyazni. Hisz ott nagyobb eséllyel kaphat majd mandátumot. A jelöltek másik része viszont inkább „technikai elnökjelöltnek” felel meg, akiknek fő funkciója segíteni az esélyesebb jelölteknek előnyt szerezni a másik esélyesebb féllel szemben. Mindezt javarészt agitálásokon keresztül.

Ami a választási programokat illeti, még teljes átláthatóság nincs, hisz sok jelölt – köztük a jelenlegi államfő is – hivatalosan még nem jelöltette magát. De az bizonyos, hogy a programok nagytöbbségében gazdasági, nyelvi, vallási valamint – az annektált Krím és Donbasz – stratégiai szempontok jelentik majd fő hangsúlyt. Ez, mondjuk érthető is mind tekintettel az ország keleti részén kialakult helyzetre, mind pedig arra a pénzügyi kilátásra, mely szerint csak 2019-ben Ukrajnának 387,3 milliárd hrivnyát kell visszafizetni a felvett kölcsönök törlesztésére. Ez az összeg 2021-re előreláthatóan 434,4 milliárdnak felel majd meg. Vagyis nem könnyű idők köszönnek be az amúgy sem előnyös helyzetű országba.

A Szavazók Állami Nyilvántartása (SZÁN) szerint 35,6 millió ukrán szavazhat a választásokon. Az előrejelzések arról, hogy hányan élnek majd szavazati jogukkal március végén nem túl ígéretes, legalábbis a közvélemény-kutatások tükrében. Ennek legalább három oka van. Először is, nem szavazhat a megszállt Krím és Szevasztopol lakosságának túlnyomó többsége, ahol az SZÁN szerint közel kétmillió szavazó él. Valamint Donetsk és Luhansk régiók elfoglalt területein sem fognak szavazni, ahol közel ötmillió szavazó van. Másodszor, az utolsó ukrajnai népszámlálás 2001-ben zajlott le, és a jelenlegi elektorátus teljes száma a még akkor beszerzett adatokhoz igazodik. Ennek eredményeképpen sajnálatosan Gogol féle „holt lelkeket” is számon tartanak a választásokon. Harmadszor pedig, a szociológusok nyíltan beszélnek az ukránok jelenlegi politikai rendszerben való csalódottságukról. Ez utóbbi miatt az elnökjelöltek személyére vonatkozóan nincsenek egyértelmű minősítések. Minden negyedik ukrán nem tervezi, hogy részt vesz a választásokon, arra hivatkozva, hogy nincs olyan jelölt, akire érdemes lenne szavazni.

Még korai ugyan véleményt nyilvánítani, de annyit mondhatunk, hogy lehetséges egy második menet is, amennyiben egyik kandidátus nem szerez többséget (50% + egy). Jelen felállás szerint erre Julija Timosenko, Volodimir Zelenszkij és Petro Porosenko a legesélyesebbek.

Paládi Renáta

„Román–magyar kapcsolatok: hogyan tovább?”

A román–magyar kapcsolatok kérdésköre mindmáig meghatározó része mind a nemzetközi politikának, mind pedig a romániai kisebbségpolitikának, különösen az itt élő magyar kisebbség tekintetében. A témával kapcsolatosan dr. Bodó Barna politológust, a Sapientia EMTE tanárát kérdeztem:

Milyen mérleg vonható meg a Románia egyesülésének 100 éves megemlékezése kapcsán?

Kicsit felemásan indult, hiszen magyar oldalon erre nem volt indokolt rákészülni. Menetközben a magyar politika és az erdélyi magyar közélet is vette a kihívást, és különböző rendezvényeket tartottak. Úgy gondolom, hogy Erdély kapcsán a magyar és a román oldalon két külön narratíva létezik, elbeszélés egymás mellett. Semmi jelét nem láttam annak, hogy a két fél megpróbált volna legalább közelíteni, egy ilyen évforduló alkalmával azokat a kérdéseket előtérbe helyezni, amelyekben meg lehetne egyezni. Természetesen voltak olyan rendezvények is év végén, ahol a román és magyar résztvevők keresték a megértést. Ennek ellenére meghatározó a bizalmatlanság a másikkal szemben, és ez kölcsönös. Addig, amíg ezt nem sikerül feloldani, addig továbblépésre nem látok esélyt.

Ön szerint várható-e pozitív elmozdulás a román–magyar kapcsolatok terén?

Ugyanennek a kérdésnek egyik aspektusát beszéltük át Temesváron, december 15-én, a temesvári forradalom 29. évfordulóján. Ott egy emlékező kerekasztal beszélgetésre került sor, és a résztvevők két regiszterben szólaltak meg. Nem Tőkés Lászlóról beszélek, hanem a többiekről, akik arról beszéltek, hogy van-e esélye egy ilyen, a modern Romániát meghatározó módon befolyásoló eseménynek az azonos értelmezéséről, hiszen ma már a román hivatalos megemlékezések során Tőkésnek a megemlítése szinte tilos, legalábbis a politikai jó ízlés határát súrolja. Azt, hogy egy temesvári református lelkésztől indult a diktatúrát megdöntő folyamat, ezt a román oldal szeretné elfelejteni. A temesvári beszélgetésen a szolidaritást és arról beszéltek, hogy mennyire fontos volna a szolidaritás jegyében empátiával közelíteni egymáshoz. A másik regiszter az érdekekről szólt, hogy a nemzetközi politikai illetve a romániai belpolitikai életben van-e ma olyan tényező, amely arra ösztönözné a két felet, hogy közelítsenek egymáshoz, és ha lehet, együtt lépjenek fel. A migráció kérdésében Magyarország és Románia nem áll ellentétes oldalon. A különbség az, hogy míg Magyarország karakteresen megfogalmazza a véleményét, addig Románia a saját érdekeit csendben képviseli. Nem konfrontálódik a nemzetközi politikai szintéren, de ugyanaz a célja, hogy Romániát megóvja a migrációtól. Ebben igenis szót lehetne és kellene érteni, el egészen a közös fellépésig. Az ENSZ decemberben elfogadott, migrációval kapcsolatos határozatát Románia nem szavazta meg. Megint a különbség az, hogy Magyarország következetesen kiállt amellett, hogy egy ilyen határozat csak ront a helyzeten, míg Románia menetközben meg sem szólalt, de magát a dokumentumot nem szavazta meg. Létezik más közelítő tényező is, a térség – Kelet-Közép-Európa – politikai helyzete. Ukrajna kisebbségpolitikája kb. két éve elfogadhatatlan, nemcsak azért, mert jogokat vesz el és a kisebbségek nyelvi jogait változtatja meg, hanem mert visszavesz jogokat. A nemzetközi gyakorlatban a szerzett jogokat nem szabad visszavenni. Az ukrán oktatási törvényben, a nyelvhasználattal kapcsolatos törvényben Ukrajna szerzett jogokat vett el. Magyarországnak ez a kérdés fontos, mert Kárpátalján kb. 150.000 önmagát magyarnak valló állampolgár él. Romániának a kérdés azért fontos, mert Észak-Bukovinában kb. 200.000 román polgár él, tehát a két ország hasonló módon érdekelt a saját kisebbségei jogainak megvédésében. Románia, az oktatási törvény elfogadása után Kijevbe küldte egyik miniszterét, hogy megbeszéljék a helyzetet, és keresni kellene a megoldást. Nem történt semmi – és Románia ejtette a témát. Magyarország azóta is folyamatosan küzd az ottani magyarok jogaiért, és Ukrajna európai integrációs folyamatát blokkolja azért, mert a kisebbségi jogok területén antidemokratikus. Gondolom, sőt, hiszem, hogy ebben a kérdésben mindkét ország érdeke volna, hogy közösen lépjenek fel. A harmadik kérdés a globalizáció, amely a demokrácia alapvető elemeit kérdőjelezi meg, amely egyes országokban a hatalomgyakorlást ellenőrizhetetlenné teszi és ez sem jó. Ebben a vonatkozásban a nemzetállamok szerepének az erősítése lehet a válasz, hogy a globalizációs folyamatok a demokráciát ne üresítsék ki. Magyarország ebben a kérdésben is fellép. Románia is ezt a véleményt osztja, a kérdés csupán az, hogy mikor jutnak el odáig, hogy egyszerre, közösen lépjenek fel.

Utalt arra, hogy elbizonytalanodást lát a Románián belüli román–magyar kapcsolatok terén. Várható-e pozitív elmozdulás?

A romániai többség-kisebbség kapcsolatok kérdéséről van szó, akkor kérdem, milyen kapcsolatról beszélünk? A román politikában pillanatnyilag nincs olyan tényező, amely semleges volna a romániai magyarság érdekeit és elvárásait illetően. Nem megértőt mondok, csak semlegességet. Érdemes utalni magára az államfőre, aki szintén kisebbségi, szász, és amikor a két székelyföldi fiatal politikai alapon való bebörtönzése ellen kiadott petícióról kellett volna véleményt mondania, elhárította, hogy a hatalommegosztás elve okán neki nem szabad ebbe belefolynia. Ez álságos érv, hiszen a Malajziában elítélt drogkereskedő ügyében a külügyminisztériummal és az igazságügyi minisztériummal karöltve lépett fel. Tehát Johannis maga, aki kisebbségi, nem volt következetes. Igazából a romániai magyarság a jogköveteléseivel nincs kihez forduljon Romániában, mert nincs olyan politikai intézmény vagy politikus, aki ne volna elfogult, vagy hajlandó lenne empatikusan kezelni az illető kérdést.

Románia idei, januártól kezdődő EU-s soros elnökségéhez. Ön miként látja, hogyan teljesít?

Erről talán később lehetne véleményt mondani, mondjuk fél év múlva… Az biztos, hogy Románia nagyon nehéz pillanatban vette át az elnökséget. Az utóbbi soros elnökségek – beleértve az osztrák elnökséget is –, igazi áttörést nem hoztak. Nem sikerült egyiknek sem olyan kérdést napirendre tűznie, amelyet az EU-s országok teljes mellszélességgel támogattak volna.

Tehát ilyen előzmények után, és amikor az Európai Unió megosztott, mindenképpen a migráns-kérdés ebben a legfontosabb. Egy ilyen környezetben én úgy gondolom, hogy nagyon nehéz kiemelkedő teljesítményt elvárni Romániától… És akkor még nem beszéltünk arról, hogy milyen belpolitikai csaták előzték meg azt, hogy Románia ezt az elnökséget átvegye. Ez kemény jelzés, hogy az illető kormánnyal kapcsolatosan nagyon komoly fenntartások vannak nemcsak az adott országban, de külföldön is. Túl nagy reményeket nem táplálhatunk.

Erre félév után még visszatérhetünk. Köszönöm a beszélgetést!

Készítette: Simon Eszter

A zsinagóga ablaka (Kudlik Zoltán felv.)

MÉG EGYSZER A MAGYAROK VILÁGSZÖVETSÉGÉRŐL

Másodízben fogott hozzá Bakos István, a Világszövetség egykori főtitkára (1994–1998), hogy kibővítve elvégezze azt a munkát, amivel a szervezet elnöksége az akkori alelnököt, Patrubány Miklóst, 1994-ben megbízta. Vagyis, hogy a világ magyarságának katasztere megszülessen. Az első könyvben – Nemzetépítő kísérlet (Antológia 2016) – Bakos a Világszövetség történetét foglalta össze a kommunista rendszer összeomlásától az ezredfordulóig (1989–2000), míg most A Magyarok Világszövetsége „Hármas Kistükre” címmel, Házi Balázs és Nagymihály Zoltán ifjú szerkesztőtársaival, áttekinti a szervezet működésének egészét. (Antológia 2018) A könyvet 2018. november 14-én mutatták be a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum (RETÖRKI) konferenciatermében. A cím Losontzi István 1773-ban kiadott „Hármas tükör” című tankönyvére utal: „Nézzenek hát e három tükörbe, s jobban el tudnak igazodni múltjukban, jelenükben, jövőjükben”.

A történelmi kordokumentum 477 oldalon életrajzokkal, névmutatóval és a témára vonatkozó irodalom és biográfia felsorolásával utal arra a hatalmas levéltári anyagra, amelyet Kiss Dezső a Világszövetség levéltárosa szorgos munkával gyűjtött és rendezett. Bakos úgy készítette el két könyvét a magyar világszervezetről, hogy – mint nyilatkozta – „**nem használhattam azt a kincsesbányát, az MVSZ Levéltárát, amit áldozatos munkával fölépítettünk.** Ehhez az egykori MVSZ-re vonatkozó iratok zömét a nyugati régióbeli tisztségviselőink segítségével szedtük össze, a pártállami időszak iratanyagának egy részét is sikerült átmenteni, majd Kiss Dezső főlevéltárosunk a rendszerváltó MVSZ dokumentumait is szorgosan begyűjtötte, gyarapította és rendezte a tekintélyes és egyedülálló „összmagyar” levéltárat, amelyet távozásomkor 1998 decemberében dokumentáltan átadtam utódomnak.”

Hasonló a sorsa a „Világ Magyarsága” c. kiadványsorozatnak, amelynek a Kárpát-medencét tartalmazó négy könyvét Dobos László és társai, majd a Nyugati régió négy könyvét én és társaim készítettük el. Sajnos mind a levéltár, mint a Világ Magyarsága könyvsorozat anyaga a Magyarok Házában maradva vagy elveszett, vagy hozzáférhetetlenné vált. Remélem, hogy egyes példányai megmaradtak a Széchenyi Könyvtárban vagy a Magyar Nemzeti Levéltárban.

1998-ban a Világszövetség megalakulásának 60-ik évfordulóján hatóköre a Föld 52 országára terjedt ki. Akkor mintegy félezer tagszervezete – azokkal közel egymillió tagja volt határon innen és túl – írja bevezetőjében a szerző. Jól bizonyítja ezt a széles körű részvételt és támogatottságot az új könyv borítólapjain látható kiválóságok arcképcsarnoka.

Végiggondolva a Magyar Világszövetség viselt dolgait és, hogy mi lett ebből, elszorul az ember szíve. Minek nevezzem ezt: szomorú történet? Hibák? Tragédia? Bűn? Hol történt a baj, ki volt felelős a kudarcért? Elgondolkodhatunk. A szép ígéret és kemény munka végső eredményét nem lehet más szóval illetni: kudarcba fulladt. Bakos István ennek az okát a pártharcos politizálásban; gyanakvásban, hatalomharcban, belviszályokban, vádaskodásban, pörösködésekben látja. Egyszóval „önpusztításról” beszél. Hozzá kell tennem ehhez a felsoroláshoz az egyéni érdekek érvényesülését is. Az, hogy vagyona – a magyar törvények által nyújtott lehetőséget kihasználva, a rendszerváltozás utáni átszervezésnél – a névleges tulajdonos, Pax Pannoniae alapítvány döntéshozó szerve, az elnök „egyszemélyes” hatáskörébe került, hiba volt. De az, hogy – ennek birtokában – az új elnök a közös munkával felújított,vagyont érő Benczúr utcai székházat eladhatta, bűn!

Az amerikai magyarok kezdeményezésére a Magyarok I. Világkongresszusa határozta el magyar világszervezet létrehozását. A II. Világkongresszus aztán 1938-ban 950 külhoni szervezettel megalakította az MVSZ-t. Ez hívatva volt ápolni a világba szakadt magyarok kapcsolatát az óhazával. Nem tartoztak ebbe a szervezetbe a hazában és az utód-államokban élők, mert azok sorsának alakítását a mindenkori magyar államvezetés tartotta feladatának. Az 1989-es rendszerváltozás után újjá alakuló Világszövetség azonban három régiót hozott létre, az Anyaországot, a Kárpát-medencét és az ú.n. Nyugatot, a világban szétszóródottakat. Ezeket mind egybe kívánta gyűjteni. A három régió magyarságának, magyar intézményeinek egybegyűjtése azonban nem hogy erősítette volna az összefogást, hanem súrlódásokra, vetélkedésre, pozíció és hatalmi harcokra vezetett. Szinte nevetséges ezt mondani, hiszen nem volt itt „hatalom”, kivéve az összegyűjtött közcélú értékeknek – mint a székház, a Magyarok Háza, könyvtár, levéltár, Ópusztaszeren a Világmagyarság Hajléka stb. – birtoklása... Az elmúlt harminc év után, végül oda jutottunk, hogy a Világszövetség szervezeti életében az „állatorvosi lóhoz” hasonlóan minden elkövethető baj és hiba megjelent.

A Magyarok Világszövetségét a magyar társadalom és közélet óriásai hozták létre. Kár, hogy ma a törpék játszóterévé vált, de köszönet és hála illeti Bakos Istvánt és szerkesztőtársait, hogy a történelem számára megörökítették ezt a nemes próbálkozást. Azok számára, akik mint én, úgy vallják, hogy nincs már a magyaroknak világszövetsége, mert ami van, az nem az, Bakos könyve pedig szomorú epilógus.

Papp László,
az MVSZ Nyugati Régiója egykori elnöke

Búcsú: megszűnt az ausztráliai Magyar Élet

Egy riporter azt kérdezte tőlem egyszer, meddig lesz magyar újság Ausztráliában? Azt válaszoltam: amíg lesznek magyarok, addig újság is lesz! Ezt a 25 évvel ezelőtti hetyke választ ma már szivesen visszavonnám, hiszen most már tudom, nemcsak rajtam múlik, rajtam áll a Magyar Élet léte.

Nagyobb erők, jelenségek, változások befolyásolják, alakítják sorsunkat, mint a magunk akarata. Ki gondolta volna, hogy egy új kommunikációs rendszer, mely felgyorsítja, megkönnyíti munkánkat, egyben a nyomtatott sajtó halálos ítéletét is magában hordozza?

A lapban egyre sűrűsödő gyászjelentések egyértelműen jelezték öregedő olvasótáborunk folyamatos zsugorodását is. Ugyanakkor a fiatalok már nem igénylik a nyomtatott újságot, ők a számítógépen keresztül szerzik be az információt és azon keresztül is kommunikálnak egymással.

Míg több évtizeden át csakis a lap hasábjairól értesülhettek az olvasók a soronkövetkező rendezvényekről, itt olvashatták a krónikákat, beszámolókat, manapság ezt a szerepet a Facebook, az email tölti be.

Az előfizetések csökkenése mellett a hirdetések is egyre ritkultak, mígnem eljutottunk arra a pontra, mikor a bevétel már nem fedezte a lap nyomtatásának és postázásának költségeit.

A Magyar Élet büszkén mondhatja magáról, hogy csaknem négy évtizeden át teljesen önálló, önellátó vállalkozás volt. Nem kaptunk – nem is kértünk – segítséget senkitől. Sem az ausztrál, sem a magyar államtól nem kaptunk, nem is igényeltünk támogatást.

Négy évvel ezelőtt jutottunk el arra a pontra, mikor elfogadtuk a magyar állam részéről felénk nyújtott segítő kezet. Értékeltük és előre megköszöntük a jó szándékot, ám hamarosan kiderült, a támogatásokat kifejezetten szervezetek, egyesületek kaphatják csak meg, nem egy magánvállalkozásnak minősülő újság. Ez esetben az a szerep, amit a lap éppen a támogatandó szervezeti élet fenntartásában játszik, nem elegendő a bürokrácia legyőzéséhez.

Négy éven át tartó szélmalomharc után arra a következtetésre jutottunk, hogy nem méltó hozzánk ez a kilincselés, az sem méltányos, hogy a szövetségek vezetőit dolgoztassuk, hogy nevünkben pályázzanak és számoljanak el a támogatásként rajtuk keresztül számunkra kiutalt összegekkel. Hálásan köszönjük a Magyar Szövetség Victoria államban működött, majd Brisbanebe áthelyezett vezetőségének, hogy felvállalta ügyünket és segítségükkel eljutott hozzánk a magyar állami támogatás, mely az utóbbi két évben kiegészítette a lap megjelenéséhez szükséges összeget. Így is bizonytalan volt a miniszter által megítélt támogatás, ha nem válaszolunk a kérelmezési űrlapon kitöltendő, az újságra semmiképpen nem vonatkoztatható kérdések sokaságára, miközben hosszú hónapok teltek el az elbírálásig. Nem volt elég annak a ténynek igazolása, hogy az újság fontos feladatot lát el a kormányzat nemzetegyesítő programja érdekében. A kérés külképviseleti megtámogatásnak köszönhetően vált végül is eredményessé.

Be kell látnunk, hogy a jövőben ezzel a nehézkes, komplikált és legfőképpen bizonytalan és kiszámíthatatlan rendszerrel nem tudunk megbirkózni.

A Magyar Élet szerkesztősége sajnálattal tájékoztatja előfizetőit, hogy december elsejei hatállyal már nem fogad előfizető befizetést. A kiadó úgy döntött a szerkesztőség tagjaival egyhangúan, hogy a Magyar Élet c. lap 2018 végén megszűnik, a lap többé nem jelenik meg nyomtatott alakjában.

Döntésünk végleges.

Négytagú szerkesztőségünk már évekkel ezelőtt lemondott fizetésről, vagy bármiféle költségtérítésről, tettük, amit magyarságtudatunk, magyarságszeretetünk megkövetelt. Tennénk továbbra is, ha csak ezen múlna...

A 97 éves Csapó Endre minden bizonnyal bekerülhetne a Guiness rekordok könyvébe, mint a legidősebb máig aktív, rendszeresen publikáló főszerkesztő azzal a hihetetlen teljesítménnyel, hogy 53 éven át (a Magyar Élet 40 évét megelőző 13 évvel együtt, míg az Ausztráliai Magyarságot szerkesztette) hétről hétre megírta vezércikkeit.

Józsa Erika, szerkesztőségünk legfiatalabb tagja 30 évig látta el a Sydney-i szerkesztő feladatait.

Bagin Livia évek során megjelent interjúsorozata valóságos arcképcsarnok volt.

Igaz a mondás, hogy minden cselekedet előbb-utóbb elnyeri méltó jutalmát vagy büntetését. Ez reám úgy igaz, hogy a jutalmam egy, az emigrációban egyedülálló, csodálatos és sok éven át működő sikeres hetilap és, hogy képes voltam az elmúlt 5–6 év során évi 50 héten át, heti 7 napot dolgozni. A büntetés egy immár veszélyesen környékező fizikai és szellemi fáradtság.

Elhangzott a jószándékú, de naiv javaslat: adjuk át a gyeplőt egy fiatal, a modern kor szellemét képviselő gárdának.

Nos: itt az alkalom, bárcsak lennének fiatalok, akik létrehoznak a maguk igényei, ízlése és elvárásai szerint egy új ausztráliai magyar újságot!

A Magyar Élet Szerkesztősége fájó szívvel és tiszta lelkiismerettel búcsúzik el olvasóitól.

Márffy Attila

A kulcsszó: bizalmi minimum

– Beszélgetés Pásztor Istvánnal, a Vajdasági Magyar Szövetség elnökével –

A vajdasági magyar politikum eredményességét két ténnyel szokták alátámasztani: a Kárpát-medencében elsőként és egyelőre egyedülállóként itt valósult meg a kulturális vagy személyi elvű autonómia, az országos nemzeti kisebbségi önkormányzatiság közjogi beágyazottsága jelentős előrelépés az autonómiaépítés terén; emellett a szerb–magyar történelmi megbékélés szintén példa nélküli a Kárpát-medence hasonló viszonyrendszereiben. A Vajdasági Magyar Szövetség elnökével, Pásztor Istvánnal beszélgettem.

- Még mindenki emlékszik a milosevicsi időkre, alig húsz éve ért véget a diktatúra. Abban az időszakban szó sem lehetett autonómiáról. Mikor és hogyan adódott a lehetőség az ilyen jellegű közösségi építkezésre?

– 2000 októbere tájékán, amikor a Vajdasági Magyar Szövetség még az előző elnök, Kasza József vezetésével teljesen logikusan, hű maradva ahhoz, amit a 90-es évek folyamán képviselt, annak az ellenzéki blokknak a része volt, amelyik végül is megdöntötte a milosevicsi rendszert. Akkor kerültünk olyan helyzetbe, hogy a többség részeként megalapozottan kezdhettünk el azzal foglalkozni, hogyan tudjuk érvényesíteni érdekeinket. Nem tartott ez az időszak túlságosan hosszú ideig, és azt követően újra hullámvölgybe került a dolog, mert a 2013. december 28-i választáson nem jutottunk be a parlamentbe. 2007-ben újra parlamenti párt lettünk, a 2008-as rendkívüli választást követően erősödött meg ez a pozíció, és onnantól indult el egy másfajta építkezési lehetőség. Ekkor erősödtek fel azok a munkálatok, amik az előző nemzetitanácsi-törvény előkészítésére vonatkoztak, és az 2009 nyarára érett be, amikor az akkori parlament elfogadta a nemzeti tanácsokról szóló törvényt. Ebben a tíz évben két politikai opcióval tudtunk együttműködni, mind a kettő nagyon erőteljes társadalmi támogatottsággal bír(t) – az egyik a Demokrata Párt volt 2008-tól 2012-ig, a másik pedig a Szerb Haladó Párt, 2012-től errefelé. Az ember azt várná, hogy a kvázi proeuroper politikai erőkkel könnyebb az érdekérvényesítés, mint a nemzetinek minősített politikai erőkkel. Nekem nem ez a tapasztalatom, ugyanis az a fajta közösségre való, szavazóbázisra való rátelepülés, annak megtépázása, ami a proeurópai erőket jellemezte, azok a haladók tekintetében nem azt mondom, hogy nem léteznek, de messzemenően nem olyan mértékben. Persze próbálkozások vannak, különösen ha az ember kisközösségi szinten nézi a dolgokat, de ez nem stratégiai alapállásnak a következménye.

A másik dolog pedig, ami könnyebbé teszi talán az érdekérvényesítést, az az, hogy mivel ezek az emberek nemzetileg elkötelezettek a saját nemzetük vonatkozásában, jobban értik azt, amiről mi beszélünk. **Ebben a folyamatban kulcsfontosságú volt az, hogy sikerült felépíteni egy bizalmi rendszert – anélkül nem megy**. Ez nem azt jelenti, hogy az ember olyan mondatokat mond, amikről azt feltételezi, hogy tetszik annak, akinek mondja: *mi ezek vagyunk, ezt akarjuk, nem akarunk szétverni semmit, és érdekeltek vagyunk abban, hogy az ország, amelynek polgárai vagyunk, előrehaladjon, és oda is rakjuk magunkat a történetbe.* **Az én meggyőződésem, hogy ellenzékből nem lehet érdekeket érvényesíteni.** Akkor is, amikor nem volt egyszerű, ragaszkodtunk ahhoz, hogy olyan pozíciót teremtsünk, hogy része tudjunk lenni a parlamenti többségnek, mert különben nem tudtuk volna semmit sem elérni.

Magyar Nemzeti Tanács, avagy élő magyar autonómia

- A nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvény szerint egy-egy nemzeti közösség mini parlamentjének az oktatás, a kultúra, a tájékoztatás és a hivatalos nyelv- és íráshasználat terén vannak jogosítványai – véleményezhet, intézményt alapíthat és működtethet, programokat dolgozhat ki és valósíthat meg. Hogyan sikerült idáig eljutni?

– Az indulásról nem nekem kellene nyilatkoznom, hanem Ágoston Andrásnak, a megboldogult Kasza Józsefnek, Várady Tibornak vagy Korhecz Tamásnak. Ez egy hosszú folyamat, aminek rengeteg fontos szereplője, rengeteg fontos állomása volt. A történelmi VMDK fogalmazta meg az első autonómiakoncepciót, és egy hosszú, tíz éves időszak volt, amikor a közösségen belül ment a gyomrozás és a pofozkodás, hogy akkor milyen legyen, hogyan legyen, ki a nemzetáruló, ki nem – de ezen a fázison mi már túlvagyunk. 1999. augusztus 20-án létrehoztuk az Ideiglenes Magyar Nemzeti Tanácsot, amihez nagy bátorság kellett. Azt követően, a 2000-es változások eredményeképpen létrejött a szövetségi törvény, amelyik először adott a nemzeti tanácsnak közjogi beágyazottságot, majd 2009-ben elfogadásra került a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvény, amit 2014. elején alkotmánybírósági eljárással megtépáztak. 2018-ban a törvény módosításával úgy sikerült ezeket a repedéseket betömni, hogy jelentős hatáskörbeli veszteségek nem érték a nemzeti tanácsot. Szerintem a szerb társadalom, a szerb politika alapállása a kisebbségi autonómia irányába egészen más, mint amilyen a román társadalomé, vagy az ukráné vagy a szlovákéé. **A szerbekben nincs meg az a görcsös fóbia a magyarok irányába, ami benne van a románokban, az ukránokban vagy a szlovákokban – tehát másként lehet velük beszélni ezekről a dolgokról.** Nem láttak és nem látnak biztonsági kockázatot abban, hogy ilyen irányba mozgassuk és alakítsuk a jogrendet. **A közjogi megalapozottságú autonómiaépítés nem más, mint konszolidált döntés abban a tekintetben, hogy az állam bizonyos jogkörökről lemond a nemzeti tanács javára. A hatáskröknek ez az átruházása abból a meggyőződésből táplálkozik, hogy a nemzeti tanács nem fog ezzel visszaélni, és hogy nem veri szét azt a rendszert, amelynek a részévé válik azzal, hogy közjogi beágyazottsága van.** A helyzetet az teszi komplikáltá, hogy a nemzeti tanácsokról szóló közjogi keret nem a magyarok kiváltsága, hanem az összes nemzeti közösségnek az érdekérvényesítő lehetősége. Szerbiában 22 nemzeti közösségnek van saját nemzeti tanácsa, a keretek mindenkire érvényesek. A magyarok és a szerbek között kiegyensúlyozott a viszony, ugyanakkor ez nem mondható el a szerb-horvát, a szerb-bosnyák vagy a szerb-albán viszonyra – de mindezekre a közösségekre érvényes ez a törvény.

Áttörés a szerb–magyar viszonyban: történelmi megbékélés

- Nem volt az utolsó 250-300 évben olyan történelmi esemény, amely meghatározta ennek a térségnek az alakulását, és amelyikben a magyarok meg a szerbek ugyanazon az oldalon voltak. Talán a török elleni harc volt az utolsó, a zentai csata, illetve azt követően a térség betelepítése és a katonai őrvidéknek a létrehozása. Ebből a pozícióból kellett kísérletet tenni arra, hogy éppen a sokat említett bizalmi minimum létrehozása érdekében valahogy ezen túljussunk. **Ez pedig szerintem csak egyféleképpen lehetséges: úgy, hogy a dolgokról elkezdünk beszélni, éspedig úgy, hogy van bennünk egy minimálisan szükséges engedékenység, a kölcsönös jóhiszeműségnek a jelei megmaradnak bennünk, és elfogadjuk azt, hogy a dolgok túlnyomó többségéről mást gondolunk.** Ennek az egésznek – megint szeretnék visszanyúlni – az alapját a kölcsönös bizalom képezi. Ez egy több cikluson átívelő bizalmi minimum volt, mert az első ilyen bizalmi minimumra a demokrata Borisz Tadics elnökkel volt szükség – ennek következményeként jött létre a Magyar-Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság, amelynek a két köztársasági elnök, Tadics meg Sólyom László volt a létrehozója. Akkor, amikor lejárt a mandátumuk, a folyamatosság biztosítása volt az alapvető feladat. Magától értetődő volt, hogy Áder János magyar államelnök részéről ez a folyamatosság megmarad, a kérdés az volt, hogy akarja-e a haladó párti Tomiszlav Nikolics – és akarta. Ez a folyamatosság a mostani köztársasági elnöknél, Alekszandar Vucsicsnál is megvan. **Merthogy a megbékélés elsősorban nem a múltról szól, hanem a jelenről, meg a jövő esélyéről.** A jelen meg a jövő szempontjából fontos, hogy a múlt vonatkozásában a dolgokat megpróbáljuk valahogy kezelni, és szerintem ebben történt itten nagy áttörés. Ehhez hasonló Európában szerintem csak a németek és a franciák között volt, csakhogy a magyar meg a szerb kis nemzet, és az egész történet nincs annyira az európai politika és közvélemény fókuszában. Nem is biztos, hogy ez olyan nagyon nagy baj, és nem is az az elsődleges cél, hogy fókuszban legyen, hanem az, hogy működjön és történjen maradjon.

A beszélgetést készítette: Fehér Márta

TÜNTETÉSEK SZERBIÁBAN IS

Belgrádot sem kerülte el a karácsony előtti tüntetési kedv: december 8-a óta a szerb fővárosban is felvonulnak a tiltakozók szombatonként, az új év előtt több tízezerre duzzadt a demonstrálók tábora. S bár az ország pravoszláv vallású, így az igazi ünnepi hangulat januárral érkezik, a párhuzamok és a hasonlóságok nyilván nem véletlenek.

Az első megmozdulást hivatalosan azért szervezték, mert Borko Sztefanovics ellenzéki képviselőt, a Szerbiai Baloldal vezetőjét november 23-án ismeretlen elkövetők botokkal véresre vertek Kruševacon egy vitafórum előtt. Két aktivistát is bántalmaztak. A baloldali politikus véres fejéről készített fotók bejárták a közösségi hálókat, Sztefanovics pedig azt nyilatkozta, attól tart, hogy az erőszak fokozódhat, brutális megveréséért pedig gyakorlatilag a szerbiai hatalom a felelős. Az ellenzék azt hangoztatja, hogy szerintük az Alekszandar Vucsics államfő által vezetett Szerb Haladó Párt bérelte fel az elkövetőket. Az újabb tüntetéseket pedig azért szervezték, mert a belgrádi közmédia elbagatellizálja a történteket. Az ellenzék azzal vádolja az egykori nemzeti radikális, majd EU-párti, mérsékeltté szelídült Vucsicsot, hogy elhallgattatja az őt bíráló sajtót, az ellenzéket és a civil társadalmat.

Néhány tiltakozó *„Elég a hazugságokból!”* feliratú táblákat vitt magával, sokan pedig sípot, ami a 90-es évek Milosevics-ellenes tüntetései óta a politikai jellegű tiltakozások szimbolikus kelléke. Azt skandálták, hogy *„Vucsics tolvaj!”*, meg *„Szabad sajtót akarunk!”*. Eleinte Vucsics és a közmédia ellen tüntettek, majd konkrét követelésekkel is előálltak. Követelik, hogy derítsék fel a Koszovóban meggyilkolt Oliver Ivanovics szerb politikus halálának körülményeit, és hozzák nyilvánosságra, kinek a megbízásából tudnak meg Szerbiában újságírókat és ellenzéki politikusokat. Követeléseik között szerepel az is, hogy az ellenzék minden nap kapjon öt percet az állami televízió esti híradójában. Később a belügyminiszter lemondását is hozzácsatolták a listához. A tüntetők a kormánypárti Szerbia RTV közmédia székházát is felkeresték, ugyanis nehezményezik, hogy az állami csatorna alig számolt be az ellenzéki megmozdulásokról – szerintük azért, mert a kormányzó Szerb Haladó Párt egyre nagyobb nyomást gyakorol a médiára.

A szombati tüntetéseket állítások szerint magánemberek szervezik, értelmiségiek és művészek, ugyanakkor a Szövetség Szerbiáért elnevezésű, gyűjtő-jellegű laza pártszövetség is mögé állt – az egykori demokratikus hatalmi tömb több (bukott) vezérfigurájával. Vuk Jeremics korábbi külügyminiszter (most ellenzéki politikus) is a tiltakozók között vonult, és azt hangoztatta a nyilvánosság előtt, hogy véleménye szerint az ellenzéknek ki kell vonulnia a parlamentből, mert a hatalom elhetetlenítette a munkájukat. Azt is hangsúlyozta, hogy rendkívüli választások sem jelenthetnek megoldást, hiszen addig nem adottak a demokratikus választások feltételei, amíg az ellenzék nem kap teret a médiában, a kormánykritikus politikusokat pedig megverik és megfélemlítik. Egyébként a közvélemény-kutatások szerint Vucsics népszerűsége és fölénye töretlen, az időközi önkormányzati választásokon rendre fölényes győzelmeket arat pártja. Októberi felmérések szerint 53,9 százalékos a haladók támogatottsága, minden más pártot 10 százalék alatt mértek.

A demonstráció az *Egy az ötmillióból* nevet viseli, mert az első tüntetésre reagálva Vucsics azt mondta, az sem érdekli, ha ötmillióan lesznek, nem fog lemondani, ugyanakkor legális választásokon hajlandó magát megmérettetni. A tiltakozók közül ezért írták sokan a transzparenseikre, hogy *„Én is egy vagyok az ötmillióból”*.

A tiltakozók egyébként egy transzparensen Orbán Viktor magyar miniszterelnöknek is üzentek. Azt írták: *Orbane shvati, nećemo ih dati!*, azaz *Értsd meg Orbán, nem hagyjuk őket futni*. Ezzel azt üzenték, hogy amennyiben megbukik a szerb kormány, a politikusokat Magyarország nem menekítheti ki és nem adhat nekik menedékjogot, mint az egykori macedón kormányfőnek, Nikola Gruevszkinek, akit hazájában jogerősen elítéltek.

Sokan nem tartják kizártnak, hogy a háttérből a szálakat itt is azok az erők mozgatják, amelyek káoszt akarnak előidézni Európában. Erre utalnak Pásztor István, a szerbiai hatalmi többség részét képező Vajdasági Magyar Szövetség elnökének a nyilatkozatai is. A Hét nap vajdasági magyar hetilapnak adott évértékelő interjújában (megjelent 2018. december 26-án) így fogalmazott: *„Ha az ember végiggondolja, és összerakja a képet, akkor azt látja, hogy az, ami Magyarországon történik, az van Belgrádban, Bécsben, Rómában, az volt Párizsban, az van most Brüsszelben”*. Szerinte ezek a tüntetések azért történnek, *„mert a baloldali liberális ellenzéki parlamenti politizálás lebontotta saját magát, emiatt kezdik a talajt elveszíteni a lábuk alól, és állépnek olyan határokat, amiknek az állépése ez idáig nem volt benne a politikai harc alkalmazható forgatókönyvében”*. Hozzátette, hogy *„amikor a tömegességet nem lehet növelni és biztosítani, akkor a lépéseknek az agresszivitás irányába szoktak elmozogni a dolgok”*.

Alekszandar Vucsics szerint a belgrádi tüntetések kizárólag politikai célzatúak. A szerb államfő egy televíziós interjúban hangsúlyozta, fontos viszont, hogy a megmozdulások demokratikusak és békések. Amig ez így marad, nem lesznek rendőrök, hogy a demonstrálók ne tudjanak visszalni a helyzettel – tette hozzá. *„Hagyjátok, hadd beszéljenek, a nép nem vak, a nép mindent lát, mindent ért. Nekem ez ellen nincs kifogásom, mindenki beszéljen arról, amiről csak akar, mondjon, amit szeretne. (…) A lényeg a választásokon mutatkozik meg, amikor a polgárok programra és tervekre szavaznak”* – fogalmazott. Kifejtette, az erő nem abból fakad, hogy ki a hangosabb, hanem a programokból, a tervekből, az energiából, a munkából és mindabból, amit az ember a hazájáért tesz.

Lapzártakor a tiltakozók már hatodik alkalommal vonultak fel Belgrádban, azt üzenve, hogy nem adják fel, és egyre több vidéki városban szervezkednek, akárcsak Vajdaságban. A követelések listája pedig bővül: a Szerbiai RTV vezérigazgatójának és a főszerkesztőjének lemondása is az elérendő célok közé került. Vucsicsot pedig nyílt levélben szólították fel, hogy ismertesse a koszovói megoldás tervét – amennyiben van ilyen. Az államfő erre így reagált: a levél annyira buta, hogy nincs mit mondania az ellenzéknek ez ügyben. (Vucsics egyébként 2017 júliusában a Koszovóra vonatkozó belső párbeszédre hívta fel Szerbia polgárait egy napilapban megjelentetett szerzői írásában – néhány hónapon belül megalakult a munkacsoport, amely a politikai, a civil és a tudományos élet képviselőinek meghallgatását kapta feladatául – de hogy mire jutottak, arról egy szó sem esik.)

F. M.

Túlfűtött hangulat Szegeden

Zakar Péter, a Szegedi Tudományegyetem rektorhelyettese január közepén kellemetlen ügy részesévé vált. Egy kerekasztal-beszélgetésről szóló tudósításában a „Délmagyar” többek között így idézte lapunk szerkesztős bizottságának tagját: „Szomorúan tapasztaljuk, hogy az önkormányzat évtizedek óta semmibe vesz minket.” Latorcai Csaba közigazgatási államtitkár és Zakar Péter a lap szerint arról beszéltek, hogyan kellene nemzetivé tenni az egyetemet, és miért látnák jónak, ha új városvezetése lenne Szegednek.

Nagy Sándor szegedi alpolgármester ezt felháborítónak nevezte. Azt mondta, a város évtizedek óta együttműködik az egyetemmel az egészségügy területén éppúgy, mint a fejlesztéspolitikában. Mint mondta, az egyetemi klinikához 800 milliós városi hozzájárulással építették meg a külső közműveket, és azért is végig lobbiztak, hogy a lézerközpont Szegedre kerüljön.

67 volt és jelenlegi szegedi oktató nyílt levélben tiltakozott Zakar ellen. Azt követelik a rektortól, hogy a működési szabályzatot súlyosan sértő esetet vizsgálják ki, és az kerüljön a szenátus elé. Szerintük Zakar az önkormányzati választást befolyásoló nyilatkozatot tett, amihez az egyetem felső vezetőjeként nincs joga.

Rovó László rektor közleményben reagált az indulatok elszabadulására: „Az Egyetem nem tervez vizsgálatot.” Rovó azt írja, „a jelenlegi kormányzat minden támogatást megad az Egyetem céljainak eléréséhez”, és szerinte a rektorhelyettes szavait szándékosan félreértelmezték és félremagyarázták. „A petíciózás és a nyílt levelezés módszere nem vezethet eredményre, az Egyetem visszautasítja a megszégyenítést, azt, hogy kollégáinkat pellengérre állítsák mondvacsinált politikai okokból” – írja. Végül a rektor figyelmezteti a tiltakozó kollégákat, hogy tartózkodjanak a politikai megnyilvánulásoktól.

Zakar Péter az állításokat Facebookon cáfolta:
„1. Nem beszéltem ‚nemzeti egyetem’-ről, nemzetiségről, nem mondtam, hogy az önkormányzat semmibe veszi az egyetemet. ‚Nemzeti lábak’-at sem emlegettem.
2. Beszéltem viszont a nemzetköziesítés kapcsán arról, hogy hallgatóinkat fel kell készíteni az új kihívásokra és nemzeti értékeinket ápolni kell.
3. Kritizáltam az önkormányzatot, amely az utóbbi hónapokban nem működik együtt az egyetemmel. Sajnálom, hogy Nagy Sándor alpolgármesternél a szakemberen felülkerekedett a fizetett pártember dühe. A párttitkárokat nem nálam kell keresni, tudományos munkám megítélésére pedig csak az MTA hivatott Magyarországon, az alpolgármester tudományos kérdések megítélésében nem illetékes.
4. A város címzetes főjegyzőjével kapcsolatban megjegyzem, hogy a tüntetésekkel kapcsolatban nincs hatásköre, így itt én tévedtem vagy fogalmaztam félreérthetően.
5. Végezetül, ha valakit még érdekel, a beszélgetés során háromszor nyomatékosan hangsúlyoztam, hogy az SZTE oktatással, tudományos kutatással és gyógyítással foglalkozó szakemberek közössége, nem politikai csoport.”

Kortársunk, Ady Endre

Amikor 1919. január végén Ady Endre meghalt, az egész magyar szellemi élet gyászolta. 1953. elején, amikor a Madách gimnáziumban önképzőköri előadást tartottam róla, mint sokoldalú és nagyhatású költőt méltattam, akinek üzenete korához kötött és forradalmiséga egy olyan társadalom keretét feszegeti, amihez már kevés közünk van. Ma viszont, száz évvel halála után, úgy látom, Ady Endre öröksége újra aktuális és ez összefügg azzal, amit „emlékezéspolitika” néven szoktak emlegetni.

Az „Új versek”, Ady berobbanása a magyar költészetbe nem a semmiből történt. Debrecen és Nagyvárad után (Léda asszony segítségével) Ady már megjárta Párizst, gyakorlott hírlapíró volt, két verseskötet szerzője, s amikor „új idők új dalait” szögezte szembe a félfeudális, egyenlőtlenül modernizált Magyarországgal, tudta miről beszél. Törzsökös magyarként emelt szót „Pusztaszer”, a magyar konzervativizmus és bezárkózás ellen, szimbolista verseivel megjelenítve a „ magyar Ugart”, „magyar Mocsarat”, sőt – a „magyar Temetőt”. Függetlenül attól, hogy szerelmes verseit mennyire jellemzi a tizenkilencedik századvég dekadens, Baudelaire utáni hangulata, Ady magát némi joggal nevezi a „Holnap hősének”, őt a sors választotta ki a remélt magyar változások szószólójának. Egyik versében, amit még a középiskolában tanultunk, s amit Kodály Zoltán zenésített meg, Ady pontosan megfogalmazza, mi a tétje a reform-mozgalomnak: *„Vagy lesz értelmük a magyar igéknek/ Vagy marad régiben a bús magyar élet”* (Fölszállott a páva).

Ez a várakozás, amivel Ady Endre az „új hitek” felé fordult, elvállaszthatatlan az Első Világháború megelőző évtized eseményeitől. Ennek az időszaknak a megítélése ugyan még vitatott, de azt hiszem, nyugodtan nevezhetjük új reformkornak és (a *Nyugat* megjelenésével) a magyar irodalom ezüstkorának. A *Huszadik század* c. folyóirat a társadalomtudomány impozáns fellendülését hozza, Bartók és Kodály megújítják a magyar zenét, a nagybányai iskola és a magyar „Vadak” merőben új színekkel gazdagítják a képzőművészetet. Ady részese ennek a szellemi és művészeti megújulásnak, s nem kétséges, melyik táborhoz tartozik: 1911-12-ben írott politikai versei, olyanok, mint a „Rohanunk a forradalomba” vagy az „Új, tavaszi seregszemle” egyértelműen a radikális változásokat követelők, a szocialisták táborába sorolják. És ha az újabb történelemkönyvekbe nem is kerülnek be a gróf Tisza István miniszterelnököt támadó és gyalázó versei, az biztos, hogy Ady Endrének az akkori, a társadalmi rend megdöntését, vagy legalábbis gyökeres reformját követelő írásai és költeményei a magyar nép többségének vágyait és reményeit szólaltatták meg.

De mint tudjuk, „a három millió koldus” országának vezetői elfojtották a radikális „izgatást” és nem vezették be az általános választójogot, félve a várható következményektől. Ehelyett 1914 nyarán az agg Ferenc József, a kezdetben vonakodó, majd a német győzelemben töretlenül bizakodó Tisza István miniszterelnök segítségével belevitte Magyarországot egy olyan háborúba, ami annak nem állt érdekében, sőt, eleve csak kárt okozhatott a Monarchia kisebbik felének. Ady Endre azon kevesek közé tartozott, akik a kezdeti általános lelkesedés és kutya-Szerbiázás ellenére végzetesnek ítélték a hadüzenetet és a háborút. Az ő jövőre fókuszált vitalizmusával, az „Élet” feltétlen szeretetével nem lehetett összeegyeztetni az egész Európában elszabadult öldöklést, azt az iszonyú vérontást, ami már a háború első évében bekövetkezett, amikor – írjuk ide emlékeztetőül – a hibás haditerv miatt az Osztrák–Magyar Monarchia nem kevesebb, mint *közel egy millió embert* vesztett az orosz és a szerbiai fronton. Utána még jó három évig tovább folyt a háború, egyre növekvő gazdasági problémákkal és mind nagyobb vérveszteséggel.

A háború-ellenesség hiteles dokumentuma az „Emlékezés egy nyár-éjszakára” c. vers, Ady utolsó kötetének címe, a „Halottak élén” pedig magáért beszél. Legutolsó, „Üdvözlet a győzőnek” című versét én ma is beletenném minden Trianon-ellen (egyébként joggal) háborgó történelemkönyvbe, vagy irodalmi olvasókönyvbe. Befejezésül hadd idézzek ebből egy versszakot, azzal a megjegyzéssel, hogy vannak idők, amikor a költő mond igazat a nemzet sorsáról és nem a politikusok:

Baljóslatú, bús nép a magyar,
Forradalomban élt s ránk hozták
Gyógyítónak a Háborút, a Rémet,
Sírjukban is megátkozott gazok.

Gömöri György

TAVASZ, NYÁR, ŐSZ, TÉL

Az Őrség Naptár bemutatójáról

A Győri Antológia Irodalmi és Művészeti Alkotó Közösség (GYAK) 2018. december 12-én kiállítással, vetítéssel egybekötött zenés irodalmi rendezvényt tartott a Dr. Kovács Pál Könyvtár (Győr, Herman Ottó u. 22.) klubhelyiségében, melyen bemutatta a Központi Szövetség által kiadott és Ámonné Tóth Éva képzőművész (a GYAK tagja) gyönyörű illusztrációival ékes Őrség naptárt.

Az Ausztriában megjelenő Bécsi Napló az egyetlen magyar nyelvű kiadvány Nyugat-Európában, mely eljut az egész világon élő magyarokhoz. Hitelesen tudósít a magyar kisebbségek életéről. 2019-ben a 40. évfolyamába lép. Négy évtized alatt ismert és elismert lappá fejlődött.

Az antológiaközösség 2016-ban vette fel a kapcsolatot a Bécsi Napló alapító-főszerkesztőjével, Deák Ernőt a Győri Antológia Korképek című kötetének bemutatóján a Győri Könyvszalonban, a Kisfaludy terem színpadán díszvendégként üdvözölhette. A Győri Antológia 2017 Bennünk ring a világ című kötetében pedig egy fejezetnyi terjedelemben megjelent a Naplóról és főszerkesztőjéről szóló bemutató írás. A két közösség alkotói kapcsolata azóta is tart: az antológiások írásai (versek, hírányagok rendezvényekről) folyamatosan jelennek meg a bécsi kiadványban, emellett néha személyesen is találkoznak konferenciákon, író-olvasó találkozókon, rendszeresen küldenek meghívókat egymásnak kulturális rendezvényeikről.

Az Őrség naptár a két közösség együttes alkotó munkájának a terméke. Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége adta ki. Szerkesztője, Deák Ernő Ámonné Tóth Évát, a GYAK tehetséges képzőművészét kérte fel az illusztrációk elkészítésére. Mind a címkép, mind a 12 képmelléklet az ő munkáját dicséri.

A háromnyelvű naptárt Mosonmagyaróvá-ron nyomták. A címlapon Ady Endre portréja látható. 2019. január 27-én van ugyanis a költő halálának 100. évfordulója. A kiadó két bevezető írással (Deák Ernő köszöntője és Lengyel Ferenc esszéje) is tiszteleg emléke előtt.

A bemutatón jelen volt Deák Ernő, aki a gyorsan elkapkodott Őrség naptárokon kívül egy köteg Bécsi Naplót is hozott magával, kiosztva a szép számú közönség tagjainak. Rajta kívül Ámonné Tóth Évát is köszöntötték az egybegyűltek.

A rendezvény Szigeti Endre gitármuzsikájával kezdődött. Ady Endre Nekünk Mohács kell című versét adta elő saját megzenésítésében. Ezalatt a vetítővásznon megjelent a naptár címlapja a költő portréjával.

Csáky Anna, az antológiaközösség vezetője Deák Ernővel és Ámonné Tóth Évával közös munkájukról, a naptárról beszélgetett. Arról kérdezte őket, miként született meg a kiadvány ötlete, hogyan talált egymásra a kiadó és az illusztrátor. Szó esett persze a Bécsi Naplóról is.

Az Antológia alkotói Évszakok című, vetítéssel egybekötött zenés irodalmi műsorukkal tették színessé a rendezvényt. A szereplők: Cseke J. Szabolcs, Gősi Vali, Kecskés Rózsa, Olasz Valéria, Vehofsics Erzsébet, Csáky Anna saját verseiket, kisprózáikat olvasták fel télről, tavaszról, nyárról, őszről (közben a képernyőn megjelentek Ámon Éva képei az év hónapjairól), Szigeti Endre pedig gitárkísérettel énekelt (saját megzenésítéssel is) az évszakokról.

A műsor végén Csáky Anna bemutatta a szereplőket, megköszönve közreműködésüket, majd ráadásként Szigeti Endre elénekelte Cohen Hallelúja című dalát, a közönséget is bevonva.

Ezt követően a vendégek megtekintették az Ámonné Tóth Éva bekeretezett illusztrációs képeiből összeállított kiállítást.

A Győr Művészetéért díjas antológiaközösségnek ez volt az évzáró, nagy sikerű ünnepi rendezvénye.

Molnár György

A zsinagóga felújított épülete (Kudlik Zoltán felv.)

GONDOLATAIM

ADY NYOMÁN, PÁRIZS DICSÉRETE

Adyt elbűvölte Párizs városa. A Szajna-part, a hidak, az épületek, a terek, parkok, kertek, együtt az egész város a maga megismételhetetlen bájával és forgatagával. Azzal a karakterrel, amelyben Párizs egyedülálló, hogy monumentális, egyetemes és otthonias egyszerre. A Saint Michel enyhén lejtős útja, az opera környéke, a híres sarki kávéház (melynek nevét kifújta a fejemből a szellő), a Quartier Latin, a Montparnasse, az Etoile együtt. Nemcsak Adyt, aki odaérkezett, mindenkit megejt e varázs. Gyóni Géza is észrevesz egy apróságnak tűnő bűvöletet: „Vén paloták, csöndben vénülnek, / Hidak alatt hintáz a hold.”

Ady esetében Párizs architektúrájához más kúra is járul, a szerelem. 1907-ben írja Lédának: „maga nélkül nekem Párizs sem kell.” De kell, mert Párizs és a csók együtt van jelen, mert Párizs együtt a Notre-Dame, a Sainte Chapelle és az asszony. Az építészet ámulata és a test tündéri tája. Párizs az eszméletlető, a föltámasztó: gondolatban, érzésben, tudatban. Mindent megment belőlünk, ami kincs, vagy azzá lehet. Kassák Lajos is hasonlót ír: „Párizs volt művészetem igazi szülője és felszabadítója.” Párizsban teljesedett ki Ervin öcsém is, annyira, hogy magyarul is francia hangsúllyal beszélt. Ahogy egyszer nekem fogalmazta: „Életem a város és a nő.” Olyan Adys.

A művész és művészete felszabadítója a város. Ahogy Giuseppe Ungaretti mondja A Folyók című versében: „És ott a Szajna / az ő zavargó / vízében találtam / végre magamra.” Mindez alapvetővé vált Ady első, 1904-es, 11 hónapig tartó párizsi tartózkodásában. Ady Lajos ezt az időt így jegyezte föl: „A nyelvi nehézségek szakadékán Léda asszony segítő, gyöngéd és mégis biztos keze vitte át Bandit a francia impresszionista és szimbolista költőkhöz.” Itt ébredt, itt ébresztette önmagát és a magyarságot. Észrevette a kokottokat, a nyüzsgést, a Concorde teret, Párizs építményeit és a lehetőséget. Párizs nyitotta Ady szemét. Ekkor született meg Ady véglegesen. Párizs Adynak jelenti az építészetet és a csókot, a költői robbanást és magyar jövőt. Pontosabban: azzal való vívódás kezdetét.

A Bibliotheque Nationale, a Louvre és a múzeumok (a Musée d'Orsay és a Rodin-múzeum különösen is), a Sacré-Coeur, az Eiffel torony, a Szajna-parti séták, a kávézók teraszai, a mindenütt érzett történelmi hangulat mindenkinek azt adja, sugározza, amire szüksége van. Amire – majd később – visszagondolva: élhet, emlékeitől, feltehetően hasznosan: meríthet.

Nem véletlen, hogy Montesquieu Párizst a „legérzékiesebb városnak” ítélte. Balzac pedig így összegez: „A mi szép Párizsunk egyik legnagyobb előnye, hogy itt születhet, élhet, meghalhat az ember anélkül, hogy bárki törődne vele.” Egyszóval elrejtőzhet, amely az alkotáshoz az oly szükséges belső magányt biztosítja a lármában, a forgalomban. Mindez a művész számára, de bármiféle alkotó, vagy éppen „csak” gondolkodó ember számára szinte nélkülözhetetlen. Erre döbben Ady, az „embersűrűs, gigászi vadon”-ra; az építmények, utcák, terek és templomok rendezetlenül rendezett Bakonyában Ady felfedezett kincseit én is megszerettem.

Pátkai Róbert

TALÁLKOZÁSOK

A GYAK új kötetének bemutatójáról

A Győr Művészetéért díjas Győri Antológia Irodalmi és Művészeti Alkotó Közösség (GYAK) Találkozások című 19. kötetének, a Győri Antológia 2018-nak a bemutatóját a Győri Könyvszalon egyik programjaként, november 16-án tartotta a győri Kisfaludy Károly Könyvtárban.

A cím mindig valami fontosat emel ki a mű gazdag értelmezési tartományából. Erről tájékoztatja az olvasót a fülszöveg. A Győri Antológia 27 alkotója úgy véli, a művészettel való találkozások meghatározóak lehetnek az ember életében: személyiségére, lelkére, alkotó kedvére gyakorolnak óriási hatást. Az irodalom, a képzőművészet, a fotográfia nemcsak a valóság megjelenítésével, gondolati, érzelmi, hangulati telítettségével hat a befogadóra, hanem a szépség erejével is. A Győri Antológia Találkozások címe – többek között – a nagy előd ök és kortársak műveivel való találkozások élményeiből fakadó üzeneteket tolmácsolja az olvasónak.

Az Antológia címe azt is kifejezi, hogy Győr sok szempontból a találkozások városa: utak kereszteződésének, vizek összefolyásának, különböző kulturális eseményeknek a színhelye.

A könyv – állandó szerzőinek művein kívül – három fejezetet is tartalmaz. A Vendégünk Fülöp Péter győri fotográfust és költőt mutatja be, a Kilátó a révkomáromi *Atelier* című művészeti folyóiratot és alapító-főszerkesztőjét, Kopócs Tibor festő- grafikusművészt, In memoriam címmel pedig Porubszky Ildikó győri költő, hajdani antológiás előtt tiszteleg halálának tizedik évfordulója alkalmából.

A rendezvény Tóth László vonósnégyese által előadott Haydn-muzsikával indult és zárult, közben a vendégek falra kivetített képeken láthatták az új kötet képzőművészeinek egy-egy, címmel megjelölt alkotását a szerzők nevével együtt.

Csáky Anna költő, az antológiaközösség vezetője köszöntötte a megjelenteket, majd következett a rendezvény irodalmi része: Olasz Valéria, Cseke J. Szabolcs, Győri Andor, Pinthér Anna, Gősi Vali, Molnár György, Kecskés Rózsa, Nagygábor Margit, Rácz Katalin, Pejkó András, Kozák Ágnes, Ersy Varga Nóra, Vehofsics Erzsébet, Csáky Anna egy-egy saját verset, kisprózát vagy prózaészletet olvasott fel, felvállalva némelyik társuk alkotásának bemutatását is.

A közösség tagjai ezt a lehetőséget ragadták meg arra, hogy ünnepélyesen megköszönték Csáky Annát, szerzőtársukat, a GYAK vezetőjét 80. születésnapja alkalmából.

M. Gy.

Olasz Valéria

RŐZSE-SZONETT

Száz éve már hogy beszökött a tél
Átsuhant Váradon Pest-Budán
Zilahra könnyekben hullott a dér
Érmindszentről eltűnt egy holdsugár.

Verecke útja besötétedett
Adyt lámpások kísérték égig
Dalokra ébredt Nyugat és Kelet
Yorick szigetét romlástól védik.

Nótái e bús magyar legénynek
Éberen vigyázzák a Holnapot
Lelkünkben „rőzse-dalai” égnek

Kinyitotta nagy kapuját az Úr
Üdvösséget Sion-hegyen kapott
Lenn a tenger csak zúg csak zúg csak zúg.

In Memoriam Miklósházy Attila SJ.

(1931–2018)

Elbúcsúztunk megint Valakitől, aki bár a Miénk volt, emigrációban élő magyaroké, mindenekelőtt Értünk volt: a kényszerűségből világgá csángált magyarokért vállalta a főpásztori feladatokat - az ökuménia jegyében is.

Miklósházy Attila S.J., a külföldön élő magyarok lelkipásztori ellátásával megbízott püspök 2018. karácsony harmadnapján visszaadta lelkét Teremtőjének. A torontói Szent Erzsébet templomban, a nyitott koporsóban az örökre elpihent test alig sejttette azt a sok szenvedést, amit az utóbbi években el kellett viselnie – sokkal inkább nyugalmat árasztott. Csak a ravatalon megérintett jéghideg, dermedt kéz jelezte, hogy nem bír többé áldásosztó magasba lendülni – már egész volt-lényével "Isten tenyerén" nyugszik - Sík Sándort aposztrofálva.

Miklósházy Attila a kiválasztottak életét élte – még ha ennek nem is volt tudatában. Sorsa Isten tenyerén feküdt akkor is, amikor kisgyerekként karjában tartotta haláltusáját vívó édesapját, aki a háború áldozata lett, de kiválasztott volt akkor is, amikor iskolájának kiváló tanulójaként kimondta március ifjusága a kimondhatatlannak ítélt őszinte hitvallását a szabadság eszméjéről. Mint tudjuk, ezzel kitiltatta magát Magyarország minden iskolájából. És vajon minek tekinthetnők azt a csak-azért-sem-et, amikor a Mindszenty bíboros ellen szervezett tüntetésen való részvételét megtagadta?

Életrajzában ezt olvassuk:

"Az orosz csapatok bevonulása után, jezsuita elöljárói utasítására 1956. december 6-án a Fertő-tó mocsarain át elhagyta az országot. Filozófiai és teológiai tanulmányait Németországban, valamint Torontóban fejezte be. James Charles McGuigan bíboros, torontói érsek szentelte pappá 1961. június 18-án. Néhány évvel később Rómában, a Pápai Gergely Egyetemen doktori fokozatot szerzett teológiából: „Kelet-szír eucharisztikus Pneumatológia"-címmel. Ünnepélyes szerzetesi fogadalmait 1966. augusztus 15-én tette le Rómában az Il Gesù-templom Szent Ignác-oltáránál. 1967-től 1974-ig a torontói Regis College-ban, 1974-től 1984-ig ugyancsak Torontóban, a St. Michael's egyetemen tanított teológiát. 1984-ben kinevezték a Torontói Főegyházmegye Szent Ágoston szemináriumában a teológiai fakultás dékánjává, amit 13 éven át töltött be, valamint a szisztematikus teológia és liturgia tanárává… Sokáig tagja volt a National Liturgical Council of the CCCB, és az ökumenikus Canadian Liturgical Society-nak. 15 évig az Anglican Roman Catholic Theological Dialogue in Canada társaság aktív tagja is volt. II. János Pál pápa a kanadai látogatásán megismerve a fiatal professzort, 1989. augusztus 12-én, váratlanul a külföldön élő magyarok lelkipásztori ellátásával megbízott püspöknek nevezte ki." Ezen megbízatást 2006. április 5-ig, 75. életévének betöltéséig látta el.

A Püspök atyával Torontóban újkanadásként találkoztam először. Magas alakja, derűt, bizalmat sugárzó tekintete, tréfái, anekdotái azonnal feloldották a hozzá közeledő megilletődöttségét. Tanár volt, főpap volt – ember és magyar. Ezt a véleményemet saját soraival bizonyíthatom.

Miklósházy Attila betegen is dolgozott, halála pillanataig szolgálta a magyarságot, ápolta a magyar nyelvet, "ezt a kincsünket": magyarra fordította a pápai beszédeket. Jelenleg huszonötödik kötete vár megjelenésre. Isten kegyelmének tartom, hogy XVI. Benedek pápa a hitről vallott katekézéseinek nyomdai előkészítésével őt bízta meg 2013-ban, a Hit Évében.

Dancs Rózsa

MEGÁLLT AZ IDŐ

Grendel Lajos halálára (1948–2018)

71. életévében 2018. december 18-án elhunyt „a szlovákiai magyar irodalom egyik legjelentősebb képviselője", a Kossuth-díj és számos más elismerés kitüntetettje Grendel Lajos író. Halála az egyetemes magyar irodalomnak is vesztesége.

Roppant furcsa és nehéz kimondani, hogy Grendel Lajos meghalt. Olvasom a nekrológokat szépen, egymás után, mintha a halál becsukna egy ajtót, beszögelne egy ablakot, s ami a szobában maradt, az már a múlt.

Pedig Grendel nem múltunk, hanem jelenünk része, s a megállt időé. S jövőnké is, ha lesz az az emberarcú.

Írják róla, hogy csehszlovákiai, majd szlovákiai író. Persze élt az összeférhetetlen Csehszlovákiában, majd a hirtelen lett Szlovákiában is, de nekem ő pozsonyi. Ezek a jelzők nem mondanak semmit annak, aki inkább csak ennyit írna: Grendel Lajos magyar író. A jelzők kevesebbítik az embert, lefokozzák. Nem csoda, ha ő sem szerette őket.

Bejeloltük egymást a neten, s most, tudva, hogy az elektromos világban nincsen halál, csak szerverhiba, bejegyzéseit olvasgatom. Van valami megrendítő ezekben a napi jegyzésekben, hozzászólásokban. Meg nem történtté álmodja a megtörténtet, be nem következettét a decemberben bekövetkezettet.

Legutóbbi könyvét nem olvastam, nem is olvashattam, hiszen árudákban nem volt föllelhető, s a mai könyv(nem)terjesztéses világban titkos csatornákon lehet hozzájutni ahhoz, aminek ismerete nélkül nem éltünk, mármint azok élete, akik írott szó nélkül nem szeretnének élni.

Írja: *„A Bukott angyalok a pozsonyi … tömeggyilkosságokról szól, amelyeket 1945-ben követtek el, már békeidőben. Hogy lehet ezt megírni? Körülbelül húsz évig tartott, amíg megemésztettem a dolgot. A csecsemők meggyilkolásának a dolgát. Földobom, és belelövök. Ilyen egyszerű az egész. A megmaradt magyarság évtizedekig hallgatott erről. Még az utcán sem beszéltek magyarul, nehogy provokálják a szlovákokat. De ezt hogy lehet megírni, hogy irodalmilag ne tűnjön tételesnek? Hát erről szól ez a regény. Mert az idő 1945-ben megállt. Ez a másik tanulsága a regénynek, holott a szereplők megöregedtek. (2017. május 30.)"*

Grendellel a pozsonyi Madách Kiadóban találkoztam először, akkoriban a Kalligram folyóiraton ügyködött. Dobos Lászlóhoz tartottam könyveket tankolni.

Másodszor az ezredfordulót követően, amikor az egyik könyvhét táján Sopronban és Kapuváron beszélgettem vele irodalomról, nem túl népes közönség előtt.

Tudtam, hogy agyvérzést kapott Moszkvában, s hogy újra megtanult beszélni és írni. Sokan másokkal azt gondoltam akkor, hogy ez lehetetlen. Valami nagy belső erő kellett hozzá. Talán annak érzése, hogy van még feladat, s hogy derűvel kell szemlélni ezt a szörnyű világot. Még akkor is, ha látszik, hogy 1945-ben valóban megállt az idő, s hogy a felejtés napi csuklógyakorlat Közép-Európában.

Grendel él. El kell kezdeni olvasni, újraolvasni műveit!

Böröndi

Dr. Németh Balázs (1931–2018)

„Mert én tudom, hogy az én megváltóm él, és utoljára megáll a por fölött." (Jób 19,25)

Hosszú és tartalmas életút után Németh Balázs református lelkipásztor 2018. december 29-én előre ment a minden élők útján, megpihent a küzdelmes földi élet végén. Annak közelében, akiről életével és szolgálatával bizonyságot tett.

Németh Balázs 1931. július 8-án született Budapesten, majd családjával Nagykőrösre költöztek, ahol az elemi iskolai és a gimnáziumi éveit töltötte. A nagykőrösi évek után, melyek meghatározóak voltak egész életében, a budapesti Református Teológiai Akadémia diákja lett 1949-ben. A teológiai tanulmányok befejezése után, 1954-56 között a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteményének Levéltárában segédlelkészként dolgozott. Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követően Ausztriába menekült. A magyar menekültek között végzett segítségnyújtásban részt vállalt. Az Egyházak Világtanácsának megbízottjaként Bécsben látott el adminisztrációs feladatokat, valamint lelkipásztori szolgálatokat végzett Ausztriaszerte a menekültek között. Az 1957/1958-as tanévben Heidelbergben, majd ismét visszatérve Bécsbe, 1958 és 1960 között a bécsi egyetem teológiai fakultásán öregbítette tudását. 1960 és 1964 között segédlelkészként szolgált a német ajkú Zwingli-templom Bécs-Nyugati Református Egyházközségében, majd nyugdíjazásáig, 1998-ig lelkésze maradt a gyülekezetnek. A lelkipásztori szolgálatok mellett aktívan részt vett az Ausztriai Református Egyház munkájában többek között, mint zsinati tanácsos. A Reformiertes Kirchenblatt szerkesztője volt, szinte haláláig tudományos és hitéleti cikkeivel is gazdagítva az egyházi újságot, ill. annak olvasóit. 2001-ben fejezte be német nyelvű doktori értekezését, mely 2003-ban magyar nyelven is megjelent *Isten nem alszik, rejánk pislog* címmel. Az ausztriai magyar reformátusság képviseletében haláláig a Magyar Népcsoporttanács tagja volt. A rendszerváltás után szoros kapcsolatot épített ki a magyarországi egyházi vezetőséggel, a magyar teológia professzoraival, melynek eredményeként több tudományos írása megjelent Magyarországon, továbbá a Pápai Református Teológiai Akadémián évente egy alkalommal előadásokat is tartott.

Németh Balázs a gazdag életút és tartalmas lelkipásztori szolgálat után búcsúzott a földi élettől, az ausztriai reformátusságot és a szórványmagyarságot gazdagítva lépte át az örökkévalóság kapuját, ahol hite és reménysége szerint az Úr Jézus Krisztusban kapott kegyelem útján az örök élet ajándékát nyeri el a mennyei hazában.

A gyászoló család mellett búcsúzott tőle 2019. január 19-én a Zwingli-Kirche-ben az ausztriai reformátusság és a szórványmagyarság, majd akarata szerint földi hamvait 2019. január 26-án a nagykőrösi családi sírboltban helyezték végső nyugalomra.

Emléke legyen áldott!

Dr. Karvansky Mónika
református lelkipásztor, Bécs

Irodalmi-díj

Zsuzsanna Gahse (szül. Vajda) a legmagasabb svájci irodalmi kitüntetést kapta 2019-ben.

A Budapesten született, majd 1956-ban Bécsbe menekült, de ma már Svájcban élő írónőt életművéért a Grand Prix irodalmi díjjal jutalmazták. A díj összege 40.000 svájci frank. A több mint 40 prózai és lírikus könyvet megjelentető Zsuzsanna Gahse első regényét „Zéró" címmel 1983-ban németül adta ki. Legújabb írása 2017-ben „Hetvenhét testvér" címmel jelent meg.

A zsűri indoklása szerint a szerzőnő a szavak és a nyelv iránti érdeklődése, valamint a próza és a líra együttes kifejezése miatt kapta meg a díjat.

A díjátadóra a berni Nemzeti Könyvtárban 2019. február 14-én kerül sor.

Böröndi Lajos

A hajó elment

A hajó elment, látni a sebet, amit
a tengerbe hasított a teste.
Állunk a parton és nézünk utána,
a vágyakozástól még sokáig eltelve.

Erről is lemaradtunk? Föl kellett volna
szállni, és elmenni az ismeretlenbe?
Becsukni minden ajtót mögöttünk,
és a kulcsokat bedobni a tengerbe?

Nem mertük megtenni, s most azt
súgjuk, hogy nem akartuk. Az ember
már csak ilyen: belül lázad.

Elment a hajó és furcsa íz
maradt a szánkban. Most ért
véget a huszadik század.

RENDEZVÉNYKRÓNIKA

Bécs

Bécsi Magyar Iskola
December 3.: Mikulás ünnepség a Magyar Nagykövetségen
December 15: Karácsonyi ünnepség
Február 1.: Farsang: Jelmezverseny és a Csurgó zenekar koncertje

Kaláka Club
December 1.: Ásványrárói Pávakör koncertje
December 22.: Karácsonyi klasszikus koncert a Pázmáneum rendezésében
Január 6.: Vízkereszti koncert a Pázmáneumban, Jazzation együttes
Január 19.: Ady Endre és a NYUGAT – Sudár Annamária és Török Máté (Misztrál együttes) közös műsora

Svung – Bécsi Magyar Színkör
December 15.: Boldog karácsonyt, milliószor csókol: Mari: felolvasóest régi karácsonyi képeslapokból
December 16.: Datolyapálma: mesejáték
Január 24.: Bennetek van

Semmelweis Egyesület
Január 12.: Korcsolyázás Schwadorfban
Január 19.: „Pszichiátria – gyakorlati ötletek a mindennapi orvosláshoz" – Dr. Zala Attila pszichiáter előadása

Napraforgók Táncegyüttes
Február 1.: Ifjúsági táncház Oláh Attilával és a Pósfa zenekarral
Március 1.: Cimbaliband koncert és táncház
Április 12.: Gyergyói tánctanítás
Május 10.: Üsztürü zenekar koncertje őrkői adatközlőkkel
Május 11.: Őrkői táncworkshop

Tartománybeli programok

Grác
Január 12.: Gráci magyar bál
Január 25.: Magyar népmesék szakszofonnal – Tóth Viktor interaktív előadása
Március 2.: Táncház
Keddenként táncház 19:30tól, Graz Hauslabgasse 7.

Linz
December 1.: Mikulás ünnepség
December 15.: Karácsonyi ünnepség
Január 19.: Farsangi bál a "Kreksis" étteremben, Cím: 4031 Linz, Lunzerstr. 74
Január 26.: Magyar népmesék szakszofonnal – Tóth Viktor interaktív előadása
Március 16: Március 15-ei ünnepség & megemlékezés Rákóczi Ferencről és Kányádi Sándorról

Felsőpulya
Január 10.: Magyar délután
Február 14.: Magyar délután
Február 16.: Magyar bál, Helyszín: GH Domschitz
Március 14.: Magyar délután
Április 11.: Magyar délután
Április 13.: Közgyűlés
Május 9.: Magyar délután
Május 11.: Anyák napi ünnepség

PÁLYÁZAT!

Az Ausztriai Magyar Szervezetek és Egyesületek Központi Szövetsége irodalmi pályázatot hirdet amatőr íróknak és költőknek. A pályázat témája **Ady Endre**, műfaja lehet vers, próza, novella vagy mese, maximum 3 oldal terjedelemben. A kreatívabb versenyzők rajzokkal is kiegészíthetik írásukat.

Korcsoportok: 10–14 évesek, 15–18 évesek, 19–25 évesek
Díjazás: I. helyezett: 150 EUR, II. helyezett: 120 EUR, III. helyezett: 90 EUR

A legjobb művek könyvjutalomban is részesülnek ünnepélyes díjátadó keretén belül, valamint megjelennek a Bécsi Napló májusi számában.

Beadási határidő: 2019. április 30.
Ausztriai Magyar Szervezetek és Egyesületek Központi Szövetsége, *(zentralverband@aon.at)*
1010 Wien, Schwedenplatz 2/8. *A borítékra kérjük írják rá: Ady Endre irodalmi pályázat*

Metykó Géza

HÁROM FELKIÁLTÓJEL

Három jegenye áll ferdén az ablakdeszka jobb szögletében.

Tolószékemből kihajolva, magamnak igen kényelmetlen helyzetet teremtve, megváltoztatom szemem nézőpontját. Így szűkebb világom megszokott nyugalma, látványa nyomban elveszíti beidegződött terét, s felsőtestemmel együtt sajátságos helyzetre talál.

Az ablak üvege nem is olyan régen még légypiszokkal, porlerakódással volt telehintve. Leányomnak, Emőkének köszönhetően most tisztára fényezve mutatja előttem a kinti világot: az ablakbélésbe zárt fekete szántókat, s a dombháton azokat a jegenyéket - amelyeket valamikor elültetve a határjelölő rovátkák egyikén -, az utóbbi órákban elvarázsolt a lassan emelkedő talajkód. Alul, mint három pont, látszanak ugyan a peckes fák földbekapaszkodó formái, de kissé fentebb, a laposan húzódó ködfoszlányok már elfedik, elrejtik a fatörzsek növekedő formáit.

Innen, székemből nézve csak a felsorakozott, s most ferde nézetben álló fák gallyain csüngő összetöpörödött levelek tagolatlan sokasága vág mellbe. Ezek a most sötétbarna jegenyék megdöbbentő felkiáltójeleknek hatnak.

A faliórára pillantok. Tenyeremmel erőtlenül megnyomom a tolószékembe szerelt vészcsengőt. Emőke, mintha a szobaajtó előtt várakozott volna, azonnal benyit és aggódva kérdezi:

Szükséged van valamire?

Köszönöm Aranyom, nem kell semmi különös, legföljebb ha egy picit arrább tolnád székemet, nagyon örülnék. Innen nézve ugyanis, nem tetszik nekem ez a világ! Még a jegenyéim is sarokba szorultak.

Emőke elmosolyodik. Hirtelen jókedvének felcsillanása nyomban előjzi szeme állandóan felhős pillantását. Még a szemöldökei közé vésődött ráncocskák is kisimulnak.

Most már jobban látsz? – kérdezi nem sokkal később.

Bólintok.

Sok vizet kell innod! – figyelmeztet még megnyerően. Itt a pohár, légy szíves, ürítsd ki teljesen, aztán hozok még egy pohárral. Naponta legalább két liter vizet kellene innod. Attól félek, kiszáradsz!

Emőke nem is sejti, mily nehéz lehet egy folyadékkal telt poharat felemelni. Ám ismét bólintok. Most már egyenesen ülök, pontosan szemben az ablaknyílással. Nem tudok hátrafordulni, nem tudom szemmel követni, ahogy a lányom kimegy az ajtón.

Mégis látom: a konyhába megy... Kinyitja a vízcsapot, s hagyja a vizet addig csorogni, amíg jéghideg lesz és tiszta. Tiszta, mint a forrásvíz. Valójában mindketten tudjuk: forrásvíz sose lesz belőle. Gyógyvíz még kevésbé! Amíg várakozom – szófogadó beteg – nézem a mezsgyén a szálfaegyenes felkiáltójeleimet. Most már az ablakdeszka közepén állnak mozdulatlanul.

Én is moccanás nélkül merev tartással ülök.

Dermedt szemmel nézek ki az ablakon. Attól félek, hogy már a közeljövőben elérkezik az a pillanat, amikor már nem csak a lábaim, hanem a karjaim sem engedelmeskednek az akaratomnak. Hamarosan még leánykám kezének érintését sem fogom érzékelni.

A jegenyéket most nem lengeti szellő. Mint makacs felkiáltójelek rikoltanak felém. Jelenleg nem tiltakoznak, nem biztatnak, mint már olyan sokszor. Mintha belenyugodtak volna: most nincs olyan szél, ami beszédes mozgásra serkentené őket. Ezért nem bólongatnak, mint egyébként, amikor hozzájuk szóltam; amikor még számomra nem csak növekedő fák voltak.

Most nem lengedeznek jobbra és balra nemet mondva.

Vagy igent bólintva előre és hátra. Úgy sejtem – várnak.

Iránttuk az utóbbi két évben a barátság s a tisztelet érzete fejlődött ki bennem, és ez az érzés mind a mai napig feszesen köt felbecsülhető valóságukhoz. Igen, ha különös is, ez nem más, mint barátság! – hiszen kérdésekre hűen válaszoló, igazmondó, így hát szerethető jegenyéknek ismerhettem meg őket. Mert nemcsak a formájuk, a lényük is számottevő. Ennél fogva régóta érlelődik bennem az a gondolat, hogy a tövük közelében szeretnék örök nyugovóra térni.

Az öregséggel járó szentimentalitás letéteménye? Legyen...

Bár,.. be kell vallanom, hogy az idők múlásával e bizalmi kapcsolat a sudár fák iránt, mint érzelem, mindenképpen fontosabb volt számomra, mint az emberek iránti vonzódás.

Jól ismerem e gyönyörű fák istenadta arányait. Ismerek minden szintónust, amelyeket az időszakok változása során kénytelenek voltak felölteni. Végül is csemetekoruktól kezdve láthattam minden rezdülésüket, figyelhettem viharokkal dacoló szívós küzdelmüket, s az évről-évre letört, megnyirbált ágak lassú korhadását.

Ők viszont – legföljebb érezhették érdeklődő jelenlétem. És most – egyszerre megváltoztak. Valóban rajtam kívülállók lettek. Annak ellenére, hogy ők is merevek, mint én, mégis hallatják hangjukat. Szólítanak: gyere közelebb! Gyere! Hívnak és hívnak!

Az biztos, hogy várnak valamire. Akként várnak, mint ezek a nekem már *idegen* felmenőimmel szemben. Hogy rám várnának-e ezek a vászonra, olajba rögzített volt létező lények is? – nem tudhatom biztosan. Ám akárhol is tartózkodom, szobám akármelyik szögletében ülök, hűvös tekintettel követik mozdulataim mindenegyes lehetséges fázisát. Jó atyám hagyatta abba az efféle mozdulatlanságra ítélt dinaszikus szerepjátszást és ezeknek a látszólag meghitt pillanatoknak a gyártását.

A SZERTARTÁS KÖNYVE

Tinódi utódaként figyelmezőre hangolt húrokkal zengi a rettenetet: Mosonmagyaróvár félórájáról, a belé sűrített történelmet újraszülve rémséges haláláról. Helyileg is versekben mikroszkopikus Magyarország, de még annál is több: Ábel és Kain újratalálkozása.

Mert erről szól Böröndi Lajos, mint valami rendkívüli, minden időben időszerű dalnok nagy-nagy durrogásról, ropogásról. Mert ami megtörtént egyszer, bármikor megtörténhet, máskor, többször is, mígnem egészen megszokottá, elviselhetővé válik a döbbenet, mely szívdobbanásként tölti be a teret.

És ebben a megszokásban eltemetett félórát énekli meg, siratja el a költő zsolozsmásan elképzelhetetlenül valószínű gyászszertartásban: odaátról, ahonnan elevenen üzennek a lemészároltak, nem bosszúért kiáltva, csak valószínűsítve: mi lett volna, ha mindez elmaradt volna? Akkor egyitt sétáltak, szerettek volna a gyilkos és az áldozat.

Meghökkentő együvé tartozás a gyilkos és áldozat viszonylatában. Mert az egyik nem lehet meg a másik nélkül, teljesen szokatlan egymásrautaltság, ami nélkülözi – akár erkölcsi értelemben is – a szokványos kereteket, értékrendet. Böröndi meglepően új látószögben éli meg utólag és élteti tovább 1956. október 26-át.

A korábban megváltásért sóhajtozó Böröndit teljesen kiforgatta annak a félórának szörnyűsége. Istentől várva kegyelmet, megbocsátást, de megváltást már nem. Inkább hadd éljünk megválthatatlanul, de éljünk tovább. Kétszer is felkiált:

Nem bírunk ki több megváltást Uram!
Nem kell megváltás Uram! Élni
Szeretnénk tovább megválthatatlanul.
(Visszanézve, 72. old.)

A karcsú kötet egészen feketével bevont borítója már puszta megjelenésével érzékelteti, mennyire rendkívüli dolgok múlhatatlansága jelenült meg és lüktet tovább békében és feledtetően nyugtató jólétben. Kell hát, aki dalba kezd újra és újra, és zengi fennhangon, vagy akár csöndesen: a holtak azért vannak, hogy éberen őrizzük őket, mintha sohasem halnak volna meg, a gyilkos szemében él tovább az áldozat:

egy pillanatra találkozik tekintetünk
te a géppuska mögött
én ballonkabátban
az októberi délelőttben
aztán meghúzod a ravaszt
mindkettőnk szembogara kialszik

én meghalok
te életben maradsz

és soha nem felejted el tekintetemet
(Soha nem felejted el, 14. old.)

Most médiumként lép fel a költő, mert valami, valaki szólásra bírja, szinte kényszeríti, olyannyira, hogy egész énjét hasogatja az üzenet: nem feledni, ébren tartani az emlékezetet. Közvetítőként ő is részese lett az eseményeknek, és utólag még az öreg, szánalmas és sajnálatra méltó gyilkos láttán is egy pillanatra megérinti az irgalom szele (Justitia bomlott hajjal, 30. old.). Kisbetűvel kezdődik az emlékezés zsoltára:

halottaink bennünk élnek tovább
Mozdulataikat ismerem
Énekük távoli recseg gramafonzaj

Tudjuk minden hogy együtt vagyunk
Vérük már bennem dobol
Egy dallam sodródik elő az éjszakából

Halottaim már elporladtak régen
De emlékeikre emlékezem
Énekük tovább dúdol engemet
(Halottaink, 33. old.)

Szinte elviselhetetlen tetemrehívás, azzal a kíméletlen felismeréssel, hogy végül is a gyilkos halhatatlanná teszi áldozatát:

ha meghúzod a ravaszt
végérvényesen halhatatlanságra ítélsz
(Együtt vérzünk, 20. old.)

Ebben a túlvilágról jövő üzenetben egyetlen versben merül fel az értelmetlenség kérdése, de nem a halál, hanem az élet vonatkozásában. Gulyás Lajos lelkész is életre született, nem mártíromságra (26. old.). És ezért nincs, nem lehet feloldozás, kegyelem – ezt különben is Istenre bízza a költő; ő az élet kioltása fölött nem tud megbékélni az erőszakos halállal. Számára feloldhatatlan kényszerhelyzet, életre szóló görcs, amit a holtak tartanak benne bogozatlan, és mégis tesznek elviselhetővé.

Deak Erno

Böröndi Lajos: sor|tűz. Versek. Mosonvármegye kiadó, 2018, 40 hajtogatott oldal.

Városháza vitrázs ablakai a díszteremben - Róth Miksa alkotása (Kudlik Zoltán felv.)

– A portréfestmény,... csak a húsúg kielégítését szolgálja! – mondta egykor. Édesapám és édesanyám után már csak fényképek maradtak. Számomra furcsa testtartások színleg örök, s mégis véges emlékei. Emőkével előszedetni őket fiókomból? Nincs értelme! Bár – kár, hogy egyiket sem ismerte személyesen...

Amíg bejön a poharral és a vizeskancsóval, inkább az ablakpárkányra állított természetnek azt a kis élő bárkáját szemlélem, ami nekem még megadatott.

És ez a három biztató felkiáltójel. Nem magamra gondolok...

Szegény Emőke a gondom: nincs saját élete!

Ma éjszaka nagy *Fagyok* érkeznek. Nyitva hagyom az ablakom.

Botz Domonkos

Közben

nem messze tőle hajó siklik
a Dunán, rakományа kőszén,
a parton jegenyék sora áll,
fodrozódó levelük villan,
a tat végében lompos kutya,
mellette matróz álldogál.

Teljesen védtelen,

ő az, ki a tömegben is árva,
bezárva, bele temetkezve
örökre a maga választotta,
kényszer-szülte kis világba,
hol boldogtalan, és parányi
öklét most a vétlenekre rázza.

Átlók metszéspontjában

A kemény borító fehér, tiszta, akár a hó, rajta csupán a cím, a védőborítón Babos Ágnes a kötet szerzőjéről készített erőteljes festménye, a védőborító hátoldalán egy önarckép, versben. 2018 őszén jelent meg a Palatia Nyomda és Kiadó Kft. gondozásában Nagygábor Margit válogatott írásait tartalmazó kötet, amely a Győri Könyvszalon keretein belül került bemutatásra. A könyv harminc év alatt írt szövegek válogatását (prózákat, verseket egyaránt) és fotókat tartalmaz, nyolc fejezetből áll, de úgy érzem ezen felül is kapcsolatban áll a végtelennel. A kötet vége felé haladva a versek egyre rövidülnek, egyre lényegre törőbbek, minden felesleget ledobva magukról egy mozaik egyenként is érdekes és értékes darabjai, melyek mozgása körkörös, önmagukból induló és önmagukba visszahulló, születéstől a halálig, talán a haláltól a születésig is, első kézfogástól a megismerésig, megismeréstől az elköszönésig és ezek találkozásában ott áll az ember és létezik a minden közepén „ önarckép / kéklő ég / zöldellő rét / az (úr) tenger / s az átlók metszéspontjában / egy porszem / én vagyok / kit felkapott a keleti szél / s az örök idő, / gyémánttengelyén egyensúlyozok /".

Márpedig a Radnóti-, Ady-, Megyei Művészeti és Chézár András díjjal jutalmazott szerző (mely díjakkal előadóművészi munkáját ismerték el) szépen egyensúlyoz, ez a mozgás pedig mélységesen érint szerelmeket, családot, művészetet, utazásokat, megmaradva a haza szeretetténél. Házad bárhol lehet, hazád csak itt, szól a cím. Az én átlóim metszéspontjában, belenyújtózva a végtelenbe, itt, idegen országban, otthonommá lett ez a könyv.

Holdasi-Szabó Zsuzsa

Bence Lajos

baudelaire

Baudelaire nyomán szabadon

Nézzétek az őszi rekettyésben
a barkát, a húsvét-hírnököt,
elhullatván virágait,
csillóporát szélnek eresztve,
kihagyva bogyós-termés állapotot,
máris készül az új tavaszra.
Uram, nem járna meg neki is,
apró madarak számára
fölkínált, kicsiny vörös,
tölcséres, ernyőcskékre
hasonlatos téli csemege?

A költő is ilyen:
még el sem szállt előző
verséből itt-maradt
leve-gőze-hite, máris lesi
új , még lappangó rügyeinek
alakulását a késő őszben,
a gyökerekből sarjadzó
„isten- tudja- mifele"
hajtásokat, „mi-fán-termette"
előzményekkel, ok-okozati
álszüleményekben
reménykedve…

Isten adja, legyen hozzá kedve!

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Szabadka és szecessziós épületei

Írásos dokumentum Szabadkát – az eddig ismertek alapján – először Zabadka (vagy Zabotka) néven 1391. május 7-én említi, de bizonyos abban, hogy sokkal korábban is volt település itt. A legismertebb városnév: Szent-Maria, Maria-Theresiopolis, Maria Theresienstadt, Szabadka és Subotica. A török 1542-ben foglalta el Szabadkát, mely 1686-ig volt a fennhatósága alatt. Mária Terézia (1717-1780) magyar királynő 1743. május 7-én kiváltságlevelével kamarai mezővárossá tette, címerrel ajándékozta meg, s korábbi nevét Szent Mariára változtatta. Az idei évben ünnepli a város ezt az évfordulót. 240 éve, hogy Mária Terézia „szabad királyi város" címet adományozott a városnak és az megindult a fejlődés útján. Az 1900-as évek elejére a régió és a Magyar Királyság jelentős települései közé nőtte ki magát. Kosztolányi Dezső, Csáth Géza és Munk Artúr Szabadkája ebben az időben válik a történelmi Magyarország egyik gyöngyszemévé. Szecessziós épületei és népi-szecessziós motívumai egyedülálló szépség az egész Kárpát-medencében. Budapesten keresztül Szabadkát is elérte a XIX. és a XX. század fordulóján az Európa-szerte tapasztalt forrongás a művészetekben és új irányzatok kialakulásában. A helyi építészek minden tudása, képessége, összes ismeretei és utazásaik ellenére a nagyvárosok lelkülete, az újfajta építészet Szabadkára csak azután tört be, miután felkéréseket kaptak a budapesti és más városok alkotói a város elöljárói részéről. Itt kell megemlíteni Komor Marcellt és Jakab Dezsőt, Raichle Ferencet, a Vágó testvéreket, Vadász Pált, valamint azokat a helybeli építészeket, akik magukévá tették az újdonságokat, mint például Macskovics Titusz vagy Salga Mátyás.

Ezen épületek közül mutatunk be párat a Városháza csodálatos jellegzetes szecessziós épülete, a nemrég felújított Zsinagóga, a felújítás alatt levő Népszínház, a városi postatakarék épülete, Sonnenberg palota, Raichle palota, Polgár Kaszinó vagy a közeli Palicsfürdőhely Víztornya, amelyeket mind csodálatos népi-szecessziós elemek díszítik.

Kudlik Zoltán

Katonák a bíróságon, avagy egy 56-os per elemzése

Dr. Marossy Endre 2017-ben megjelent munkája: a „Jutadombi történetek 1956" című monográfiát követően, az abban elbeszélt események szerves folytatásának tekinthető újabb kötet látott napvilágot a Magyar Napló gondozásában. A történész ezúttal nem kevesebbre vállalkozott, minthogy teljes részletességgel tárja fel, mind az olvasóközönség, mind a szűkebb szakma számára a Mecséri-per teljes történetét. Kiemelten a *teljesen* lesz a hangsúly, hiszen a história művelői jól tudják: egy régmúlt esemény feltárása valójában sohasem lehet teljes és soha semmit sem lehet lezárni. A munkát méltató megjegyzésem: a szerző mindent elkövetett, hogy a jelenleg hozzáférhető valamennyi forrással megismerkedjen, és azt bemutassa az olvasók számára. A felhasznált levéltárak listája több mint impozáns: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Hadtörténelmi Levéltár, Fővárosi Levéltár, HM HIM Központi Irattár.

Az író alaposságára jellemző adalék, hogy a kötetet egy olyan életrajzi lexikon egészíti ki, amely a per legfontosabb szereplőit, összesen hatvanhat főt mutat be teljes részletességgel. Nemcsak az áldozatokat, a törvénysértő perben elítélt katonákat ismerhetjük meg, hanem azokat is, akik a másik oldalt, a vádat képviselték. Ez a fejezet a leghosszabb a könyvben és bátran kijelenthető, hogy aki a monográfia megjelenését követően kíván foglalkozni a Mecséri-per egyes részleteivel nem hagyhatja figyelmen kívül a Marossy Endre által összeállított biográfiákat. Éppen ez utóbbi miatt nem számíthat könnyed olvasmányra az, aki úgy dönt, hogy belelapozgat a komoly, több éve tartó történeti kutatás eredményeit tartalmazó könyvbe. Mégis a részletesség mellett mi az újdonság, ami miatt mindenképpen érdemes kézbe venni a Magyar Napló kiadványát?

A szerző Kocsis Sándor perét állította párhuzamba Mecséri és társai hadbírósági eljárásával. Kocsis ügye eljárásjogi szempontból az 56-os perek „állatorvosi lovának" is tekinthető. Kocsis rendőr tizedes 1957 februári letartóztatása után bevallotta, hogy agyonlőtt egy a harcokban megsebesült, magatehetetlen szovjet katonát. Mindez az 1956. november 4-i jutadombi összecsapás során zajlott le, egyszersmind ha úgy tetszik ez a momentum is összekötötte a Mecséri-perrel Kocsis tizedes esetét. Ráadásul egyáltalán nem biztos, hogy Kocsis állításai ellenére egyáltalán úgy történt meg az eset, mint ahogy az a vallomásában, vagy inkább vallomásaiban elhangzott.

Az állítólagos gyilkosság bizonyításához nem találjuk sem a hiteles szemtanúkat sem a holttestet. Nem lehetett bizonyítani azt sem, hogy valóban Kocsis volt az, aki megölte a szovjet harcost. Mindezek után nem is lehetett szó arról, hogy kivégezzék Kocsist; úgy tűnt mindenki elfogadja a 14 év börtönbüntetést, ám a védő annak ellenére is fellebbezett, hogy a védence is elfogadta az ítéletet. Ilyenkor elméletileg nem volt lehetséges a súlyosbítás; a római jog tiltotta a reformatio in peius-t, azaz nem lehetett a vádlott hátrányára ítéletet hozni másodfokon, ha az ügyész nem fellebbezett. Az 56-os ügyek ebben a tekintetben is törvényt sértettek. Kocsist ezért ítélték halálra másodfokon.

A kötet fő témájának tárgyalása során kiderül, hogy más 56-os perekhez hasonlóan Mecséri és társai ügyében is tetszőlegesen tapasztották egymáshoz az ügyeket. Toldoztak, foldoztak, ragasztottak és figyelmen kívül hagyták a parancsteljesítés mentő körülményét, vagy a vádiratban foglaltakat megkérdőjelező tanúkat is. A szerző többször utalt a per egyes elemeinek koncepciós voltára. Véleményem szerint nem klasszikus koncepciós perrel állunk szemben. Hiszen a jutadombi összecsapás valóban megtörtént. A magyar katonák és nemzetőrök az 1956-os forradalom és szabadságharc egyik legjelentősebb diadalát aratták a szovjet csapatok és a velük szövetséges egykori ÁVH-s harcosok felett. A hatalom éppen ezt torolta meg, és a jog minden keretét feldúlta amikor törvénysértő módon figyelmen kívül hagyva a legelemibb szabályokat is, meggyilkolta az 56-os jutadombi hősöket. Azoknak, akik érdeklődnek az 56-os megtorlások valódi és hiteles története iránt feltétlenül ajánlom dr. Marossy Endre új kötetének alapos tanulmányozását.

Dr. Marossy Endre: ***Mecséri János ezredes és ötvenegy katonájának hadbírósági pere 1958.*** **Magyar Napló, Budapest, 2018. 400 oldal.**

Rácz János

Egy enciklopédia előmunkálata

– Király István Naplójáról –

2017-ben jelent meg *Király* István visszaemlékezéseinek a filológiai apparátusok nélkül is 900 oldal hosszúságú Naplója. A *Király* Júlia megszervezte tudományos *team* szövegkiadása korrekt, jegyzetelésük elég alapos, jóllehet kényszerűen korlátos is. A *Jegyzetek*ben tanúként megidézett szereplők tényszerűen korrektek voltak.

A Király-*Napló* száz és száz, inkább azonban ezer és ezer olyan nevet, helyzetet és eseményt rögzít, amelyek közvetlenül bele voltak szőve a kor értelmiségének életébe.

Király személyiségének meghatározó specifikuma volt, hogy a maga politikai, szakmai karrierpályáin szinte *mindenkit ismert* és mindenkit számon is tartott. Naplója megerősíti, hogy valóban mindenkivel össze is járt. Jól ismerte a feleségeket, számon tartotta a gyermekeket, ismert minden pletykát, s amire kíváncsi volt, mindenkitől meg is kérdezte. Szüntelenül tesztelt, vizsgálódott, ellenőrzött.

Király szociometriailag is feladja a leckét a tudománynak. Nem kell nagy bátorság annak kimondásához, hogy ebben a forgószélszerű társas-életben az ő társasági forgalma mindenkit lekörözött. Újabb kérdés: hogy ennek ellenére Király minden volt, csak nem integratív figura.

Királyban mintha két személyiség élt volna egy időben. *Mintha ezek nem is két személyiség lettek volna, de két, egymástól eltérő szenvedély* egysége.

Az egyik az irodalom és hatalom viszonyában a hatalmi szerepet is vállaló értelmiség szenvedélye, a másik az önmagára fixált értelmiségi narcista színezetű szenvedélye. Mindez ráadásul úgy, hogy Király a maga lelkészi és sárospataki kollégista háttere alapján pontosan ismeri a népélet minden szintjét is. Ismeri a tiszta és az értékek jegyében élő életek szépségét.

A *Napló* 1957-ben kezdődik, ami eleve kizár minket a két totalitarizmus, a háború, az átmenet és 56 megismeréséből, ami végzetesen csonkítja az életrajzot, hiszen Király és a diktatúrák viszonya a magyar köztudat szerves, hagyományképző tartalma volt. Nem kívánjuk, hogy Király tárja fel a maga korábbi korszakait is. Ez ma is, mint mindig visszamenőleg is, saját joga. A korábbi korszakok nélkül azonban a pályakép is csak csonka lehet.

Ez a *Napló,* az 1957 utáni korszak is enciklopédikus. Király igazi természetét csak úgy lehetne pontosan bemutatni, ha e 900 oldalt a maga extenzív, kvantitatív nagyságrendjében lehetne reprodukálni. Teljes lista kellene a hatalmi odüsszeia napi útitársairól. Néhány kiemelt állócsillag neve (*Aczél, Kardos* vagy a többiek) önmagában semmit sem mond, húsz név sem, még száz sem. Ezek a hatalmas tejútrendszerek azonban változnak is a mindenkori hatalmi helyzetnek megfelelően. A csillagtérképek átalakulásához további lábjegyzetekre lenne szükség.

De kellene ezen kívül egy másik Lexikon is, hiszen Király hatalmi odüsszeájának állandó *útvonalai* és *célpontjai* vannak. Ezek nem csak tudományosak, bár az egyetemi előadások bennük vannak. Célállomások a bizottságok, értekezletek. tanácsok, a Parlament, a pártbizottságok teljes vertikuma, az országgyűlési képviselő pályái, a kerületi párt, a Hazafias Népfront, a kerületi Népfront, a KB, a PB, az Akadémia számolatlan bizottságai, a filmzsűrik, a tévézsűrik, tévészereplések, rádióinterjúk, szereplőválogatások, a vidéki intézmények és testületek a maguk meghívásaival, a folytonos szovjet szálak, egyre fokozódó mértékben már (!) maga a kapitalista ős-ellenség, a Nyugat is: Király kedvet kap a nyugati utazgatásokhoz Ehhez tartozik még a nyomtatott sajtó (azaz a szerkesztőségek) az akadémiai orgánumoktól egészen a *Népszabadság*ig.

Az akkori funkcionáriusok vagy a pártmunkát vállaló értelmiségiek kedves szófordulata volt, hogy én „járom a vidéket" („bezzeg ti nem!"), most is a Jászságból jövök („pedig lett volna jobb dolgom is), és ez után mindig az jött, hogy ő („aki járja a vidéket") találkozott a valódi emberekkel („amíg ti nem"), és ezek a valódi emberek harsányan panaszkodtak a rendszer valamelyik hiányosságára. Király napi, heti, havi országjárásai hivatásos funkcionáriusok tucatjainak teljesítményével ért fel.

Király jórészt őszinte, főleg a *Napló* megközelítőleg első másfél évtizedében, amikor körülötte kizökkent a világ. Kiesett abból a véglegesnek vélt melegből, amit az igazi hatalomhoz tartozás számára jelentett. Ez után az idő után lépésről-lépésre rendbe jön. Ismét elfoglalja a helyét a hatalmi rendszerben. Nem úgy, ahogy ő gondolja, de nem is úgy, ahogy akkor mások látták.

Az első korszakban érzékelhető őszinteség ezt a részt kimondottan érdekes olvasmánnyá teszi. Király sokszor levetkőzik, hogy elfogulatlanul nézhessen szembe önmagával. Nem takarékoskodik saját maga kritikájával sem, néhol egy igazi dráma körvonalait ölti tehát ez a rész. De már az akkori megközelítés is szelektív. Ellentétben látszik állni a szélsőséges őszinteséggel, hogy stratégiai fontosságú tényt vagy dolgot egyáltalán nem ír le. Király világának középpontja önmaga, akinél paradigmatikusan esik egybe a világ egészéért való aggódás a saját vezéri szerepért való aggódással. Ez olyan közhely, ami rá a legnagyobb mértékben vonatkozik.Ha *Dante* az *Isteni Színjáték*ban megírta volna a túlvilági totalitariánus értelmiséget, feltétlenül Királyt kellett volna választania. Amikor Király távolabb van a hatalom centrumától, jóval reflektáltabb és kritikusabb. Amikor visszakerül a hatalom központjába, hirtelen ismét *Dante tollára méltó* totalitariánus értelmiségivé válik.

A hatvanas évek második felében új mediális rendszer eszközeit is felhasználva a hatalom, s amit ebből látni lehetett, elsősorban Aczél szemében egy-egy értelmiségi társadalmi megítélése már vagy *manipulált* volt, vagy maradéktalanul felolvadt a *szekértáborhoz való tartozás szürke egyenruhájának* megítélésében. Király önálló szólam kíván lenni a szekértáborok hangzavarában. Szemében az értelmiségi kizárólag *személy*, lehetséges rivális vagy szövetséges. Megvannak a rejtett gyenge és a nyilvános erős oldalai. S persze, *minden egyes értelmiségi potenciális szövetséges vagy potenciális ellenség.* Ebben a világban nincsenek teljesítmények, amelyek egy platóni világban örök életüket élik, itt csak napi körforgások vannak, amelyek elkerülhetetlenül bekerülnek Király hatalmi hálójának szövőszékébe.

Közkeletű vélekedés szerint a totalitarizmus egy ideológia jegyében megszervezett egypártrendszer intézményes hatalma, amelynek vezetése diktatórikussá válik. Király szövege finom kérdőjeleket fűz ehhez a meghatározáshoz. Amit ugyanis ő megmutat, az nem igazán diktatúra, de egy *hatalmas dimenziójú centralizált kézi-vezérlés*, amelynek a diktatúra büszke definíciójához már vajmi kevés köze van. Az, hogy ez a gigantikus kézi ügyetlenkedés mennyire kizárólag csak a kultúra területén uralkodhatott, nehéz megjegyzést fűznünk, részben azért is, mert a rendszer objektív hatalmi érdekei és a szovjet koordináták kétségtelen megléte eljátszották a maguk szerepét.

Ebből a szempontból Király *Naplója* ugyancsak enciklopédikus. Megörökíti, hogy minden egyes kézirat, színházi bemutató, első verseskötet, kiállítás, nagydoktori és akadémikusi cím, pártfunkció, útlevél vagy emigráció Aczélnál dől el. Király nem is fűz kommentárt egy olyan jelenethez (mert annyira természetes), amelyben Aczél azt kérdezi tőle, hogy ki legyen a BTK KISZ-titkára.

A gigantikus kézi vezérlés adja meg a keretet Király valódi helyzetének megfogalmazásához is. *Király egy pillanatig nem tartotta kezében a kormányt* (vagy a kapcsolótábla gombjait). Ez mindvégig hatalmas szenvedést okozott neki. De akkor mit jelentett egyáltalán a hatalomba való visszakerülés? A kézi vezérlés sokrétű és sokszoros befolyásolását. Informátor volt, tanácsadó, szakértő és felhajtó.

A nyolcvanas évek végén a *Tudósklub*-sorozaton belül beszélgettek az ötvenes évekről. Királlyal szemben ekkor *Nemes-Nagy* Ágnes ült, magabiztos és szép nő, akinek a *Tudósklub*ban való puszta megjelenése a hosszú ellenzékiség után már önmagában is erős politikai jelzés volt.

Nemes-Nagy Ágnes, világos megjelenési fölényében, támadó tézissel kezdte a vitát: „Itt volt a Rajk-per, s azt várták a költőktől, hogy írjanak róla. Hát lehet a Rajk-perről pozitívan írni?"

A szép költőnő ebben a pillanatban (1987-ben vagy 1988-ban!) teljesen biztos volt abban, hogy a beszélgetésnek ezzel érdemileg vége van.

A nemes ellenfél vissza fog vonulni.

Ekkor kezdett beszélni Király (1987-ben vagy 1988-ban).

Lassan induló körmondatai ahhoz az eredményhez vezettek, hogy igenis lehetett a Rajk-perről pozitívan írni.

Király István: Napló 1956-1989. Szerk. Soltész Márton. Közreműködött: Agárdi Péter, Babus Antal, Katona Ferenc, Király Júlia) Budapest, 2017.

Kiss Endre

Készült a Magyar Kormány támogatásával

Miniszterelnökség
Nemzetpolitikai Államtitkárság

Bethlen Gábor Alap

Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes

BÉCSI NAPLÓ
AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.kozpontiszovetseg.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:
Zentralverband Ungariseher Vereine u. Organisationen in Österreich.
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:
Bodzsoni István (Szabadka), Borbándi Gyula † (Budapest), Czellár Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kő András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K.Lengyel Zsolt (München), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Radics Éva (Tazmannsdorf), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Varga Sándor (Pozsony), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:
Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Martos Péter, Rumpler Diána.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 15,- Euro, Magyarországon 3500,- Ft, Nyugat-Európában 20,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:
Amerikában: Andrew Rekay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.
Hollandiában: Kónya Melinda. Boerhaaveplein 124. 2343 LX Oegstgeest, 00-31-71-5154287.
E-mail: melindakonya@hetnet.nl
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.
Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.
Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 – Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6
Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGirot Nr.: 756987-4.
Szerbiában: Fehér Márta, 24000 Szabadka, Jókai Mór 119.
Bankszámla: RS35285223604000354839
e-mail: fhrmarta@gmail.com
Szlovákiában: Benyák Mária,
e-mail: mariabenyak@gmail.com
Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Bt.
H–9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.